


VIII
PLATINAE
DE OBSONIIS
135
INCUNABULI
L
6
42
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze
BONONIAE
1499









Libellus platine de ho nesta uoluptate ac ualitudine.



Platynæ De Honesta Voluptate: et Valitudine. ad Amplissimum ac Doctissimum. D. B. Rouellam. S. Clementis Presbiterum Cardinalem.

Liber Primus.

e Rrabunt et quidē uehementer Amplissime Pater. B. Rouella: Qui hāc nostrā susceptionem nequaq̄ dignā: quæ tuo nomini ascriberet̄ putarint: quod et uoluptatis et ualitudinis titulū p̄seferat. Verū cū mihi atq; oībus eruditis spectata sit ingenii tui uis: et acumē morū: et honestissimæ uitæ cōstantia: doctrinæ ac eruditiōis magnitudo: malui te uigiliarū mearū patronū ac iudicē (si q̄d peruerse scriptū inest) facere: q̄ aliū quēpiā. Instabūt acriter maleuoli (sat scio) de uoluptate ad uirū optimū ac cōtinentissimū nō fuisse scribendum. Sed dicant queso hi stoicide: q elatis supciliis: nō de ui: sed de noīum uocibus tātūmodo diiudicant: q̄d mali in se habeat cōsiderata uoluptas? Est. n. huius: ut ualitudinis: uocabulū mediū. De uoluptate: quā intēperātes et libidinosi ex luxu et uarietate ciborū: ex titilatione rerū uenerearum pcipiunt: absit ut Platyna ad uirū sanctissimū scribat. De illa uoluptate: quæ ex cōtinentia uictus: et earū rerū: quas humana natura appetit: loquor. Neminē. n. adhuc uidi adeo libidinosum et incōtinentē: q non aliqua tangeretur uoluptate: si quādo a rebus plusq̄ satis ē cōcupitis declinauisset. Valet apud uos (ut uideo) Ciceronis auctoritas: qui quidē ut Aristoteles: Platonem: Pythagoram: Zenonem: Democritum: Chrysippum: Parmenidem: Heraclitum: sic Epicurum segetem et materiam eruditiōis ac doctrinæ suæ facit: quo cum enim tutius congrederetur q̄ cum mortuo Epi



curo habuit Cicero. Valebit et apud me Senecæ. Lucretii: Laercii: auctoritas: q epicurũ ut uirũ sanctissimũ atq optimum miris laudibus extollũt. Dicere aũt nõ decere sapiẽtẽ mœrore cõfici: cum ꝑturbatiõis dolorisq uacatio cõstãtes efficiat uoluptates. Quid mali imo qd nõ boni in se habet? Ad fœlicitatẽ.n. uoluptas illa? quæ ex honesta actiõe orit̃: ut medicina ad sanitatẽ egrotãtẽ hoĩem ꝑducit. Quis ẽ ꝑterea tã stupidus: tãq (ut isti uolũt) a sensibus ob sanctitatẽ et tetricã uitã alienus: q nõ corꝑe et aĩo aliqua ꝓfundat̃ uoluptate? Si et in uictu mediocritatẽ: unde bona ualitudo et ĩ actiõe integritatẽ ac cõstãtiã: unde fœlicitas orit̃ retinuerit? Nõ ĩprobat̃ hoc nomẽ a platone: nõ ab aristotele: q signate admodũ de rebus ipsis locuti sũt. Fecit metrodori ac hieronymi luxus et libido: ut epicuri uiri optimi schola et doctrina uicio daret̃. Nõ ergo qd uir bonus: sed qd deprauatores secte addidere culpãdũ erat. Desinãt ꝑterea hi rerum estimatores et quasi trutina qd ĩdies ab uno quoq fit librãtes carpere: qd de ualitudine aut rõne uictus: quã græci dietã appellãt: addẽdo quædã ad curãdas egrotatiões ꝑcepta: de natura rerũ et obsoniis ꝑscripseri. Tãtũ.n. abest: ut hoc ĩstitutũ a uiro ciuili sit alienũ. sũmorũ ẽt philosophorũ auctoritate et ꝑcepto: ut queadmodũ ĩ ꝑlio q ciuẽ olim: sic q in pace multos nũc ciues rõnẽ uictus afferendo seruauerit: plures ciuicas merere uideat̃. Obsonia mihi obiicięt: ut guloso et edaci: utq instrumẽta libidinũ et quædã quasi calcaria ĩtẽperãtibus et flagitiosis addẽti. Vtinã ipsi aut natura aut instituto: ut platyna mediocritate et parsimonia uterẽtur: nõ uideremus hodie tot popinarios in urbe: tot ganeones: tot gnatones: tot scurras: tot adulatores libidinũ: et ob-

ſtruſarũ diligentiſſimos ob edacitatẽ et auariciã conqſito-
res. Scripſi ego de obſoniis Catonẽ uirũ optimũ Varronẽ
oĩum doctiſſimũ: Columellã et Celiũ: Apitiũ imitatus: nõ
quo legentes ad luxũ adhortarer: quos certe ĩter ſcribendũ
ſemp̃ a uicio deterrui: ſed quo et ciuili uiro ualitudinẽ: lau-
ticiẽ uictus potiuſq̃ luxũ q̃rẽti p̃deſſẽ. et poſteris oſtẽderẽ
hãc noſtrã etatẽ ĩgenia habuiſſe q̃ maiores ſi nõ eq̃re: imi
tari ſaltẽ ĩ quouis genere dicẽdi auderẽt. Has ergo ruſtica-
tiões meas: quas hac eſtate ĩ ſeceſſu tuſculão apud ĩclitũ et
ãpliſſimũ patrẽ Franciſcũ Gõzagã: nõ aſp̃nabere doctiſſi-
me pater ſi boni pluſq̃ mali ĩ ſe habent: ſiue nõ ad flagitiũ
qđ eẽt deteſtãdũ: ſed ad ualitudinẽ et modeſtiã hoĩes te ẽt
impellẽte noĩs tui auctoritate ĩterpoſita adhortant̃.

Delegendus locus ad habitandũ. cap. i.

e X quattuor elemẽtis: unde aĩantia quæq; aut mi
xtim: aut ſeorſum originẽ traxere: duo ſunt ex q
bus et ĩ q̃bus potiſſimũ uiuit hõ. terra. ſ. et aer. Ab igne. n.
et aqua: quorũ alterũ ſupra modũ frigidũ et humidũ ẽ: al
terũ calidũ et ſiccũ: ita natura ſecludimur: ut habita q̃tum
indiuidua req̃rũt p̃ticula quadã diutius ĩter hac uerſari ne-
queamus. Familiariora igit̃ humano generi et q̃ſi domici
lia ſunt terra et aer: ĩ q̃bus ad ualitudinẽ et uoluptatẽ eligẽ
dus ẽ locus: ne brutis hac in re inferiores eẽ uideamur: q̃ ex
regionibus ſalubritatẽ cũ iucũditate req̃runt. Deligat itaq;
hõ nõ in ciuilis et ingenii p̃ticeps tũ in urbe: tum ĩ agris p̃
anni tp̃e locũ ſaluberrimũ: iucũdũ: amenum: uenuſtũ: ubi
edificet. ubi rei ruſticæ operã det: ubi muſis et ingenio ua-
cet: ubi poſtremo: qđ fieri p̃facile a uiro caſtiſſimo et do-
ctiſſimo põt cum dii ipſis loquat̃. Eſtate petat loca excelſa:

non nebuloſa nō uentoſa nimium: ſed puri clari tempera/
tiq; celi: ubi domum habeat egregie cameratam: cuius fene
ſtre Varronis auctoritate ad aurientem et ſeptētriōem uer/
gant. Tale enim domiciliū ueniente ſole illuſtratur. et qua/
ſi repurgatum omni nocturna labe: cum nō admodum ca
lefiat occidente eodem ſeptētrionali aura refrigeratur. Ea/
dem quoq; rōne utemur: ſi nobis ſecundum maris litus ha
bitare cōtigerit: q̄ p̄ eſtatem meridiano et occiduo ſole alia
rōne edificate domus admodum fruent. unde fit ut corpo
ra diutino calore uiciata: ac nulla uoluptate adiuta: in gra/
ues et periculoſos incidāt morbos. Vere autem hyeme au/
tūno maxime ubi tem̄pies fuerit in planis collinis ac mari/
timis locis cōmode et ſalubriter habitaueris: mō ꝓcul ſint a
paludibus a ſtagnis a calidis ac ſulphureis fontibus. Sunt ēt
q ſcribāt fluminum auras ac maritimæ oræ: ſi a meridie fla
uerint: inſalubres eſſe. maxīe uero in grauibus locis qđ ho/
die quoq; in latio ac in maritimis auſtro expoſitis frequen
tatis funeribus cernit̄. Cauendum eſt etiā ab īmenſo frigo/
re p̄cipue uero flāte borea: unde et neruorū cōtractiōes di
ſtētiōes ac rigores: quos græci ſpaſmum et tetanum uocāt
et tuſſes diſtillatiōes/tormina lipitudines raucedines ac ue
ſicæ dolores naſcunt̄. Adde qđ ut nimio calore cōcoctio in
termittit̄. ſomnus aufert̄. reſoluit̄ corpus: ac mens iacet. ita
nimio frigore hebetant̄ ſenſus: et deſtitutū ꝓpe fomēto na
turali ſtupet ingeniū. Optima eſt hyēs: ut ait Celſus quæ
uento uacat: ſalubris eſtas quæ fauonii p̄flant: uel ſeptētri
onales magiſ q̄ ſubſolani et ut uētus a mediteraneis regio/
nibus ueniens ſalubris eſt: ita fere a mari grauis. Igne itaq;
eo tempore anni fouenda ſunt membra: non tamen diu fo

co inherendum eſt: ne et corpus pigreſcat et debilitetur in/
genium et malis uaporibus (quod fieri ſolet) cerebrũ replea
tur: attractis per ignem ad caput humoribus: quos græci ca
tarros et reumata, noſtri fluores et diſtillationes appellant.
Obeunda ſunt negocia: tum urbana: tum ruſtica: uacan/
dum ingenio: ſi doctrina imbuti ſumus: unde ſolida et inte
gra uoluptas oriri ſolet.

De excitatione corporis. cap. ii.

u Erum quia ignauia corpus hebetat et ſecordẽ ui/
tam ꝓſequit̃ ualitudo: exercitatione liberali uten/
dum eſt: q̃a et ſanguis ocio deprauatus emendat̃:
et membra ualidiora ac ꝓmptiora ad id qd' inſtat agendũ
fiunt: et ſtomachus motu: in quo calor ineſt ad appetentiã
excitat̃: et mens adiuuantibus ſenſibus ad cognitionem re/
rum occultarum: et admirabilium celerior et acutior reddi
tur. Sed neq; hoc ante concoctionem: neq; ieiuno admodũ
et famelico corpore faciendũ eſt. expectanda eſt prima cõ
coctio poſtq̃ nil crudum: nil inane de ſtomacho pertime/
ſcendum eſt. Hoĩem cõmode exercent ambulatio negotia
tio: ꝑ accliuum aſcenſus: ac deſcenſus. Rei non põderoſe de
loco ad locum portatio: ubi domi ſumus. Saritio: occatio:
ĩſitio: putatio: dũ hortos et pomaria animi gratia colimus.
Exercent item ſed concutiatius pila: tum maior: tũ minor
equeſtres ac pedeſtres ludi: gradiatura: ſed indecentius.
Præterea certare ſaltu: iaculum torquere: arcum intẽdere:
lucta luctari: uenatione defatigari: non alienum ab inge/
nuo ac ciuili uiro uidetur: quando pro patria ſi opus fu/
erit ſtrenue funturi ſunt arma. Fient hæc commodius ad
ualitudinẽ: et ſubinde ad uoluptatẽ ſub dio cælo et in ſole

q̄ sub tecto aut in umbra. Ille potissimũ exercitationes laudandæ sunt ut ait Celsus: quarum finis plerunq; sudor est aut certe lassitudo: quæ citra fatigationem sit. Sed hoc maxime attendendũ est: ut equaliter oĩa membra secundũ uires exerceant: nedũ uni parcimus: reliqua nimio labore obruant. Vt uero ex nimio ocio: ita ex nimia defatigatiõe periclitat. Medium igit quoddã tenendũ est ne dolorem cũ uoluptate permutemus.

De cena. cap. iii.

s Edato tandem ab oĩ concitatiõe corpore: cũ uesperi edendum sit: quo tpe nostri cenã facere dicunt: cum prãdio maiores et q̄dem militantes ante meridiem uti cõsueuerint: cibus quem stomachus noster coquere haud grauate possit capiendus est. Partius tamẽ edendũ tũ ẽ: maxĩe uero bilosis quorũ morbi humiditate nocturna ut gẽte cibo ẽt augeri nõ sine ĩcõmodo solẽt. Sũpto cibo ab oĩ cõmotiõe corporea uehementi p̄sertĩ et mentis agitatiõe duabus horis supsedẽdũ ẽ: donec saltẽ prĩa cõcoctio fiat.

De ioco et ludo. cap. iiii.

i Nterĩ uero iocis ac ludo minime cõcitato uacãdũ: ne sensus cogitatiõe occupati cõcoctionẽ ĩpediãt. Careat iocus quẽ urbanũ: facetũ: modestũ uolo dicacitate: scurrilitate: mordicacitate. Nolo mimos nõ ꝓteruiã: nõ dicteria: nõ cõuicia: unde ira et indignatio: ac plerũq; magna rixa orit. Ludus sit talis: tessera: saccho: ut nostra appellatione utar: carthis uariis imaginibus pictis. Absit ĩter ludendũ oĩs fraus et auaritia: qua illiberalior et detestãdus fit ludus: nec ullã affert ludẽti uoluptatẽ: cũ timor/ira: et ĩmensa habendi cupiditas uariis modis ludẽtes cruciet. si lucubrãdum est nõ post cibũ id facere: sed post cõcoctionem debemus

naturalis.n.calor cõmotione et agitatione mentis a stoma
cho retrahitur:aut ĩbecillior ad coquendum redditur.

De somno. cap.v.

e T aũt nimia exercitatio et lõga uigilia uim corpis
ꝓsternũt:cõcoctionem ĩpediũt:spiritus uitales de/
bilitãt:cerebrũ excitãt.Sic tẽperatus somnus:et q nõ ex cra
pula et ebrietate uenit mẽbra labore fessa ĩstaurat:calorem
stomacho subministrat:mentem purgat:ac deniq; totũ cor
pus ad honestã actionẽ:ex qua uirtutis habitus cõparat̃:re
nouat. Vt hyeme cõmodior culcitra plumea est:ita lanea
uel bõbycina æstate salubrior. A nimio tñ somno ꝑcauen/
dũ est:unde et corpus macrescit:et sensus hebetant̃:et sto/
machus fluore tentat̃:et caput ac cerebrũ grauat̃ et obtun
dit̃. Ad somnũ nos mortales ĩuitat.ꝙ trãq̃lla:ꝙ obscura:ꝙ
frigida et humida ẽst.Nunc cimices plerũq; interturbant:
quos hac rõne facillime tolles.Cucumerẽ anguinũ cõdito ĩ
aquã:eãq; in lecticã:et quo uoles ĩfundito. Vel fel bubulũ
cũ aceto mixtũ supfundito:nulli nascent̃.Fugabit̃ item ex
cubiculo pulex si aquã ex coriãdro circũquaq; fundes. Me
ridiari.n.hoc est meridie dormire:nisi sedendo tantisꝑ dũ
fumi aliquãtulum euaporent insalubre est et pestiferum.
Caput.n.debilitatur:distillatiões augentur:pituita crescit:
calor naturalis corrũpitur:segne omnino desidiosum mar
cidum ac languidum corpus efficitur.

Qua ratione curandum sit. cap.vi.

N faciem dormiat cui stomachus imbecillis est. Id
i enim cõcoctionem adiuuat nec patit̃ pituitã cõcre
scere calorem naturalem augendo: quo noxii hu/
mores excoquuntur.Dormire item primo somno in latus

destrū: deinde in sinistrum ꝑutile ē. Supinus ne dormiat q
sane mentis ē: inde. n. pleriq; et graues oriunt̃ morbi: cum
et cerebrum et neruos et renes fluidus humor inficiat: tali
acubitu proprio meatu auersus. Dormire capite et humeris
elatis mire ad ualitudinem facit. Noctu uitanda ē luna ꝑci-
pue cum dormit̃: quia frigidos humores mouet: et reuma-
tismū plurifariam generat: maxime uero si radii lunares:
quorum qualitas frigida ē et humida in caput dormiētis de
ciderint.

De concubitu. cap. vii.

c Oncubitus: quē Hippocrates medicorū princeps
diuina uir sciētia ait partē eē quādā comicialis mor
bi: neq; nimis ē cōcupiscēdus: neq; oīo post habē-
dus: cū ad generationē faciat: q̄ aīantium species cōsequan
tur. Rarus (ut ait Celsus) corpus excitat: frequens soluit: fre-
quentē dixit non numero: sed rōne etatis et corporis. Is. n.
coitus nō inutilis ē: et ad uoluptatem facit: quem nullus lā-
gor aut dolor sequit̃ Peior ē estate et autūno: tolerabilior
hyeme et uere noctu tutior q̄ interdiu: si non hunc cū ui-
gilia labor statim sequit̃.

Quid sit agēdū ubi cubitu surrexeris. cap. viii.

s I bene concoxit exprectus mane tuto surgit: q mi-
nus: q̄escere in strato debet: et redormire: si mane
ante tēpus resurgendi necessitas fuit: cōq̄escat dein
de neq; exercitatiōi se: aut negocio credat. Vt uesꝑtinū ita
matutinū frigus ei fugiēdū ē: q ex capite et stomacho labo
rat. Vbi q̄s surrexerit paululū ītermittere debet: deīde capil
lū sursum uorsum pectere: excreando cōtinuo id pictuite:
qđ noctu concepit. Lauare itē pedes et caput ante cibū nō
inutile beneualenti erit: purgamēta corporis: quæ ad extre-

ma expellunt bene detergendo. Fouere os multa aqua esta te p̃cipue: non erit in salubre: hyeme uero temperatius id agendũ ẽ: ne nerui ac sensus rigore ledant et obstupescãt. Mouere aluũ si constrictior ẽ: eandẽq; sistere: si profluuio laborat: medicorum ꝓprium est: Quare ab hiis de hac atq; itẽ de cæteris medicamentis: quæ ad curandam ualitudinẽ ꝑtinent: ratio petatur. A me.n.tantũmodo capita ponentur: cum in rerum proprietatem incidero: quia de uoluptate loqui satius duximus quæ magna et solida comꝑabitur: si a noxiis cauentes: quæ secundum naturam sunt prudenter ac modeste amplectemur.

De exercitatione post somnum. cap.ix.

q Vi bene concoxit (ut ait Celsus) ampliorem: q̃ male remissiorem exercitationem faciat: sed multum refert: sit ne quis urbanus an rusticus miles an studio litterarũ remollitus. Exercitationes.n. ex genere naturarũ: et studiorum sumendæ sunt. Venatiõe rusticus ac miles utat̃: qđ similitudinẽ quandã cũ militari solertia hẽat: quodcũq; rusticis fore eorũ oꝑa euertẽdo ac p̃dando hostium loco habeant̃. Gaudet aucupio ciuis: nec uenationem aspernat̃. Atq̃ ocio et musis delectat̃ clare legat: post lectionem multũ ambulet: non sub tecto sed in sole: si caput patitur. Gestet̃ more maiorũ: eq̃tet: hortos et pomaria iuisat: riuos deducat surculos ponat: ĩsitionẽ faciat: herbas aromaticas plantet: rũcet: sariat: uisco et bubone aues capiat. apũ aluearia curret, auiculas canoras enutriat: piscinas habeat: unde piscari non incõmode possit. in foro ambulet. negocia transigat de repu. loquat̃ si opus fuerit et disserat. Inde domum si bis in die comedere assueuit reuertatur. Inediã

nõ ferat quæ ſtomachũ pituita replet. Hãc tamen facilius ſuſtinent medie etates: minus iuuenes minime pueri et ſenectute cõfecti rõne uiriũ. Cauẽdũ ẽ itẽ ne ante famẽ comedamus: ne qd aſſumimus ad robur et uim corpis. id totum in uires et pniciẽ uertat. qđ certe a crudo et repleto ſtomacho fieri cõſueuit.

Quid obſeruãdũ ĩ uita ad uoluptatẽ. cap. x.

S Cribere de obſoniis et pulmẽtis noſtrorũ tẽporũ: et qbus maxĩe aula romana ueſcit deĩceps inſtitui: ſi prius pauca attigero q̃ ad ualitudinẽ et uoluptatẽ hoĩs faciũt. Nõ. n. oẽs cibi oĩbus cõferũt. Sed ut uaria ſũt elemẽta. uarie hoĩum ex hũoribus appetẽtie: uarii quoq; guſtus. ſic uarii debẽt eẽ cibi. ut qđ cõuenit. qđ ſapit qđ nutrit: unicuiq; tribuat. Nemo. n. me auctore qđ faſtidio afficit: qđ nocet: qđ cruciat: qđ ĩterficit comedet. Penſitabit qſq; qd genio ſuo cõueĩat. et id cibi eiuſq; generis aſſumet. qđ enutrire corpus ſine moleſtia poſſit. Memĩerit unuſqſq; (dicti illius ſocratici) edẽdũ eẽ ut uiuamus nos nõ ꝓpterea uiuere ut edamus. Corpus hoc quo ſuſtinemur oẽs ut uiuimus: ex q̃ttuor humorib9 cõſtat. Habet. n. ĩ ſe ſãguinẽ. bilẽ rubeã: quã et cholerã dicimus. atrã bilẽ. quã eãdem melãcholiã appellabimus. hẽt ẽt phlegma. quæ et pituita latine dicet. ſanguinis ſedes epar eſt: ſiue iecur malis appellare. In ꝑcordiis ꝑſidet bilis rubea: at in ſiniſtro latere maxime uero in felle domiliũ hẽt atra bilis. Pituita caput et ſtomachũ uexat: ide quoq; ĩ ueſicã et renes cũ pnicie hoĩs deſcẽdit. Sãguis calidus et hũectus ueri cõpat. cholera ſicca et calida eſtati. Melãcholia ſicca et frigida autũno. Phlegma frigidũ et humidũ hyemi. Eadẽ quoq; ꝓportiõe his humoribus cũ elemen

tis: q et temporibus crescunt. Auget sanguis ab. viii. idus fe
bruarii usq ad. viii. idus maii hac ob rem bonis cibis et tem
peratis utendu e. Demedu tame aliqd de cibo e addedu q
potioi: bibere cu dilutius couenit utendu carne et oleribus:
traseudu paululu ad assa ab elixis. Venus eo tpe ani tutissi
ma e. Surgit cholera ab. viii. idus maii usq ad. viii. idus au
gusti. Vtedu tu frigidis et humidis e: laboradu parcius: car
ne assa ut sæpius ate cibu: sic exigua utedu e. Sit potio q di
lutissima ut et siti tollat: nec corpus icedat: uenere tame oio
abstinedu. Dominat melacholia ab. viii. idus augusti usq
ad. viii. idus nouebris. Acidis tu atq acribus utendu ac mi
nus elaborandu. Ab. viii. idus nouebris usq ad. viii. idus fe
bruarii phlegma siue pituita maius appellare uiget. Esse
plus tu maxime couenit. Minus sed meracius bibere: pane
plus solito uti: carne potius elixa q assa: oleribus modice. Eo
tpe ani calidis oibus habita tamen corporu nostroru rone
utendu e. Venus tu no eque pniciosa. Hæc q diligenter ob
seruabit: no me sed natura admonente qd psit: quid con
tra toto anno facilime dephendens incolumi sospitate ui
tam cu uoluptate transiges: nulla indigebit medicoru opa:
et industria. Vnu tamen oes admonuerimus ne nimia eden
di cupiditate cibu (ut pleriq solent) minus dentibus contu
sum deglutiant. Laboratum stomachus in decoctione: et
crudum cum pcordiorum dolore ructat. Mollat igit et te
rat diligenter quatu coquere pot: hac. n. ratione in digeren
do quæ tunsa sunt miru in modum stomachus iuuatur.

De Quoco. cap. xi.

c Oquum habeat arte et loga experientia doctu: pa
tiente laboris: et q laudari in ea re maxime cupiat.

Careat is oĩ squalore et spurcitia: cognoscat apposite carni/
um: pisciũ: oleorũ uim atq; naturã ut qd assũ: qd elixũ: qd
frictũ fieri debeat dep̃hẽdat. Caleat gustu decernere q̃ sali/
ta nimis: et q̃ fatua sunt. Nouicomẽsi nostra etate coquorũ
prĩcipi: et a quo obsoniorũ cõficiẽdorũ rõnẽ accepi: sit oĩo
si fieri põt p similis. Nõ sit gulosus et edax: ut Marisius gal
lus: ne qđ dominũ edere oportet: ip̃e ĩtercipiat et deuoret.

De paranda mensa. cap. xii.

p Ro tp̃e ãni parãda ẽ mensa: hyeme locis clausis: et
calidis: estate frigidis et aptis. Vere ĩ tricliniũ et mẽ
sã sternãt flores: hyeme fiat suffumigatio odoramẽtorum.
Estate sternat pauimẽtũ frõdibꝫ odoriferarũ arborũ: uitis
ac salicis: q̃ cõclaue recertẽt. Autũno uuæ maturæ/pira/po
ma a laq̃aribus pẽdeãt. Albæ sint mappæ: cãdida mantilia:
ne si secus fuerit: fastidiũ generẽt: et auiditatẽ edẽdi tollãt.
Cultros tergat seruus: eorũq; aciẽ p̃lixet: ne ĩ mora sint cõ
uiue obferri hebetudinẽ: parata sint reliq̃ uasa tersa nitida:
siue illa fictilia sint: siue argẽtea. Hæc. n. lauticies ẽt residen
tẽ appetẽtiã excitat.

De sale. cap. xiii.

s Alem reqrit mẽsa ne ĩsulsa uideãt obsonia: unde fa
tuos hoĩes dicimus stolidos et insipidos: q nil salis
hoc ẽ ĩgenii hẽant a græco uocabulo uenit uersa
dasea in s. Salis uis adeo ignea ẽ/ut quæ attigit corp̃a astri
gat siccet/alliget. Mortua si saltura tẽpori fiat optime con/
seruant ut de p̃nis et de aliis salsamentis licet cernere. Con
tra morbos quosdã plurimũ ualet: cũ adurat repurget exte
nuet/dissoluat: stomacho tamẽ ĩutilis p̃terq̃ ad exercitãdã
auiditatem. Eius ĩmoderatus usus epati: sanguini: oculis ad
modum nocet. Vlceribus q̃busdam et morsibus uenenosis

illitus ꝑdest. Sal quo usurus ĩ mẽsa es sit albus et mũdus: ut uolateranus ĩ hetruria.

De pane. cap. xiiii.

i Nter fruges ad usum hoĩum inuentas: frumẽtũ utilissimũ ẽ cuius spẽs secũdũ Celsũ habent halica: oriza: tissana: hamilũ: triticũ: siligo: far: qđ adoreũ ueteres appellauere: unde adorare dictũ: qa libis adoreis sacra diis exhiberẽt. Tritico nil ẽ fertilius et suauius: uel qđ magis alat: maxĩe si collinũ et nõ cãpestre fuerit. Ordeũ frugũ oĩum nobilissimũ habet: ꝙ ĩ sicca et soluta terra seri uelit: ꝙ cito maturescat: et ob gracilitatẽ calami ante oĩa frumẽta succidat. Ex hoc polenta et aqua mulsa egrotãtiũ causa cõmodius fiet q̃ panis. Siliginẽ aphricanam cuius panẽ ueteres laudabãt: nequaq̃ similẽ huic crediderim: qua nostra etas uescit: cũ nullũ genus panificii hoc sit insuauius et qđ auiditatẽ edendi minus utiliter cõprimat. Qui igit pistoritiam exercet: farinã quãq̃ a farre dictam ex tritico bene molitã sumat: ab ea deniq; cribro farinaceo ꝑtenui furfures et polinẽ secernat: quã qdem in mẽsam panificiã circũquaq; a lateribus clausã ĩposita aqua calida: et qdẽ salsa: ut ferrariẽses in Italia solent. Si in locis humectis habitas: inditaq; ex fermento offa bene adiuuantibus sociis usq; ad eã crassitudinẽ subigat: q̃ nõ ĩcõmode panis cõfici põt. Caueat pistor ne plus minusue fermẽti: q̃ decet ĩponat: ex illo.n. acorem panis cõcipit: ex hoc grauior fit in cõcoctiõe: et insalubrior: cũ aluũ astringat. Panis ĩ clibano bene coctus et non eiusdẽ diei: neq; ex tritico apprime nouo cõmode nutrit: et si tarde concoquitur.

De placentis. cap. xv.

s Vbigat idẽ pistor tantum farinæ ex aqua calida:

quātū ad faciendā placētā sat ē. et subacte indat feniculi se
men ac laridū tessalati cōcissum: aut butyrū: uel oleū seor/
sum tamē: ac rursū tādiu subigat: quoad oīa in unā redege
rit massā. p̄mat deīde manibꝫ in orbicularē formā. ac cliba
no īferat una cū pane. uel ī focolari sub textu cinere et car
bonibꝫ coquat. Fit et aliud genus placente sine larido adhi
bito sale oleo et feniculo: qđ sub cinere et carbonibꝫ coqt.
Omitto placentas oblōgas: quæ ex pane fermētato et nōdū
cocto fiūt: cū nullā habeāt uoluptatē. Sūt itē q ficedulas et
auiculas paruas. qq; caseū recentem et pinguem seorsū ab
auiculis pani includāt: ut simul in furno coquantur.

Quid sit edendum primo. cap. xvi.

o Bseruandus ē ordo in assumendis cibis: cum oīa
quæ aluum mouent: quæq; lenis ac parui sint ali/
menti. ut poma fere ac pira quedā tutius ac suauius prima
mensa comedantur. Addo etiam lactucas et quicqd crudū
uel coctū ex aceto et oleo assumitur. Oua p̄terea sorbilia p̄
sertim: ac tragemata quedam: quæ nos bellaria dicimus ex
aromatibus et nucleis pineis aut melle aut saccharo cōdita:
conuiuiis p̄commode apponuntur.

De cerasis. cap. xvii.

e X pomiferis arboribus apud nos cerasa: siue ut
Seruio placet cerasia libet appellare: primo matu/
rescunt. Primum itaq; edenda apponantur. Hanc ob rem
L. Lucullus post uictoriam mithridaticam urbis anno sex/
centesimo octogesimo in Italiam uexit: cuius tanta fuit
ubertas: ut ad oceanum in britaniam usq; peruenerit. Ce/
rasiorum quedam sunt acida quedam austera et quedam
dulcia. Austera uentrem constringunt. stomacū exasperāt

Acida pituitã incidũt. flauam bilẽ reprimunt. sitim extin/
gunt. et desideriũ edendi inducũt. Dulcia stomacho aduer
sa: lũbricos et putridos humores in uentre generant. Deuo
rata mane dũ recentia sunt cũ suis nucleis: urinam et uen/
trem mouent.

De prunis. cap. xviii.

i Ngens ẽ (ut ait Plinius) prunorũ turba. A coleribꝫ
quedã sumpsere noĩa. ut alba et nigra. A similitu/
dine alia: ut ordearia. qꝫ colorẽ ordeaceũ sint cõse/
cuta. A uilitate alia sunt asinaria cognominata. Ab exter
na gẽte q̃dã ẽt armeniaca dicta: quæ odore peculiari laudã
tur. Damascena oblonga et nigra a ciuitate syriæ damasco
nomẽ ducẽtia cæteris p̃stantiora et salubriora sũt. Nulla ar/
bor ꝑ adoptionẽ hoc ẽ insitionẽ facilius in familias aliarum
arborũ trãsit. Miraẗ Plinius de pruno nullã a Catone men
tionẽ fieri: cũ pruna syluestria ubiq; nascerenẗ. Usus pruno
rũ ante cibũ (si moderatus ẽ) aluũ citã facit bilẽ lenit. uolu/
ptatẽ sitienti affert. Pruna ac mala oĩa: ut cerasa/pira et re
liqua lecta cũ petiolis: et in melle posita ita ne se cõtingãt:
diu seruabis.

De moris. cap. xix.

m Orus satiua tardissime senescit. In egypto et cy/
pro abũdãtissimi succi fructus ꝓducit. quorũ tri/
nus color ẽ. prĩo albescũt: deide rubescunt. postre
mo nigerrima fiũt: quasi Tisbes puelle egyptiace cruore re
spsa. Matura mora q̃uis ad humiditatẽ et caliditatẽ tendũt
parũ tamẽ alũt. stomacho aduersanẗ q̃a in eo facillime pu/
trescũt. Uerũ q̃a aluũ citã faciunt prĩa mẽsa comedẽda sũt
nã et urinã mouẽt. et in aqua frigida humectata: sitĩ extin
gunt. Sũt et mora ex rubis nascẽtia: q̃bus utunẗ in pigmen
tis medici. Ut mora recẽtia diu durẽt hoc mõ facies. Succũ

ex moris exprimito miscetoq; cũ sapa. et in uitreo uase cũ moris mittito: uirida diu seruabis.

De peponibus. cap. xx.

p Epones a malepeponibus differre uident: cum hi fere rotundi et costati sint: illi oblongi: quasi ma la citrea. Verũ nõ adeo differũt: cũ a pedonibus malepepo nes factos asserat Plinius. A pediculo maturi sponte disce dunt q̃uis non pendent. Gratus est certe peponis usus: ue rum difficillime ob eius frigiditatem cõmixtam humiditati coquit. Pepon tamẽ detracta cute: et abiecto semĩe esui da tus: stomachi cõpescit ardores. aluũ leniter mollit. Repur gato stomacho edẽdus ẽ: q̃a facillime ĩ eos humores cõuer titur: et cõcoctionẽ retardat: quos ꝓdominari ĩ cibi recepta culo cõpererit. Hãc ob rẽ nobis a maioribus impatum ẽ: ut pepones ieiuni comedamus: sup sedeamusq; a reliquo cibo donec in fundo semicocti resederint. Eius usus et si neruis obest eos humectãdo urinã tamẽ ꝓuocat: renes ac uesicam purgat adiecto semine. Sunt q dicãt peponũ maliciã potu oxizacchare aut oxymellis sedari ac cõprimi. Alii aquã ut Auicẽna ꝓponũt: alii uinũ. Sẽtiã ego cũ natura: q̃ post esũ peponis uinũ et q̃dẽ optimũ appetit. Q d' quasi quoddã an titotũ est cõtra peponis frigiditatẽ et rigorem. Hoc aũt fru ctu Albinus impator adeo delectatus est: ut et centũ ꝑsica cãpana: et decem pepones hostienses una cena comederit.

De cucumeribus. cap. xxi.

c Vcumeris uis et natura prius fuerat explicanda: cũ asserat Plinius cucumeres magnitudĩe excedentes pepones uocari. Decepit me ingenue (erratum fateor) uolu ptas: quæ ex esu peponis capitur. Nunc. n. nõ cucumeribus

solum: sed cui uis edulio anteposuerim semp. Cucumerum tria sunt genera: maior liuidus est et minus nocens: nã et aluum soluit et sua frigiditate stomacho estate pferri uidet accomodatus. Folia eius ex uino trita uulneribus medet q caninus morsus ipressit. Eius semen ex uino dulci datũ uesicæ laboranti subuenit. Citrinus quem nostra etate a calore citrullum uocat: frigidos et noxios generat humores: unde febres autũnales oriunt qp diutius q oporteret in stomacho morent. Huius semen tritum et potui datum febricitãtes iuuat: dum sitim extinguit. Anguineus oium nocentissimus est: unde et recte ab angue nomen accepit. cuius uí Columella his carminibus explicat.

Liuidus at cucumis grauida qui nascitur aluo.
Hyrtus: et ut coluber nodoso gramine tectus
Ventre cubat flexo semp collectus in orbem.
Noxius exacuit morbos estatis inique.

Duo illa supiora genera ablata cute erutoq; semine tessalatim concisa ex sale et oleo et aceto comedunt, Sunt q ad reprimendã frigiditatem aromata cõcisis inspargant. Anguineũ hetrusci q maxie pomis et holeribus delectant abrasa et cute lanugine cũ sale tantũ deuorant. Cucumeres Tiberius priceps adeo auide cõcupiuit: ut nulla nõ arte alieno etiam tpe eos qescerit. Hos teneros adhuc menstruosa mulier primo tactu necat. tanta est eius morbi uis.

De crysomalis: cap. xxii.

c Rysomala ego illa esse crediderim: quæ Virgilius aurea mala uocat: et si Theocriti carmen: unde Maro suum transtulit: nõ idem sonet: inter cotonea hoc quoq; a Plinio numerat. Qd autem aureũ magis appellẽ:

q̃ hoc:haud ſatis ſcio. Sũt q hæc inter perſica cenſenda pu tant: moti credo colore. Facit aũt ſapor et uis ne uerũ id eẽ credã. Pria mẽſa ſumpta p̃cipue neapolitana: q̃ in p̃cio ſũt cũ aneſo et paſſulis uel ex uino meraco aut defecato melle ſtomacho minus nocẽt. Poſt cibũ uero ad putrefactionem cito uergẽs humores generat pituitos.

De ficis. cap. xxiii.

f Icus ſola ex oĩbus arboribus nõ floret: lacte fructũ ꝓducit. Huius uaria ſunt genera. Eſt ficus alba ex fœlicibus: cõtra nigra ex infœlicibus arboribus. fœlices arbo res putant̃ eſſe quercus eſculus ilex ſuber fagus corylus ſor bus pirus malus uitis prunus cornus lotus.. ẽ et chia a loco coctona a ciuitate ſyriæ nomẽ ſumentia. Aphricana ꝓuicia dicta. unde nomen accepit: hãc ego illam eẽ arbitror: cuius pomũ Cato tertiũ punicũ bellũ q̃rens in ſenatũ anxius de tulit. iterroganſq; patres cõſcriptos et eos maxĩe: q Cartha ginẽ uirtutis romane materiã nequaq̃ delẽdã cẽſebãt: Quã diu inq̃t pomũ hoc ex ꝓpria arbore demptũ putatis: cũ in ter oẽs recẽs eẽ cõſtaret. At q tertiũ ante diẽ ſcitote Cartha gine decerptũ eſſe: tã ꝓpe nos habemus hoſtem. Statimq; ſumptũ tertiũ punicũ bellũ: quo Carthago Romani impe rii quondã emula deleta ẽ. Sũt itẽ q̃ ab inuẽtoribus ſumpſe re noĩa: ut liuiana calphurniana põpeiana. Sũt p̃terea ſero tine p̃coces biffere duri corie: ꝙ tarde ꝙ citius coquant̃: ꝙ bis in anno ficos ꝓducãt: ꝙ corio duro obuoluant̃. Eſt et numidica et mariſca et carica: groſſuli ſecũdũ Macrobium appellãt̃ fici: q̃ nõ matureſcũt. Albinus. n. de Bruto loquẽs groſſulos inq̃t ex melle edebat tanq̃ ſtultus. Fici recẽtes cũ ad caliditatẽ et humiditatẽ tẽdãt mature p̃ſertim. nõ adeo

nocent: licet oēs fructus malos generēt humores. Epilēticis enī ſicce cōferūt pulmonē pectus ac guttur catarro exaſpa/tū leniūt: opilatiōes epatis et ſplenis aperiūt: humores groſſos et renibus et ueſica eiiciunt. corruptū ſanguinē ac cutē pellūt. creber tamen eorū uſus pediculos generat. Fici ꝑco/que ꝑniciosa humiditate abūdāt. et ob hāc rē deſiccari nullo mō poſſunt. Hūc. n fructū biffere q̄ſi fecē naturæ ſuæ eſferūt: quo maxīe delectatus ē Auguſtus. Magnus pōpeius mitridate deuicto in ſcrinio eius iuenit ipſius manu ſcriptā cōpoſitionē: qua ille ꝓſumpta aduerſus oīa ueneficia i to/tū diē tutū ſe icolumēq; ꝓſtabat: i qua iuglās una: fici due ſicce potiſſimū: rutte folia uiginti: ſalis granū: in unū cōtūdunt̄ et deuorāt̄ a ieiuno. Eſt et caprificus ex ſilueſtri genere ficcus: nunq̄ matureſcēs. Fici cū penolis q̄tū fieri poterit longis et illeſis recētes in melle diu ſeruabuntur.

Liber Secundus.

q Vi de agricultura ſcripſere arborē a fructice ita differre dixerūt: ut fructex ab herba. Eſt enī fructex: q ad iuſtā arboris magnitudinem nō aſſurgit: et ſtatura multis herbis pſimilis: ſed nō demorit̄ neq; areſcit ut herba. pennis ē. inde fructicari dicimus naſci ex fructice. Fructus ꝑterea q̄drifariā diuiſere: accina dicentes uuā: grana edere: grana ſā/buci: grana ebuli: grana mali punici. addit̄ ēt morū: et qc/qd his ſimile. Inter baccas uero fructus Lauri: Oliuæ: Corni: Loti: quā fabam: ſyriacam uocant: Mirti: Lentiſci: ſimi/liumq; Plinius cæteriq; numerabant. Inter nuces oē quod

foris duro tegit cortice et intus habeat qd' esui est. Postremo ea oía uel mala esse dicebant quæ foris qd' esui est habeant: dura intus includant. Ob hác distinctioné affirmant qdã persicũ inter mala numerãdũ. De malis. cap. i.

d E malis igitur dicendum nunc é et maxime de his: quæ ante cibũ comedunt. Austera et stiptica post epulas tutius assumunt. Sunt autem malorũ genera plura de quibus suo loco dicet. Dulcia et cito maturescẽtia: qualia sunt orbiculata: p̃cocia: melimella: q̃ oía fere stomachũ et aluum soluunt: prima mensa sunt comedenda. Diascorides qd' ad estiua mala ptinet: hoc sensit. Ea credidit pituitã nutrire: fellis ardores excitare: inflãmationes mouere: neruosis ptibus minime cõuenire. Galienus uero nõ oía reiicienda pronũciat: sed ea tantũ: quæ aut aquei saporis sunt: aut aspri atq; acidi. Dulcia auté et matura: quæq; hyeme custodita suauiter fragrant: inflãmationẽ tollunt: stomacho nauseanti succurrũt: et appetentiã inducũt. Mala autẽ frigida esse et humida ex eo maxime dep̃henditur: quod succus ex his exp̃ssus facile transit in acorem. Hanc ob rem quidã censuere huiuscemodi fructus bono stomacho ante mensam non nocere: cũ uentrem humectent et p̃cordia refrigerent. De piris. cap. ii.

p Irorum naturã Diascorides stipticã tradit: et ideo cõtrita et apposita impetus oís incurrentiũ humorum auertunt: sanguinem ex naribus et uulneribus fluenté sistũt. Ex his quedam sunt dulcia: quedã austera: quedã acida. Dulcia cũ sint aquatici et soluti saporis: cũq; inter frigidũ et calidũ consistant: utpote parua illa et ocyssima: quæ Plinius sup̃ba innuit appellari: ante cibũ danda

sunt. Hæc nos uernatica lingua moscatina ab odore uoca/
mus. Dent̃ ité alia si q̃ sunt his similia. Stiptica uero et aci/
da: quorũ magna turba est: secundæ mẽsæ reseruent̃ qa an
te cibũ sumpta astringunt: qđ ualitudini contrariũ est. An
notatũ é etiã pira ꝓter alia poma corpus nutrire: Piro ma/
gna certe inest uis: nec in fructu solũ: uerũ ẽt in radicibus et
foliis. Cũ fungis ac boletis incocta: uenenũ si qđ inest tol/
lunt. Decocta folia uulneribus medent̃. Semen aũt pirorũ
cum melle tritum ac ieiuniis traditũ: dolorẽ iecoris submo/
uet: Cõdiunt̃ autẽ pira totidẽ modis. quot uue mala: pru/
na ꝑsica cytonia. Poma item oia ꝓcõmode seruant̃: si po/
maria in tabulatis posita fenestras ab austro ad septẽtrio/
nem uergentes habuerint. Substerni stramentis ac paleis de
bent: ne humore nimio: qui ex contractu oritur frigescant.

De uua. cap. iii.

q Vi uuam quasi uuidam ex abundantia humoris ethymologia notauere. recte mihi fecisse uident̃: cum maximus inde perfluat humor: quod mu/stum primo: mox defecatum uinum appellatur. Vuam ex arbore nasci non ausim dicere: cum non plane sit arbor: eandem quoq; fructicem dicere iniuria esset: Te/neat igitur tanquam res præclara medium quoddam: nec etiam ut quibusdam placet acinis patiatur ascribi: ut grana hedere: et grana sambuci. his. n. oio dissimilis esset: si uina/ceis careret: qđ fieri ꝑfaci'e poterit: si Columellã imitatus: malleolum findes: ita ne gẽme ledant̃: medullãq; oẽm era des: tum demum in se compositum colligabis: ita tamen ne gemmas alliges: in terram deinde stercoratam depones: et rigabis. Adulta uitis uuas tibi sine uinaceis præstabit.

Vuarum genera multa sunt. Animea a regiõe Aminei.n. fuere ubi olim falernum: Appiana ab apio. Brūastha a similitudine mãme bubule: Mareotis: precox nomentana: precia: psithia: lagea: quæ et leporaria dici põt. Sunt et alia plura: quæ enumerare longum eēt Vuarū maturescētiū uehementiores nigre: ideoq; uinum ex his minus iucundū: suauiores albe: unde uinum gratum fit. Inter oēs auctores conuenit ficos et uuas bene maturas cæteris fructibus: qui crudi edūtur minus insalubres esse: et sumpta prima mensa fere non nocere: Vua siquidem matura: et quæ decepta diu: aut saltē dies quattuor pepēderit: et suauius et dulcius edit obessa.n.refrigerat: neq; fastidiū mouet. Recēs aūt deuorata: stomachū: spiritū: aluū inflatione pturbat. capiti nocet: lethargium facit. Nō sunt uinacea dū comedit dentibus cōterenda qa et difficilius coquuntur. et deterius nutriūt. In uino dulci: ut fieri solet conditæ uuæ caput tentant. Pensilibus pxīe habēt: quæ in palea seruant: Sunt q eas in aceruo uinaceorū cōseruent. uerū comesse caput et stomachū infestant. Sistūt tamē aluū ac sanguinē ex creantibus utilissime sunt. Virides item hoc mō seruabis, uuas de uite illesas accipies: et aquā fluuialem ad tertias decoques: quā et una cū uua ī uasculū mittes bene gypsatū ne exalet. In locum frigidū: ubi sol accessum habere nō possit uuas repones: et quādo uolueris uirides inuenies. ipsam uero aquā si uoles p hydromelle egroto dabis. In ollis seruatæ: ac esui sūpte: stomacho auiditatem excitant. Extat et lābrusca: quam græci āpelosagriā uocāt. cuius acina desiccata ad medelam seruant. Passum optimū sic fieri Columella pcepit. Vuā p coquē bene maturā legere: acina acida haud uiciosa reiice

re quæ bona sunt in tabulatū quoddā extendere: uinoq; in
spargere: seruata usui multis in rebus esse cōsueuit. Passu-
le uino lote: et p̄cipue quæ sine uinaceis sunt: ut corinthie
et narnienses ante et post cibū sumpte: stomacho atq; epa-
ti opitulantur. Ex una concocta in aheno sapa fit: ex puro
et exp̄sso musto in defrutariis uasis defrutū. Mustū .n. de-
coctū defrutū uocat̄: unde et defrutare mustū coquere di-
cimus. Sapa tamen defruti uice nōnunq̄ utimur in comedē
dis pomis ac piris. De malis punicis. cap. iiii.

Vnt et mala q̄dā: qbus et āte cibū et in cibo maxie
s uero cū assis et frictis carnibus utimur. Ex his ē ma
logranatū: qd̄ et punicū uocat̄: cuius multa sūt ge-
nera, quæ enumerare supuacaneū nūc esset. Sufficiat tantū
de eorū q̄litatib⁹ dicere. malo punico ui stipticā inesse: oēs
fere medici una opiniōe cōsentiūt. Quadrifariā tamē diui
di posse uident̄. dulcia. n. cōtinere aliqd caloris natura ipsa
arguit: et ante cibū comedēda sūt: q̄q̄ inde inflāmatio q̄-
dā orit̄: quā græci φλεγμονην appellāt. Acida stomacho
accōmodata sūt: et urinā mouēt: pulmonē refrigerāt. iecori
blandit̄. Si mala ipsa nimiū acida uidebūt̄ emēdari hac rō-
ne poterūt. stercore suillo et humano urinaq; uetere radi-
ces arboris irrigabis: dulciorē fructū inde postea sumes. Vi-
nolētā mediā quādā ui inter illa supiora sibi uēdicāt. Acer
ba pigmēto qd̄ stomacū uocat̄ magis apta q̄ esui sunt: tūc
oris uicia nariū: auriū: oculorūq; sanat. Recte igit̄ redidere:
q negaret punico malo corpa nostra nutriri: cū eorū usus
medicinæ magis q̄ cibo cōueniat. Qui ualidi stomachi sūt
ea tutius ante cibū sumēt: q̄ q ībecillis post cibum uapores
ad caput ascēdentes reprimūt. et fere uim coctione habēt.

aut ꝑlouinū quo in multis eduliis utimur reddunt. Postre mo uero testa eiusdē mali sicca et in puluerē redacta multis incōmodis medet̄: utpote aluo solutis si trita ex merore po tui det̄. Sanat et uulnera genitalibus ob calorē nata. ut ma la punica diu seruent̄ in aquā feruētē merge: et statim leua ac suspende.

De coctoneis. cap v.

c Octonea dici cū de malis loqmur: et non coctona Varronis ac Pli. auctoritate manifestū ē. qui cocto na inter ficus cōmemorāt. Omitto eorū opinionē: qui ea cydonia a cydone ciuitate crete appellauere: unde et cydonia spicula sunt dicta. Coctonia ergo siue cydonia uel citonia sunt uocāda: cruda et matura dysentericis et coleri cis ac sāguinē ex creātibus optime dant̄. aluo solutis uero itē ꝓsunt decocta: ꝙ amittāt constringentē illā uim succi. Infusa p̄terea ex uino uel aceto stomachi dolore: et intesti norū fluore uexatis oportunissime cōferūt: fallūtq; lāguē tium desideria: ꝙ et specie et gustu et odore cuiusl libet ui ni ueteris similitudinē repsentant. Seruari diu mala cocto nea recētia hoc mō possunt. Eligant̄ sine uicio cū ramulis et foliis cōdita in uas: ac melle et defruto suffusa diutius ui rida durabūt. Condiri etiā matura hoc modo possunt. De pilata ac in frustra cocisa: nucleisq; e medio sublatis in quā cælestem ponunt̄: ubi tādiu mutata tamen aqua relinq de bent: donec stypcitatem illā amiserint: eluceantq; tanq cor nea. Elixent̄ deinde et semicocta ex aheno ablata in linteū albū et mundū sup tabulā extendant̄: donec aqua exsiccet In cacabū deide cū melle posita tādiu ebuliāt quousq; oio coquentur. Cocta rursum lintheo extendes: et fere sicca ad umbram nō in sole. in ollā repones: supinfundesq; mel be

ne defecatū et tepidū. Hoc mō fere condiunt concurbite: citra: mala medica: quæ uulgo narantia uocamus: pira poma: qbus nōnulli aromata inspergi uoluerūt: ut chariophilum: cinamum: gingiber trita: et cibrata. Malopeponū coste: unde conditura fieri solet: in aceto macerant dies quattuor: postea uero q̄ in linteo aliq̄diu resederit: mutato aceto iterū cocte: ac rursum in linteum extēse: donec refrixerit in ollā reponunt: supfusoq; melle optime seruant. Hæc in prima mēsa uariis tēporibus comedi solēt. Hyeme citrū et narācium: Estate cucurbita: pepones: coctonea. Sed coctoneorū hæc uis ē: ut ante cibū sumpta aluū astringūt: et cōcoctionē ac lubricitatē uētris tollant. nisi bifariā diuisa nucleisq; exhaustis supinfuso sacchraro coquant. Tunc. n. desideriū edēdi inducūt: et sumpta caput ebrietate defendūt. Post cibū uero stomachū sigillāt: concoctionē adiuuāt: et aluum mouent: si auidius desumpta fuerint.

De citro. cap. vi.

c Itrum uel citreū Cloātius et malū persicū a ꝓuincia uocauit: At Virgilius Homerū imitatus longa periphrasi citrū circūscripsit. Fœlicis mali quo nō ꝓstantius ullū pocula si quando seue infecere nouercæ: Miscuerūtq; herbas: et non innoxia uerba. Nemo enim dubitat hoc de citro: dictum: cuius uaria genera. Alia enim sunt: quæ sylua confinis mauritaniæ producit. Alia quæ in Italia et media nascuntur. Omniū tamē magnitudine potiusq; genere differentium eadem fere uis est. Odoratissima enim sunt: et uestibus interiectas tineas necāt. Vnde et odorata uestis citrosa a Neuio uocat. Generant autē in perside omni tpe alia enim ꝓcarpuntur: alia interim maturescunt. Putatur

etiã ĩ uenenis cõtraria ꝙ trita cũ uino purgatiõe uitiũ ſua-
rũ bibẽtes ſeruãt. Nõ tñ una eadẽq; uirtus in oĩbus citri ꝑti
bus ẽ. Putamina. n. calida ſunt: qđ intus ẽ ſeminacidũ: ac ꝑ
hoc ſtipticã uini hẽre manifeſtũ ẽ. Aſſis et calidis obſoniis
adhibent̃ oĩ tpe. eſtate tamẽ ꝑcipue: ꝙ bilẽ reprimũt: ſitim
extingũt: et deſideriũ edẽdi inducũt. Multis egritudinibus
citrea uis medet̃ nã et ꝑgnãtes mulieres a nauſea uẽdicãt. et
tritũ ĩ potiõe uini datũ: lieni ac q̃relis corporis medet̃. Sũt
q̃ citrũ teſſalati cõciſum ex ſale oleo et aceto comedãt. De
malis citreis uel medicis: q̃ uulgo narancia uocamus: eadẽ
fere dici poſſunt. Verum q̃a q̃dã dulcia: q̃dã acida ſunt:
ueſcẽdi rõ ex ſꝑioribꝫ ꝑceptis repetat̃. Dulcia ãte cibũ quo
uis tpe ſumpta ſtomacho cõueniunt. Nec nõ acida ſi ſac-
charo fuerit remolita: qđ fit ſublato corio: detractiſq; mẽ-
branulis.

De Palmis. cap. vii.

p Alma multis in locis naſcit̃: ut hodie in Italia ĩ ma-
ritimis hiſpaniæ locis: ĩ affrica licet cernere Sabu-
loſa ac nitroſa terra gaudet: unde iudea ꝑcõmode
naſcit̃: fructũq; uberiorẽ et ſuauiorẽ reddit. cui a forma ob
lõga: et ĩ medio dorſi quẽdã q̃ſi nodũ aſſumere dactili no-
mẽ ĩpoſitũ arbitror: ꝙ digito ſit ꝑſimilis. In aluo media fiſ
ſura ẽ: quã nõnulli umbellicũ appellãt. Inde ſpargi radicẽ
cum plantant̃: aſſerũt. Sine mare qui haud longe plantari
debet infecunda habetur. Vnde exciſo mare ſtatim ſterile-
ſcunt. Naſcuntur autem palmarum fructus non inter fron
des ſed inter ſurgentes ramos. Palmæ uis calida eſt et hu-
mida: melior alba: q̃ aut nigra aut rubens. depilande mẽ
branule ſunt: quæ carnem ab oſſe diuidunt. deuorate enim
grauiorem concoctionem faciunt. Oſſa item auferenda

ne Alexandri milites: q auidius uirides palmas cōmedentes strāgulati sunt: imitentꝛ. Dulciores.n.ante cibū sumpti: et si facilius cōcoquūtꝛ et aluū mouēt: spleni tamē dētibꝯ atq; epati aduersantꝛ: Palma (ut ait Gellius) tāte generositatis ē: ut pōderi nō cedat: sed sursum uorsum nititꝛ. et ob eā rē uictorie signū habēt: quoniā huiusce naturæ ē: ut urgētibus opprimētibusue nō cedat.

De mespilo. cap. viii.

n On fuit mespilus in Italia Catonis euo. Radices hæc arbor ꝓfunde et late agere dicitꝛ. Hāc ob rem fere inextirpabilis habetꝛ. Gallica mespila cæteris ꝑstantiora sunt: quorū semen austerū qdē ac folia ꝓprietate nō carent. Ante cibū sumpta mespila uehementer dissolutum stomachū astringūt fluxus alui in modicos fortissime reprimūt: ob frigiditatē e siccitatē. dentiū doloribus medentur. folia quoq; eius et cortex: itēq; radices tunse et impositeferuori ac tumori subueniunt: sicca et trita cū melle ad cicatricē uulnus adducūt. Eorū succus cū uino haustus: uenenificiis potionibus repugnat.

De sorbis. cap. ix.

s Orbis triplex differentia inest. Alia.n.ut mala rotunda sunt. Alia turbinatiora: ut pira. Alia ouorū figurā obtinent. Laudantꝛ a medicis sorba medicamentorū potius q̄ ibi gratia. Et ut alba adhuc et semicruda stomachū ꝑgrauāt: ita matura fastidiū pellūt. uulnera ī traneis innata deliniunt. Aqua uero in aqua decocta sunt sorba potui data: cū uini austeri fere cū sapore naturā imitetꝛ: dysentericis medetꝛ. Sorba sole macerata ac in sapa condita: ut coctonea et pira secundum Catonem diu durant.

De cornis. cap. x.

c Orna quæ Vir. lapidosa uocat: ꝙ foris parū car

nis:et intus plurimum ossis habeant:inter acina numerata sumpta in cibum parum alunt:tarde cõcoquuntur:et aluũ astringunt.

De persico. cap.xi.

p Ersica tota asia nascunt̃:maxie uero in ꝑside: unde ad nos trãs lata nomẽ hñt: sero id qdẽ factũ ẽ et cũ difficultate. Verũ postea ubiqꝫ fere sponte ꝓueniunt: Fabulas mihi narrare uident̃: q scribunt uenenata cũ cruciatu apud ꝑsas gigni et ob eã rem a Cyro inde ad Egyptios trãs lata:ut quos armis uincere nõ poterat: ueneno saltem necaret. Cõfingunt itẽ quo res uerisimilior uideatur egyptio sole et cælo mitigata fuisse: Hãc aũt opinionẽ ĩnuit Columella his carminibus . Et pomis q̃ barbara ꝑsis Miserat(ut fama est)patriis armata uenenis. At nunc expositi paruo discrimine leti Ambrosios ꝓbent succos oblita nocendi. Addidit tamẽ ut phana ẽ:ne oĩo rẽ fabulosã ꝓ historia credidisse uideret̃. Gallica et asiatica ꝑsica:quæ nationũ cognoĩa habent autũno maturescũt:estate ꝓcocia habent̃. Dyrachina in ꝓcio ante alia sunt:Recẽtia seruari hac rõne poterũt. Optima eligito et mitte in muriã: postera die exime et purgabis diligẽter:ac collocabis in uas fundens salem acetũ saturegiã. Persicorũ cibus ꝑ humiditatem et frigiditatem stomacho ĩutilis habet̃. cito.n.inacescit:atqꝫ in phlematicos uertit̃ humores. Eorũ usus quẽ negant medici mẽbra nutriri ad ephimeras iter facit. Matura tamen ãte cibũ sumpta appetẽtiam inducũt.urinam mouent:aluum lubricant:fetorem oris medent̃. Sicca post cibum manducata:et si nihil nutriunt stomachi tamen sigilla habentur:qđ astrĩgunt. Sunt qui dicant:statim post persica ante cibum sumpta:uinum optimum bibendũ esse:ne continuo putrefiãt.

Non improbatur ēt eorum opinio q asserunt post cibū co/
medenda psica tessalatim concisa: et in optimo mero remo
lita: qp os stomachi et supiora orificia refrigerant. Hoc au
tem fieri debet ubi ex assis cena præcessit. Folia persici tri
ta et imposita uentri lumbricos aut expellunt aut perimūt
Eadem sicca et in puluerem tunsa recentes plagas cruento
rum uulnerum claudunt. Nucleus psicorum cum oleo tri/
tus capitis dolori medetur.

De oleo. cap. xii.

e Xigeret nūc mensarum ordo: ut de cōficiendis ac
coquendis pulmentis ratio pberet. Verum cū om/
nia fere obsonia mixta sint de quibusdam simplicibus ad
hanc rem ptinētibus prius dicendū est: ac primum de olea
atq3 oleo. Olearum genera sunt plura. Conditiua: pausea:
radius: horchites: quæ de oliuitate optīe condit (ut ait Var
ro) salentina: termucia: conditiua grandior ē et esui optima
ut nunc Bononiensis: et picentina: acerba scinditur utrinq3
gladiolo: et in frigida aqua tandiu maceratur: donec ama/
ritudo cum pinguedine euanuerit. In seriam deinde aut
in ligneum uas reposita superfusa aqua cum sale et fenicu
lis decocta ad tempus seruatur. Comeditur cum piscibus et
carnibus assis: ut uel fastidium leuet: uel desiderium indu/
cat. Difficilis concoctionis est: ac parui alimenti: humores
generat crassos et glutinosos. Sumpta externa mensa exa/
lationes ad caput reprimit. De reliquis commodius fiet
oleum: trampeto ut a quibusdam solet uel mola: quod
utilius est: uel solea quod difficilius. In ficis reponitur
oliua. plerisq3 subiicitur exprimiturq3 tandiu: donec
sampse aride nil amplius prestant. Id olei: quod primum

exit: si nõ ex fracescẽtibus oleis et nimiũ maturis ac cõcale/
factis fuerit: suauius esui est. Hoc Pli. omphacinum uocat
ομφαξ. n. uuam ĩmaturam græci appellant: qđ genus olei
ad frigiditatẽ et siccitatem tẽdit. Seruare oliuas uirides: ut
quouis tpe oleum facias hoc mõ poteris. Oliuas de arbore
sublatas: in mel demerges: auferesq; tales: quo uis tpe qua/
si mox de arbore redẽptas: de qbus si uoles oleũ uiride fa/
cies: At qđ ex maturis exprimitur: et si pinguis et grauioris
odoris ẽ: tamẽ utilius omphacino pp tempatas q̃litates ha/
bet. Ad caliditatẽ. n. et humiditatẽ tẽdit. Vendicari tamẽ a
nimia pĩguedĩe oleũ sale illitũ põt: gratiusq; fiet subtracta
e fundo dolii amurca. Omnes. n. feces olei ac uini ad fundũ
tendũt: ut mellis ad summũ. unde et oleũ melius in summo
qa exalatiões amat. uinũ in medio: mel in fundo ẽ pcul oĩ
fece. Olei uis ẽ corpus tepefacere: qua re cognita: Hãnibal
in romanos ducturus acies: ad trebiã frigida hyeme corpo/
ra militũ ad lenitatẽ et robur ĩunxit et uicit. Cõtra algores
oleũ mirifice iuuat. Potũ ieiuno stomacho: aut lũbricos in
terficit: aut e uẽtre pellit. Preterea uero cõtra uenenũ p ãti
doto habet: Ex aqua. n. calida potũ: uomitu uenena fugat
Sũt et alia plura genera ficticii olei: q̃ cõsulto ptermittũt:
qa nihil ad rẽ nostrã faciũt. De melle. cap. xiii.

m Agna apibus cura et sollicitudo cõficiẽdi mellis:
et cere inest. maior cõseruãdi. Vnde Maro recte
eas parcas appellat. Nõ. n. liguriunt ut musce Ca
stissime pterea hẽnt. Inqnatis enim locis: aut qui male ole/
ant nulla apum assidet. Tam q olet unguenta q uinolen/
tia et recẽti cõcubitu fetet. q̃ q aleũ: redolentia sapit pungi
tur: et ab aluearibus quæ ab aluo secũdũ Varronẽ sunt di/

cta: facto agmine fugatur. Legē habent ad similitudinem optimi principis: ad quē oia deferunt. Hoc pcedēte aut de lato se nequit uolare: de loco ad locum pficiscunt. Castra hoc est aluearia ponūt. Apibus naturale pabulū ē rosa: ser/pillū: apiastrū: papauer: faba: lens: pisū: ocimū: cytisus. Ex his.n.rorē matutinū: unde mel et florē: unde cera conficit colligūt. Optimū tamē mellificiū ē: qd ex thymo fit: et ob hanc rē siculū mel et atticū palmā fert: pp thymi abundan tiā et suauitatē. De melle pontico et hispano: in quo uene/ni uim inesse qdā auctores scribūt: nō attinet dicere. Id.n. qrimus: qd ad uoluptatē facit. Mel solū ē: qd in summo fecē expuit: hoc quo grauius eo melius ē. Mel cōtra uinum laudat: hoc qd uetus et humectū: illud qd recens et calidū i pcio ē. Decoctū crudo melius habet: neq.n. adeo inflat: aut pcordiorū dolores ac bilē auget. Estiuū autūnali meli/us est. Corporibus frigidis et humidis cōuenit. multis egri/tudinibus medet: Corpora putrescere nō sinit. In cōditura malorū: cucurbitarū. citrorū: et nucū optimū habet. Oris desideriis et in multis obsoniis facit satis. Ex hoc oxymel et hydrôel: quā eādē uel aquā mulsā licet appellare cōficit: q tussiētib pcōmode dat. Mulsū ego fieri ēt ex uino et mel/le teste Plinio crediderim.

De saccharo. cap. xiiii.

Saccharū fert nō arabia sōlū et india: sed creta et si cilia: qd Pli. mel ex harūdinib collectū uocat. Fra gile id qdē dū terit aut subiicit dentibus. hoc certe qto cādidius: tāto melius. qd pfecto ex longa depuratiōe fieri cōsueuit: unde pbabilius ter aut eo āplius incoctū di/cimus. Calida ē eius uis et humida: hoc fit ut bene nutriat. stomacho psit: eius exasperationes (si qua insunt) leuiat.

Hoc ut arbitror ueteres ad medicinæ usum tãtũmõ utebantur. Et ob hãc rẽ nulla in obsoniis eorũ de saccharo fit mẽtio. Caruere illi q̃dẽ magna uoluptate cũ nihil ex his q̃ esui dant̃ tã ĩsipidũ sit q̃d saccharũ nõ cõdiat. Hic natũ ẽ illud crebra usurpatiõe ꝓuerbiũ. Nullũ genus edulii addito saccharo ĩsipidius reddi. Liq̃facto hoc amigdalas remolitas a q̃ mũdas nucleos pineos auellanas coriandrũ anesũ cinnama atq; alia plura ĩ bellaria redigimus. Trãsit tũ saccharũ fere in eorũ qualitates: q̃bus in confectione adheserit.

De lacte. cap. xv.

LAc ego ἀπὸ τοῦ γάλακτος deriuatũ puto: primũ q̃d ex fetis aĩalibꝰ mulget̃ colustrũ appellat̃. id ãt iõ abiicit̃: q̃a lactẽtibus nocet. Sunt q̃ uim lactis tẽpatã putẽt: q̃ꝫ ad frigiditatẽ et humiditatẽ parũper declinet. Et ob hãc rẽ lac bene nutrire multũ sanguinis generare: cũ sãguis sit ex uberibus et mãmis exp̃ssus: cerebrũ fouere: stomacho et pulmoni ꝓdesse: geniturã augere īter oẽs medicos cõstat. Nõ idẽ tamẽ ex oĩbus aĩalibus mulget̃ lac. Omitto muliebre: quo ĩ medicina tãtũ utimur. Talẽ ꝓpe uĩ lac hẽt: q̃lẽ aĩal: unde mulget̃. Optimũ caprinũ habet̃: q̃ꝫ stomachũ adiuuet: epatis opilatiões tollat: aluũ lubricet. In secũdo loco erit ouillũ. In tertio bubulũ. Melius uere q̃ estate: rursum estate q̃ autũno: aut hyeme. Stomacho ieiuno ut exit ab ubere uel tepidũ bibendũ ẽ: et tãdiu a reliquo cibo abstinendũ donec ĩ stomacho resederit. Coagulatũ ac pria mẽsa haustũ uere et estate minus nocet. Nã post cibũ sumptũ (ut fere solemus) aut stati putrescit: aut secũ alterũ cibum ĩcoctum ad ima trahit. Quiescẽdũ ẽ item postq̃ deisumptum est: ne ĩ stomacho q̃d exagitatione fit coacescat

Imbibitum aut cũ saccharo aut melle: a putrescẽtia ꝓhibet̃ reputato et ieiuno stomacho bibendũ dixi: qa ĩ eos humores: quos prĩcipes ĩ cibi receptaculo deꝑhendẽt: facile cõuerti solet. A nimio lactis usu cauendũ tñ est. nã et aciẽ oculorũ hebetiorẽ reddit: et calculos ĩ renibus et uesica generat. Sero caprino qđ ex lacte sublato caseo fit: ꝓ medicina utimur: ꝙ epar et sãguinẽ refrigerat: ꝙ pharmatis uiã ad purgãdum corpus faciat.

De caseo. cap. xvi.

e T si caseo ĩ tertia mensa uescimur: tamen hoc loco eius uis explicãda fuit. cũ ex lacte: de quo dictũ ẽ: fiat. In multis etiã eduliis cõficiendis hoc crebro coquutant̃. Coagulatũ lac nõ multo coagulo: ne caseus (ut fere semꝑ cõtigit) acorẽ cõcipiat manu factoris. et qdẽ nõ macilenta et calida: sed sub pingui et temꝑata ĩ pilã: redactũ ex aheno ĩ formas uel calathos uel fiscellos reponat̃: exprimaturq3 tãdiu: donec serũ penitus exierit. Salitus caseus ĩ locũ fumo aliq̃tulũ obnoxiũ reponat̃. ubi salẽ cõcepit: et etatis aliqd adeptus erit: esui nõ ĩcõgrue dabit̃. Caseo dignitas a locis et pecoribus accessit: ut de lacte dictũ est. Duo sunt hodie casei genera ĩ Italia: q̃ de prĩcipatu cõtendũt: ut marceolinus: ita. n. hetrusci uocãt: ꝙ mense martii factus sit in hetruria. et ꝑmensis ĩ cisalpinis quẽ eundẽ maialẽ a mense maio licet appellare. Qualitas casei ex etate deꝑhẽdit̃. Recens algidus est et humectus: salitus et durus calidus et siccus. Recens caseus bene ac multũ nutrit: calorẽ stomachi reprimit: sanguinem excreãtes adiuuat. phlematicis omnino nocet. Vetus difficile concoquitur: parum nutrit: stomacho ac uentri aduersatur: bilem facit: podagram: dolorem laterum: harẽulas et calculos generat. sumptum post cibum

quātū uis parū: cū os stomachi sigillet: et fastidiū pinguiū eduliorum tollere: et coctioni ac capiti ꝓdesse aiunt.

De recocta. cap. xvii.

s Vblato ex aheno caseo: serū tādiu lēto igne cōcalefacius: donec ad summū id pinguedinis natauerit: qđ reliquū casei fuit. recoctā id rustici uocant ꝙ ex lacte secūdo cōcalefacto colligaṫ Cādida ē: nec gustui īsuauis Insalubrior recēti ac medie etatis caseo hētur. melior tamē habeṫ uetere: et nimiū salito. coctā siue eādē recoctā libet appellare: multis pulmētariis herbaceis ꝑcipue coq admiscēt.

De butyro. cap. xviii.

b Vtyrū ex lacte hoc mō fit. Emulctū lac ex multralibus ī uas eneū: qđ ab imo coarctatū sursū uorsū in latitudinē cāpanæ surgit dilīgēter ꝑcolaṫ. Ex qete et humiditate nocturna ī suꝑficie pinguitudo lactis natat: hanc rustici pānū uocāt: qua leniter cocleare satis magno ī uas oblōgū īuergūt: rutabuloq; tādiu miscēt: donec ī massā redegerit: q̄ ablata et feriis repōita ad tēpus: adipis aut olei uice: ī qbusdā obsoniis utūṫ: fere oēs q septētrionalē et occidentalē plagā īcolūt: ꝙ oleo īdigeāt: quo calide et tēpate regiones abūdare consueuerūt Butyrū calidū ē hūidū: corpa ad modū nutrit et obesat. Eius tū frequēti usu et stōachus ledit: et fomēta phlematice egritudini ꝑparaṫ. Datū ī cibū cū mūdis amigdalis et saccharo: pituitā digerit. et tussim frigidā ac siccā tollit: Illitū uulneribus ex uenenosis aialibus potūq; ātidoti et tyriace uices ꝑstat. De ouo. cap. xix.

o Vum qđ ωον græci dicūt multiplex ē: et ex uolatilibus fere oibus nascitˀ: q̄ oua pariāt esui accomodata: sunt anseres anates pauones struchii et gallinæ:

sed gallinarũ meliora ac salubriora sunt. maxime si ex gal-
lo cõcepĩt: q̃ uero aut ex uento zephyro: ut qdã uolunt:
aut ex ꝓpria libidine concepta. ea minus sapiunt: ac fœture
oĩo iutilia sunt. Quorũ uis tempata ẽ: et ob hãc rẽ bene ac
multũ nutrire medici asserunt. Ouum bifariã diuidit: ĩ al-
borẽ: et uitellũ albor ad frigiditatẽ uitellũ ad caliditatẽ ten
dit. alborẽ ĩ purgandis uulneribus: in cõstringendis: q̃ lassa
sunt: ut ĩ cõdituris quorũdã eduliorũ ac bellariorũ utimur
At uitella maxĩe uero recentiora: et q̃ ex gallina ꝑdice pha
siano sumunt̃ nõ nimiũ incocta (Sorbilia. n. debẽt ẽt oua)
cor fouent: ac mẽbra nutriunt. In sanguinẽ. n. purũ: et qui
coardeat: cõuertũt̃. q̃re q inanitate laborãt: hoc cibo repur
gato prius stomacho: ꝙ facillime in alios humores cõuerti
tur: crebro in prĩa mensa utant̃. Medet̃ et huic cibus tussi:
ex aspatis arteriis: uocis raucedini: et sanguinẽ excreãtibus.
Oua ex aceto decocta cũ magis tempata sint: stipticaq; fi-
ant: uentrẽ cõstringũt. ardores urinæ. renũ uicia: ac uesicæ
mirifice tollunt. Atq multo magis si nuꝑ nata ac cruda ex
cusso albamento deglutieris. Sapidiora eo magis sunt oua:
quo ex gallinis pinguinibus: nõ macilentis. ex depastis triti
cum: hordeũ: miliũ: pãnicũ: q̃ herbas sunt nata. hyeme pa-
leis. estate furfuribus oua ꝑcõmode seruant̃. Quæ in aceto
macerata sunt: ut ait Plinius facile illesa ꝑ ãnulos trãsmit-
tunt̃. Dura Celsus affirmat ualentissimæ materiæ eẽ. et ob
hãc rẽ tarde cõcoq. Quibus ĩ eduliis coq ouis utant̃: suo lo
co postea dicet̃.

De succidia. cap. xx.

[N]ulla caro adeo humida ẽ: ut seruari nõ nisi multo
sale possit. ad hoc edacissimũ ẽ et ob hãc rẽ sangui
ne multũ ac calore abũdat. Vliginosa loca: ubi uo

lutet: libenter incolit ad reprimendũ calorẽ: quo maxĩe lu
porũ dentis exagitant: dũ ſiullã carnẽ ſemiuiuã lacerãt. ad
flumina igit tale aĩal deferunt: quo feruor ille extinguat:
a nullo brutorũ pinguedine ſupat. Affirmat Varro ſe ĩ ar/
chadia uidiſſe ſuẽ: q̃ ꝑ pinguedine nõ mõ ſurgere nõ poſ/
ſet: ſed ne amouere qdẽ ſoricẽ: q exeſa eius carnẽ nidũ feciſ
ſet: ac mures pepiſſet ſus ubi annicula ẽ: q̃ttuor mẽſibus uẽ
trem fert: binis nutricat porcelli adhuc lactentis nefrendes
dicunt ab eo ꝙ nũdũ fabã frendere poſſunt. i. frangere ad
annũ ubi uenerit: porcus ſaliturę nõ incõgruit. pridie q̃ oc
cidit: potione ꝓhibere oportet: quo ſit eius caro ſiccior. de
inde diligẽter ſalire: ne fraceſcat: et uiciũ ſapiat: ne ue tinea
et uermibus ledat. Dũ ſalſurã facis: in f. ndo dolii aut ſerie
ſalẽ ſternito: fruſtra deinde ponito: cutis deorſũ ſpectet. tã
diu in doliis remaneat: quoad ſalẽ cõcepit: in carnario dei
de: quo fumus penetret: ſuſpẽdat. hinc ſumes laridũ ꝓ tem
pore. hinc pnã. hinc pitaſonẽ. hinc ſumen. hinc glandiũ. q̃
re nõ imerito ruſtici ſalſaturam ſuccidã uocitarint: qđ inde
ſuccidi ad eſum multa poſſunt: ut ex horeo fit. qũo eundẽ
ſecũdã ſuccidi diẽ ruſtici appellauere. Colligunt itẽ multa
ad pulmentaria ex porco nup cęſo: ut adeps. Caro ſiullatã
recẽs: q̃ ſalita: et ſi guſtum titilat: pniciofa tũ oĩo ẽ: ac mali
ſucci: ut ait Celſus.

De liquamine. cap. xxi.

l Iquamẽ ex adipe porci: atq; anſerũ hoc modo fit:
cõciſũ minuti ad carbones ignitos in cacabo pones
ne ſi ad flãmã ſuſpenderis: fumũ cõcipiat tantũq;
ſalis indes: q̃tũ ſatis eſſe putabis. liquefactũ anteq̃ refrixit ĩ
ollã ripoſitoriã colabis: reponeſq; ad uſum: ut: ubi uoles: eo
uti liceat. Fit itẽ liquamẽ ex anſerina et gallinacia adipe.

De omento. cap.xxii.

• Mentũ adipẽ illum eẽ annuit Celsus: q itestinis ad/
heret. Testiculi inqt simile quiddã medullis habẽt
carent sanguine et oĩ sensu. Tunicæ eorũ p̃sefecerunt. Eo
deuoluunt̃ plerunq: aut omentũ: aut intestinũ. hoc genus
morbi epiplocele græci uocãt apd' nos indecorũ: sed cõmu
ne his herniæ nomẽ ẽ affert dolorẽ et scroto et inguinibus
et abdomini. Fuere itẽ q diceret omentũ esse pinguedinẽ
Macrobius uero omentũ carthilagini p̃simile esse dicit: qd'
qdẽ impositũ ossi cruciatũ: dũ sectionẽ iportat: sentit. Qd'
cerebrũ inqt tactu suo hoĩem torquet: uel frequẽter interi/
mit nõ suo sensu: sed uestitus sui. i. omenti hũc portat do/
lorẽ. Ex hoc fit genus pulmenti: qd' omentum uocatur.

De abdomine. cap.xxiii.

Bdomẽ: quod græci περίτοναιον uocant: uentris
a pars illa est: quæ umbilico ad inguina inter carthi/
laginem e pellem ducitur. pingue id quidem ẽ Sa/
tyro teste. Mõtani quoq: uenter adẽ abdomine tardus. Cel
si uerba hæc sunt. Interdum uel ictu aliquo: uel retento di/
utius spiritu: uel sub graui fasce interior abdominis mem/
brana superiore cute integra perrumpitur. Erit igitur abdo
men: ex quo sumẽ fit: quod idem uulua appellatur. nec ob
stat id etiam turgentibus porce capillis fieri: cum circa ab/
domẽ mãmæ sunt. De lucanicis: et reliquis pulpamentis: q̃
ex suilla carne fiunt suo loco dicetur.

De aceto. cap.xxiiii.

Cetum ex uino fit: si uas fuerit uacuum: et nõ clau/
sum. Aer enim ex uacuo elicit potentiam eius. nam
cum uinum semina caloris in se habeat: ac uapidum fiat:

transsit i uitiũ: qđ acetũ dicit adeo frigidũ: ut ante oẽs hu/
mores flãmã extiguat. Et qđ mirũ uideri põt: saxa: q̃ ignis
nõ coxit ifuxũ stati rũpit. Qđ. Hanibal ad taurinos saltus
i difficili alpiũ transitu fecisse legit. Variæ sunt auctorũ de
aceti qualitate. Ex calidis. n. et acutis partibus q̃dam acetũ
constare dicũt: q̃ ex infesa ipsius succitate dep̃hendit. Qui
dã uero plus frigiditatis in se: q̃ caloris habere hac rõne cõ
firmant q̃ bilem q̃ sanguinem reprimit q̃cq̃ ẽt pituitã ue
hementi acore incidit. Aceti uariã uim ex hoc dep̃ndimus
q̃ rebus frigidis mediocriter aditũ frigidiores eas reddit si
calidis calidiores penetrãdo. n. qđ eius maxie p̃prium est:
qualitates in rebus: ut dixi: auget. Acetum et si melancholi
cis lippientibus: ac dolore articulorũ laborantibus paraliti
cis: spasmaticis p̃p uiã: quã malis humoribus ad neruos et
iuncturas facit: obest plurimũ. moderate tamẽ sumptũ sto
machi p̃dest eius ardores cõpescendo: ac desideriũ edendi
instaurãdo. hinc fit: ut in cibis primæ mensæ eo plurimum
utant. potum ac sup̃ infusum morsui uenenatorũ aialium
mirifice adiuuat. Pestilẽti anno hoc uti in obsoniis ac odo
ratorũ uice id pulsibus ac naribus admouere domicilia q̃
humectare iubemur. Tollit aceti frigiditas et uis nimia: si
cũ passulis decoctũ fuerit. Liberatũ acerrimo podagræ do/
lore. M. Aggrippã sup̃mis suis annis ferunt demersis i ace/
tum calidum pedibus. Ex aceto et melle oximel fit: ut alia
multa.

De acore. cap. xxv.

q Vod agrĩstã uulgo dicũt et omphaciũ Plinii: et aco
rem Macrobii auctoritate dixerim. Omphax. n. ut
dixi uuam adhuc acerbã significat. Quare igitur
magis appellẽ oleũ ex bacca ĩmatura omphaciũ q̃ agrestã:

quæ ab omphace fit: nõ satis uideo. Acorẽ uero ita Macrobius exprimit: Acetũ acerbius acore ẽ: cuius uim acresta uehemẽtiorẽ esse cõstat: q̃ tempatius stomachi cõpescat ardores: nec ita corpus emaciat: et dissoluat: ut acetũ solet. Acor residenti stomacho et estuanti ac sitibundo epati mire prodest. Hoc et cõtra uenena: et in cõdiendis obsoniis cõmode et salubriter utimur.

Liber tertius.

n Vces eas eẽ: q̃ foris duro tegũt cortice: intus hẽt qđ esui ẽ: satis cũ de pomis loqueremur diximus. De generib⁊ tãtũ nũc dicẽdũ uidetur: ac primũ de iuglãde: q̃ uel a iuuando et glande dicta ẽ: uel qđ sit iouis glans: eãdem græci basilicã uocant. Habet. n. hoc genus arboris nuces: q̃ sũt suauioris sapore: q̃ glans ẽ. Vnde ꝑ exochen nuces tantũ epitheto adiecto ꝓnunciamus. Affirmat Plinius græcos nuces iuglãdes a grauedine capitis uocitasse. Ait. n. arborũ ipsarũ foliorũq; uirus in cerebrũ penetrare: sed ad cibũ nuclei faciũt. Sunt ãt recentes tussiẽtibus inimice. Edẽ ꝑsumpte cũ ruta et sale: cõtra uenena et pestilẽtẽ aerẽ Mythridatis auctoritate mirifice iuuãt. Valent itẽ nuclei a ieiuno ꝑsumpti cõtra rabiosi canis morsũ. Putamẽ nucis cõbustum tritũq;: ac ex oleo aut uino capiti ĩfantis illitũ: alopeciã tollit et capillũ nutrit. Musce (ut ait Columella) ab auribus canũ arcẽt: si aures amaris nucũ corticibus illite fuerint. Ex nucleis multa edulia fiũt: ꝓcipue uero aliatũ: quo una cũ annosis ac pinguibus carnibus ad tollendum fastidium: ad

excitādum desiderium uescimur. Ad hoc tundendum desudat. F. noster rusticellus: adeo est aleati cupidus.

De amigdalis. cap. i.

a Migdalū ꝓ fructu uariare genus repperi. nā et generis fœminini et neutri legit̃. Neutrū ego analogia motus ꝓnūciaueri. Amigdalus quæ græca nux et lōga nostris appellat̃ circa calendas februarias seri debet: qa pria gemascit. Eius fructus. qđ amigdalū uocat̃. qa primus ē auide nimiū a plerisq; cū folliculo deuorat̃. hinc crebri dolores capitis ac grauedines oriunt̃. Sicca uero cōtra ebrietatē ualent: si ante uinū qnq; sumātur. Ex his īflāmatiōes oriri illo argumēto dephendit̃: qđ uulpes deuoratis amygdalis moriunt̃: nisi aquā in ꝓximo habuerint. Oleū in quo decocta sunt infusum capiti: caducos et lethargicos excitat. Vlceribus ī ueteratis ac caninis morsibus trita cū melle subueniunt. Renū dolores ex aqua pota extingunt admixto modico passo: qđ solet potiōis amaritudinē lenire. Amara. n. medicinæ magis: q̄ esui sunt accōmodata. Dulcioribus et cōfectis: et seorsum ī secunda et tertia mensa uescimur.

De Auellana. cap. ii.

n Vcem auellanā: seu p̄nesticā: quā græci pōticam uocant: ex corylo nasci manifestū est. Hæc in cibo sūpta ob eius caliditatē cōmixtā siccitati capiti dolorē iniiciūt inflāmatiōe stomachū exagitant: corpus tū maxime nutriunt. Toste distillatiōibus mitigandis utilissime sunt. Trite ac ex aqua mulsa pote ēt uetustissime tussis molestiā sedāt ex axūgia uel adipe cōtrite: et alopeciis illite capillorū damna restituunt.

De nucibus. cap. iii.

e X nucibus pineis: quæ resinam habēt distractis pi-

nei nuclei eliciunt:q in cibū sumpti humores optimos gi-
gnunt:sitim sedāt:stomachi dyscrasiam tollunt:urinā pur
gant. Nuclei cū uuis passis frequētius sumpti uenerē ēt ia-
centē excitare credunt:eandē uim habēt et cū saccharo cō-
diti. His crebro nobiliores:ac diuites tpe ieiuni in prima et
ultima mensa uescunt. Liquat saccharū cui pinei inuoluti
cū trulla in pastilli formā redigunt. His addunt bractee au
ree ad magnificentiam credo et uoluptatem.

De castaneis. cap.iiii.

c Astaneā:quæ heradeotica uocat inter nuces Virgi-
lius numerat uno carmine. Castaneaq; nuces mea
quas amarillis amabat. Generat et hæc ex oībus quæ esui
dant robur in mēbris et uim:sed difficillime coqunt: maxi
me uero a phlegmaticis:nisi cū saccharo:et melle fuerint ī
cibum sumpte. Elixe uero et adhuc calide mane ante cibū
cum melle date tussientibus prosunt. Torentur item ad
flammam in patella perforata:nec eius suauitatis sunt:nec
nutrimenti:cuius habentur sub carbonibus lento igne de-
cocte. Has suauius edemus cum caseo in tertia mensa. Inte
rior castanee:membrana quæ corticem fructumq; disterm
nant ad tertias in aqua decocta ac potui oblata: mire aluū
fluentem refrenant.

De siliquis. cap v.

s Ilique qa durum habent corticē:non īmerito nuci-
bus annumerantur. Hoc nomen eas adeptas puto:
quia siliquis fabæ et lupini: et si maior sit persimilis appa-
ret: carobas uulgo appellamus: Quæ si recentes fuerint
stomachum ledunt:aluum soluunt. Edē siccitate in con-
trarium agunt. Cibus earum urinam ciet: et ad stomachi

dolorē nō leue ꝓsidiū est: si terne ī sextario aquæ ad dimi-
dias coquātur: isq; succus ꝑ dies qnq; cōtinuo hauriatur. Ga-
lienus tamen de reliqs pessime sentit ꝙ uix coquātur: et uen
trē stringāt: et humores noxios augeant. Affirmat Valerius
flaccus uiterbiensis medicus nostra etate egregius siliquas
ī tertia mensa sumptas uetare: q̄ minus uapores antecepti
cibi caput petant. De pistachiis. cap. vi.

p Istacia auellanis similia sūt: his medici ī pharnaciis
utuntur. Eosdē fere usus habent: quos nuclei pinei:
ꝑterq̄ ad serpētū ictus. Austere. n. et stiptice uirtu-
tis sunt. Ideoq; ēt stomacho acōmodata creduntur: maxime
tamē cōstat ea et thoracis: itemq; pulmonis ac iecoris uicia
purgare. De pipere. cap vii.

a Romata: qbus ī pulmentariis utimur: multifariam
habētur: et oīa qdē prius ab externis ī nostrā ꝓuinciā
īportata. Ex arboribus hæc fere colliguntur: ut piper
qđ ī fronte caucasi loco solibus opposito ex arbore iunipis
nostris assimili nascitur. Distāt āt piperis semia a iunipo par
uulis siliqs: q̄les in ipsis fasceolis uidemus. He priusq̄ desic-
cantur decerpte ad solēq; toste: faciūt qđ piper longū uocatur.
Paulati uero dehiscētes ob maturitatē ostēdūt cādidū piꝑ:
qđ deide tostū solibus calore magisq; mutatur Est et qđdā
genus pipis: qđ ꝑꝑ cæli intēperiē carbunculat. Id ex oībus
asprimū ē leuissimūq; et pallidū. Gratius qdē nigrū habe-
tur. Leuius utroq; cādidū. Nascitur piperis arbor in arabia so
lum: et troglodytica. uerum hodie quoq; in Italia myr-
to nec ab similis amaritudine: fructum facit minus deco-
ctum: Est autem piper calidum et siccum: et ob hanc rem
stomachū et epar cōcalefacit. Bilosis nocet: uentū ex aluo

resoluit et pellit urinā ciet. Eius uero usus ī hyeme magis: q̄ in æstate laudat. De cariophilo. cap. viii.

c Ariophilū fortassis dicitur in India nascit granis piperis assimile uidet nisi ꝙ grādius aliq̄tulum et fragilius ē Arbor eius folia habēs parua dēsaqꝫ: in ramos trium cubitorum cōsurgit: cortice pallido radice lata lignosaqꝫ. In uirtute ēt ferme idē cum pipere ē. hepati tamē minus nocet: q̄ pip. ac uim cōtra uenena hēt.

De cynamomo. cap. viiii.

d E cynamomo q̄ Herodotus narrat fabulosa sunt ac falsa. nascit autē in ethiopia: cuius frutex situ breuis est: ramo humili ac tipsso: cum nunq̄ ultra duas urnas ascēdat. Quattuor digitorum crassitudinē habet. nascitur autem ī uepribus dumisqꝫ: et ob eā rē nō sine molestia colligit. Cynamomum uirgulti cortex est: cuius ꝑcipue bonitas in summo ad lōgitudinē palmæ tenuissimis ꝑtibus habetur. Secundas ꝑtes tenet: sed breuiore mensura: q̄ huic ꝓpiqua. Villissimum qđ radicibus ꝓximum. Radicem eius magni pōderis dicatā in templo capitolini Iouis et pacis a Vespasiano imꝑatore uidisse se asserit Plinius. Cynamomi natura calida est et sicca: cōcoctionem facit: stomachū atqꝫ hepar uim et odore iuuat. Cynamum idem esse cynamomū crediderim. in illo. n. meo iudicio facta est ut metrum syncope. De gingiberi. cap. x.

g Ingiberis uirtus candida est et sicca: licet alique ex parte ad corruptionem tendat: cum putrescat. ut lignum tinea corrosum stomacho frigido succurrit eius nimiam uliginem ex esu frustuum uiridium cōctā desiccando. Contra uenenatorum morsus ꝓ antidoto habet

De nuce moscata. cap.xi.

n Vx: quam pingmentarii moscatam appellant: calida est et sicca. Corpus humanũ ni sua et odore adiuuat. oculorum acië hebetatam acuit. Vomitum sedat appetentiã iducit: stomachum atq; epar fouendo. hæc oïa quæ aromaticã uim hẽnt integra et torsa seorsum aut mixtim esui hoïum uehementer sunt accõmodata.

De croco. cap.xii.

c Romaticis uero iniuria crocũ: qd genus uariat addideri: cũ eorũ uirtutis colore: quo sæpius ornãt: et sapore: i quo nõ parũ uiriũ iest: augeat. Crocũ siluestre et satiuũ habemus. radices hẽt bulbo assimiles. eiusdẽ tñ ubertis et gratiæ nõ ubiq; est pria nobilitas cilicio asscribit: et ibi in tauro mõte et i timolo: secũda licio. tertia italico. adulterat tamẽ ubiq;. optimũ crocũ ubi manu tãgit: ac si fragile est crepitat. Altera ꝓbatio: si manu ꝓlatũ ad ora fuerit: leniter faciẽ atq; oculos mondet. optimũ ubiq; qd pinguissimũ: qdq; stati redolet. floret uergiliarũ occasu: paucis diebus flore et folio uiret. bruma colligit. siccat umbra. Croci moderatus usus: cuius uis calida et sicca ẽ pulmoni: pectori epati: cordi ꝓdest. Potũ cum uino: qa uehementer odoris est: ebrietatẽ facit. Crocũ adolescẽtẽ if lorẽ sui noïs mutatũ poetarũ narrãt fabulæ. Sunt tamẽ q crocum dictum putãt a corico ciliciæ oppido.

De acermoniis et primum de alio. cap.xiii.

a Lium quo plures hẽt nucleos: eo aspius ẽ. halitũ: ut cepa: porrus: ascaloniũ ac bulbi oẽs isuauiorẽ facit. aiunt tamẽ radicẽ beti sub prius tostã: ac suꝑ aliũ deueratã tetrum eius odorem extingue. Extat et alium siluestre: qd

græci Scoradon uocāt domestico certe magna uis inest et utilitas : qppe pniciosis hoīum malis uehemēter resistit. Serpētes et scorpiōes: itēq; alias latēter bestiolas odore solo fugat, morsui canino cum melle succurrit. Eius succus cum oleo mixtus: et uenenatos ictus et ulcera in corpibus sanat. Fuere ēt: q alium elixum freneticis darēt. Coctum ī faba tussim et supationē pectoris mitigat. Vtilius tamē coctū: et uiride: q̄ crudū et siccū existimat: cū multa fiunt edulia pcipue uero moretū et aliatū qbus urbani raro: rustici q̄ sæpissime utunt. Serit lyrati spacio palmari.

De cepis. cap. xiiii.

c Eparū genera græci plura fecere: ut sardā: samothraciā: ascaloniā ab ascalonio iudeæ oppido nōiatā. unde et qdā ascaloniū mutato genere scripsere. Oībꝫ odor lachrimosus ē. minus tamē tusculana uehemēs: imo ppe dulcis. Cepa ruffa acrior: q̄ candida: sicca q̄ uiridis et cruda: q̄ cocta sicca: q̄ condita. Frigida humida ac scabulosa amant loca. Seruant bene ad fumū suspensæ: optime peleis mense martii et aprilis cæpā: februario ascaloniā serunt rustici. De cæpis idem medici ferme sentiūt. his uidelicet īflāmationes incendi: caput pgrauari: cerebrum ac memoriam ledi: somnum pgrauere induci. humores phlematicos nunc generari: nunc rescidi. Quidam tamen eas temperata sumptas salubres putarunt. qꝺ aluum molliam: qꝺ somnum inducant: qꝺ appetentiam faciant. uentrem preterea excitant: et eius fomenta salaci humiditate augent. Contusa cæpa: ac emoroibus supimposita eas apperit. contra uenena: et corruptelā aquarum alio assimilis oīo. Cæpullā a cæpa diminutiuū fecit Apitius. hoc genus bulbi aliā a cæteris sortiri naturā

uidet Solũ.n.crescente luna decresit: rursum decrescente crescit. Ascalonia eiusdẽ ꝓpe uis est: cuius cepa: q̄q̄ minor sit orbicularis surgit cepa uno capite unoq; caule: obsoniis apilianis admodũ celebris.

De bulbis. cap.xv:

Vlbi megarici a.M.Catone ꝑcipuẽ laudat̃.uerum nobilissima ĩter hos habet̃ squilla et si magis ad me dicinã faciet.bulborũ genera græcis noĩbus explicata: odo re: suauitate: sapore: magnitudine differũt. Oĩa tamen fer uidæ sunt naturæ.et ob hanc rẽ mouere libidinẽ dicũt̃.bul bos: inuit celsus oĩa olea capitata: uel quorũ radices esui dã tur appellari nã cũ de q̄litatibus ciborũ loqueret̃: et ualen tissimũ cibũ dixisset: in quo plurimũ alimẽti inesset. in me dia inq̄t materia numerari eas ex oleribus debet̃: quorũ ra dices uel bulbos assumimus.ac paulo infra ex leguminibus inq̄t ualentior faba: uel lenticula: q̄ pisum: ex oleribus ua lentior rapa: napiq;: et oẽs bulbi: In q̄bus cepã quoq;: et al lium numero: quæ pastinacha: uel quæ specialiter radicula appellat̃.tanti fecit pythagoras bulbos megarẽses: ut de eo rum natura uolumẽ composuerit. Scribit Varro bulbos uẽ trẽ excitare: et ob hanc rẽ in nuptiis edẽdis idem sentit et Apitius: sed his addit nucleos pineos: eruce succũ: et piperis uim: Bulbos Martialis salaces uocat. q̄ ẽt demortuã uene rem excitent.

De porro. cap.xvi.

p Orri duo sunt genera sectiuũ et capitatũ. Sectiuo uero Cæsar auctoritatẽ dedit edens singulis diebus cũ oleo: conseruatur uocis gratia. Cantare n.non mõ seruate: uerũ ẽt publice.et in scene gaudebat Debetur ẽt porro se plurimũ: cũ bene cantauit ꝓfessus ẽ. Post satio

nem desecat: quo fiat capite crassius. Laudatissimũ: qđ in egypto nascit. Mox hostiēse et aretinũ ĩ pcio fuere. Porro capitato ad multa corpis uicia Hipocrates usus ē. Eius. n. succus pfluuiũ sanguinis sistit. cõtra ēt uenenatos morsus cũ mero uel aqua mulsa potusq; plurimũ ualere credit. Sanat et cũ lacte mulieris sumptus ueterē tussim: ac pulmõis ulcera. Cõmãducatũ cõtra uenena fungorũ ualere putatur fracturas ēt alligat: duriciē relaxat. Vulnera recentia cũ sale appõitus stati claudit. ebrietates discutit. uenerē stimulat. aluũ mollit. Eius tamen nimius usus capitis dolores facit. mala somnia pponit. dētes et gĩgiuas corrũpit. uisui nocet. Edere porrũ post lactucas portulacas: atq; olea frigida non ē in salubre. Periere qdã e poto succo flauidioris porri: ut Melas eques Romanus in carcerem coniectus Ti. Cæsaris iussu.

De feniculo. cap. xvii.

In hortis holitoriis nascũt herbe q̃dã satiue: quarũ tũ semine: tũ caule p cõditura obsoniorũ utimur: e magna ex pte odorifere sunt. De his uero quē admodũ uel minutal uel eduliũ cõficit: suo loco dicet. Feniculũ ferulaceũ Plinius uocat: qꝛ e ferulis: ut multa alia nascat. calidã uĩ hēt et siccã: nõ tamē simplicē. Admixtã ei austeritatē eē gustus ipse ostēdit. Traditũ est serpentes: qbus feniculũ gratissimũ est: senectutē huius holeris gustatione deponere: et oculorũ caliginē: quã longa in subterraneis locis morã contraxere: cõfrigando caput inter ipas ferulas deponere. Vtimur ergo hoc holere et crudo et cocto nõ sine causa. Bonos enim humores generat. pectori confert: et interclusos uenarũ meatus aperit. coctum cũ cicere urinam ciet. Pulmonis et iecinoris iniurias abigit. Valēt et eius fo

lia ex aceto trita ac pota aduersus scorpionũ ictus. Preterea cõtra serpẽtes oportune semen eius ex mero sumitur. Satũ feniculũ cum ficu sicca suauiorẽ esui dep̃hendes. Sunt qui eius ferulas supueniente hyeme usq; ad terrã abradant: fimoq; bubulo aut humano stercore integãt, quo sequẽti anno dulcius feniculũ faciat. De cumino cap. xviii

c Uminũ colũbo gratissimũ est: in supficie terræ uix herẽs nascit: et in sublime tendit. Putrida amat et calida loca: medio serẽdũ uere. Est et alterũ genus siluestre: qđ rusticũ uocant: alii thebaicũ Huius tamẽ ferule i ethiopico et aphrico solo mirũ i modum crescunt. Nascitur et in regione nostri orbis. Calidũ et siccũ habet: Vẽtris tormina reprimit, urinã ꝓuocat. Eius nimius usus pallorem inducit. Hoc hypocrite quorũ magna copia ob aucupium et ambitionẽ ubiq; est: ad fallendum utuntur.

De aneso. cap. xix.

a Nesum et crudũ et coctũ a Pythagora inter pauca laudat Viride itẽ atq; aridum oĩbus q̃bus cõditur: gratissimũ usum p̃stat. Laudatissimũ est creticũ: proximum egyptum. Eius usus appetentiã p̃stat, cõditũ cum saccharo turgidas aluos exonerat. edet tamen cõmodius i tertia mensa. Vapores. n. caput petentes reprimit. oris halitũ iucũdiorẽ facit: fetorẽq; tollit. Ciet urinã: dolori capitis medet: neruis ꝓdest: uenerẽ excitat. De papauere. cap. xx

p Apauer quod græci μηκωνα uocant et satiuum et sponte nascẽs repitur. Huius duo sunt genera album et nigrũ. E nigro sopor cõcipit: albi caulis tritus: et ex uino potus: elefantiis medet. Satiui tria genera candidũ: cuius semen tostũ in secunda mensa cũ melle apđ

ueteres dabat. E nigro inciso fructus exprimit: quo medici in curandis egrotis utunt. Est et tertiũ genus: erraticũ uocant: ꝙ cum ordeo nascat. Eruce hoc qdem simile. Succũ papaueris medici opion uocant: quo et curas tollunt. Si nimie fuerint: et somnũ indigẽtibus faciunt. Hoc eodẽ opio sumpto. P. Licinium ꝑtorium uirum: in hispania tedio uitæ interemptum legi.

De coriandro. cap. xxi.

c Oriandrum egyptium ut ꝑcipuum habet iter silvestria nõ iuenit. Tritum ac potui datum magnã hẽt ui ad refrigerãdos ardores. Nõ est edẽdum simplex ꝑꝑ inatã maliciã: sed uel cum melle: uel cum uua passa: uel nostro more: qđ suauius est: ac salubrius aceto ꝑparatum: ac saccharo iuolutum. Hoc ĩ tertia mẽsa cõmodius utemur ad reprimẽdos uapores caput petentes stiptica illa in qua plurimum ualet. Rem mirã tradit Xenocrates si uera est: menstrua cõtineri uno die: si unum granum tritum biberit fœmina: Biduo si duo: et totidem diebus: quot grana fuerint. M. Varro coriandro subtrito cum aceto carnẽ incorruptam estate seruari putat.

De mentha. cap. xxii.

m Entha suauissimi odoris herba est: hãc fuisse puellam a Plutone amatam ferunt poete: uersamq; in herbã sui nominis a Proserpina cuius pellex erat hinc ꝑterea menthulam dictã: quasi donum amoris: uel quasi meritam: uel ꝙ mensa grato odore percurrat. Excitat eni hæc herba ꝑꝑ inflammationem: et humiditatem demortuã uenerẽ. Hãc ob rẽ crediderĩ ueteres exercitũ duces uetuisse militẽ: quẽ castũ uolebat. Vnde et castra sũt dicta: hac herba

uesci. Appetentiã iducit mentha. et obesos a marcescẽtia cõ
seruat: letũ cor reddit: stomachũ iuuat: lũbricos interficit.
Cõtra morsũ canis rabiosi ualet plurimũ. Serit mentha eq
noctio uerno: melius tamẽ surculo uenit q̃ semine: humi/
do minus gaudet: Estate uiret: hyeme flauescit: semel sata
diutina etate durat. Est et mentastrũ siluestre genus: qd' ut
uitis ꝑpagatur.

De apio. cap. xxiii.

s Eritur et apiũ eo tp̄e quo mentha. Dictũ est apiũ: ꝙ apex hoc ẽ caput in achaia uictorũ sacri certami nis eo coronaret: aut ꝙ eius flores apes libẽter pa scunt. Aiunt Herculẽ apio: populo: oleastro i coronis usũ. Apii radices in uenena mirifice agũt: et qa amarũ ẽ: medi/cinæ magis q̃ esui cõuenit. Sunt q hanc herbam ambrosia nam uocent.

De serpillo. cap. xxiiii.

s Erpillũ a serpẽdo dicit tam apud nos: q̃ apud græ/cos. In montibus. n. eadẽ rõne: qua sisimbrũ longe ac late scatet. Satiuũ minus serpit. Aduersus serpẽ/tes efficax est: capitis dolores decoctũ in aceto: et illitũ tem pori mire tollit.

De pulegio. cap. xxv.

p Vlegii duo genera satiuũ et siluestre. Satiuum ad recreandos aios labore defatigatos plurimũ ualet. Maxime si eius surculi in ampullis uitreis cũ ace/to detineant: qua de cã corona uatum ex pulegio magis: ꝙ capitis dolores leuet: q̃ ex rosa fit. Tuetur et capita olfatu: contra frigorũ estusq; iniuriam. Neq; eos estuare: q duos e pulegio surculos ipositos auribus in sole habeant legimus. Flos recentis icensus pulices odore necat. Siluestri pulegii eadẽ uis: qd' qdẽ origano ꝑsimile habet.

De cardis. cap. xxvi.

c Ardos precipuos habet carthago magna: Cordubaq;. Veniunt cardi duobus modis autũno plãta: semine aũt nonas martias: stercori in locis frigidis amant. Conduntᷣ ad usum cardi ex aceto et melle diluto laseris addita radice et cumini ne qs dies sine cardo sit: sunt et cardorum silvestriũ duo genera: unũ fructicosius altero: qđ imo caule crassius ẽ. Utriq; folia pauca et spinosa: atq; aspis acuminibus: florẽ purpureũ et cito canescentẽ facientia. Illud satiuũ esui datur. Hoc pp sub austerã mordacitatẽ stomachum iacentẽ: si nõ auidius sumatᷣ erigit et cõponit. Eius radix ex aqua cocta cupiditatem bibendi potoribus subministrat. Matrici utilissimus hic est cibus hic est ꝙ adeo a fœminis appetuntᷣ cardi.

De saluia. cap. xxvii.

s Aluia calida et sicca ĩ multis cõdimẽtis utimur: nec mirũ cũ herba salutaris sit. Nã et cõtra paralysim ualet: et dẽtibus illita ꝓdest: et serpẽtũ uenenosos morsus sedat.

De ocymo. cap. xxviii.

q Vod græci ωκυμον nos quoq; prima longa ocymũ dicemus. Id ẽ meo iudicio: qđ uulgo basilicõ uocãt. Vere seritᷣ: estate plãtatᷣ: qa melius surculo crescit. Inferius primo deide supius floret (ut ait Teophrastus) et diu in flore durat. Chrysippus medicus ocymũ uicio dedit: ꝙ obsit stomacho: ꝙ oculos hebetet: ꝙ ĩsaniã facit: ꝙ iecori obsistat: et iõ caprã hoc genus herbæ nunq̃ cõtingere. Preterea si tritũ lapide cõtegatᷣ scorpiones gigni. Cõmãducatũ: et ĩ sole positũ uermes creare: pediculos nutrire. Aphris quoq; putãt hoc eẽ psuasim. si qs eo die: quo ocymũ sumpserit a scorpiõe feriatᷣ: nullo mõ posse saluari.

Verum hæc oĩa usu falsa dep̄hendunt. Cũ et ocymũ capre edant nec mẽs olfantiũ hoĩum ĩmutet: et scorpionũ terre strium: marinorũq; ictibus addito uini acetiq; exiguo me detur. Vsu quoq; comptum est: deficientibus ex aceto odo ratũ salubre eẽ. Affirmat Gal. scorpionẽ odore ocymi mire delectari: et ob hãc rẽ ad eius caulẽ libẽter accedere. medio criter tamẽ sumendũ ẽ pp eius uim nimiã: quæ ex caliditat te prouenit.

De ruta. cap. xxix.

h Yemẽ odit ruta: apricis ac siccis gaudet locis cineri cia terra uult nutriri. Amicicia ei ẽ cũ ficu: adeo ut nusq̃ letior ꝓueniat: q̃ sub hac arbore. Serit sur culo melius in pforatã fabã ocymo difficilius arescit. Dura ta rũcatur nõ sine difficultate. Vlcera. n. pruritiua: ut urti ca manibus indit. Condunt eius folia seruãturq; ad usum fasciculis qbusdã. Ruta ualde hominibus salutarẽ testatur tot antidota medicorũ: huius herbæ nomen extollentium: e qbus illud diospoli p̄clarũ: ꝙ stomachũ excitat: cõcoctio nem iuuat: aluũ mollit: biles extenuat: uicia pectoris lateris iecuris ac renũ mitigat. De Mythrydatico illo p̄claro: qđ cũ ruta fit satis supius dictũ est. Rutæ duo genera satiuæ et agrestis: ac sumpta in cibũ mustella cõtra serpentem: quo cũ dimicatura est se armat.

De eruca. cap. xxx.

e Ruca calida ẽ et sicca: et ob eã rẽ dicta ẽ quasi uru ca: ignee. n. uis est: et crebro in cibũ sumpta uene rem mirũ ĩ modum excitat. Nascit eruca facillime estate et hyeme: p̄cipue ãt frigoris cõtemptrix ẽ. Lactuce crude esui date ad tẽperamentũ frigiditatis additur. Sunt q scribant erucã calidã quidẽ esse: nõ tamẽ nimiũ ignite uir tutis. Radix eius in aqua decocta extrahit ossa: quæ fracta

sunt. semen e uino potum in scorpionũ uenena ualet plu/rimũ. In condiendis obsoniis tanta ẽ huius herbæ suauitas: ut ea græci ευζωμον appellauerint.

De nasturcio. cap. xxxi.

n Asturciũ nomen accepit a narium tormento: ide quoq; uigoris significatio dephenditur. In arabia mire amplitudinis gigni ducit. Hoc ut peculiari cibo per/sæ illi utebant: (ut ait Xenophon) q sub Cyro militarunt. Nasturcii uis ignea est: usum tamẽ uenereũ uidet ĩhibere. Nimius eius usus ut eruce nocet: moderatus ꝓdest. Nam et animũ exacuit et aluũ purgat: ac bilem detrahit. Valet itẽ ad plurimos medicinarũ usus.

De thymbra. cap. xxxii.

t Hymbra Plinio teste ap ud nos satureia dicit: her/ba est aromatica: et grauiter spirãs: qđ et Virgilius carmine explicat. Et grauiter spirans copia thym/bre. Serit hæc herba origano æmula mensæ ianuario. Satu/reia urinam mouet: et ex uino pota lethargicos in morte dormientes excitat. Contra aĩalia quoq;: quæ aculeis seuiũt nõ inutiliter adhibet. Venerẽ facit hæc herba: unde bene a saturitate: in qua libido inest nomen accepit.

De nepita. cap. xxxiii.

n Epitã græci: calamiten nostrø uulgo dici affirmãt magne uirtutis est: ac uehemens in calore: unde ẽt nobilissimis antidotis meruit ascribi. Stomacho. n. ac pcor/diis utilis habet pituitas capitis thoracisq; soluit ac purgat. Iecori medet: duriciẽ lienis resoluit: calculũ pellit: urinã ciet Tã simplex q̃ cũ aliis herbis: ad hæc quæ diximus facienti/bus tunsa cribrata pinsita multum prodest.

De anitho. cap. xxxiiii.

f Eritur anithū nō minus coquorū q̄ medicorū gratia. Huic calida uis inesse tradit̄ nec oio austera In se. n. habet aliquam molliēdi potestatē: et si græcis auctoribus credimus: ita nutrit ut athletarū cibum sine anitho ludorum magistri eē nullo mō paterent̄. Egrotantibus ꝓdest cū oleo tepefactum ac cerebro infusum. Credit̄ ēt dare illis aliquas ex febre indutias. Dolores capitis mitigat: neruorū tensura relaxat: nō dormientes ad spē qetis inuitat. Coctū i aqua cyathis tribus ac potui datum stomachi querelas miro mō releuat. Ructus p̄terea mouet: qa cōcoctionē adiuuat. Tormina sedat: aluū sistit: semen eius feruefactū et admotum naribus singultū sedat.

De thymo. cap. xxxv

t Hymus herba dulcissima est: apibus (ut ait Maro) amicissima: ut Nerine galathea thymo mihi dulcior hyble. Sumptū hoc nomē a redolentia uidet̄. Florē epithymum hæc herba generat: q collectus in umbra siccat̄. Sunt āt eius duo genera candidū radice lignosa: in collibus nascens: qđ ēt p̄fert̄. Alterū nigrius florisq; nigri: utrūq; cibo et medicamēto cōuenit. Est calide simul austereq; uirtutis. Thymus sumptus in cibū caliginē discutit: lūbricos iterimit urinam repellit: menstrua fœminis ꝓuocat: partus emortuos extrahit. Tritus cū melle et in cibo datus pituitas soluit. Mixtus polentæ et in uino maceratus coxendiciq; feruens suppositus schiaticis salutaris est.

De origano. cap. xxxvi.

f Vnt q græce origanū dictū putēt: q uinū coloret: uerū si sic esset: origenū ꝓnunciari deberet. Facta est in noie huius herbæ magna mutatio cū ex eradium et

enſtren græci uocauerint. Efficax eſt origanū in medicina magis q̃ in cibo. Nec minus ſatiuū q̃ ſilueſtre. Tritū ex uino albo ac potui ſumptū: ſcorpionū et arachneorū uenenis reſiſtit: cruditates diſcutit: morſus ſtomachi ex aqua calida datum lenit.

De ceripholio. cap. xxxvii.

c Eripholio ignea uis et acerrima ineſt: tritū et hauſtum cū uino lateres mitigat: ex aqua mulſa pituitam reſoluit. Ex aceto lumbricos et tineas perimit: urinā ciet: menſtrua pellit. Tritū cū cera et axungia parotidas ſoluit. Eſt.n. parotida morbus ſimilis glādulis: q̃ circa aurē naſci ſolent: unde et parotida dicit̃: ꝙ iuxta aurē: quā græci ωτα uocāt naſcat̃.

De amaraco. cap. xxxviii

q Vod egyptus et ſyria ſanſucū appellauere: diocles et ſicula gens amaracū uocauit. Narrat̃ in fabulis hunc fuiſſe puerū regium: q dū ꝓcioſa ferret unguenta: caſuq; ꝓlapſus: fracto uaſe: uehemēti illo ac ſuauiſſimo odore afflaret̃: in odoriferā herbā cōuerſus ē. Hanc Diaſcorides dicit a romanis perſam appellari. ſerit̃ utroq; mō ſemine et ſurculo: ſed hæc iuuatior et odore melior. Calidus ē amaracus et ſiccus: nariū meatus apit: humores glutinoſos a capite deiicit. Tritus ex aceto ac ictu ſcorpiōis ſuperpoſitus egroto: medet̃.

Sanſucus
Amaracus
Perſa

De ennula. cap. xxxix.

e Nnulæ calida uis et ſicca eſt. Radice eius in qbuſdam pulmētis utimur: hyeme ꝓſertim q̃ ſalubrior habet̃. cor.n. mirifice iuuat: pulmonē a malis humoribus defendit. ſchiaticis et articulorū dolore laborantibus: ac egritudinibus a frigiditate natis ꝓdeſt. Eius ſuccus potus fugare lūbricos putatur et uenenatorū morſus abbigere. A ieiuno ſumpta dentes confirmat.

s Vnt q sisymbriū tymbreū appellēt. Surgit hæc herba pedali altitudine. Q̄d in irriguis locis nascit̄ simile nasturcio ē: satiuū et siluestre reperit̄. Vtrunq; aduersus aculeata aīalia: ut crabones: uespas: et similia efficax ē: capitis dolores sedat: uomitus: singultus: ac tormina reprimit. Stomachi dissolutiōes cohibet: siue in cibo sumptū siue in succū potū.

De marubio. cap. xli.

m Arubium est: quod græci propter amaritudinem uocant: a qbus et inter primas herbas cōnumerare: cuius semina foliaq; trita cōtra serpentes ꝓsunt. Pectoris et lateris dolores: tussimue sedant. Castor marubii duo genera tradit: nigrū q̄d magis ꝓbat: et cādidū. Ex utroq; minutatī conciso: et farina subacto: fiunt offelle: qbus ex oleo in patella frictis in prima mensa ad salubritatē uescimur: lūbricos fugare credunt̄: et ob hāc rem pueris apponi solēt.

De abrotano. cap. xlii.

a Brotanū iucundi odoris ac grauis herba ē: dicunt hoc nomē ab abrotonio femina in herbā cōuersa sumptū. Flos eius aurei coloris est: spōte ꝓuenit: et in cacumine suo seipsum ꝓpagat. Serit̄ āt semine melius q̄ radice aut surculo. E semine non sine negocio plantaria trāsferunt̄. Ledit̄ abrotanū nimio sole. Verū ubi ex tēperie cōualuit uitiū ritu fructicat.

De hyssopo. cap. xliii.

o Paca et humida loca amat hyssopus. Sūt q et hyssopū neutro genere ꝓnunciāt. Heret et saxis radice: ac caule. Gustatu feruēs ē. In oleo cōtritū phthiriasi: hoc ē morbo pediculari resistit: et capitis prutiginē tollit. Optimū ē ciliciū e tauro monte: deide pāphiliū. Sum

ptū cū fico:farina:melle:sale:et cumio pectus et stomachū iuuat:simplex oio cōtrariū ē.

De petroselino cap.xliiii

q Vod græci petrosilon:n s petrapiū possumus appellare. Hoc et Columella holus atrū uocat:sūt et tū q dicāt holus atrū idē eē:qđ hiposelinon. Ad macerias seri gaudet:umbra.n.fouet.Si nō radicitus euelli tur:euo durat: et caules ad usum obsoniorū subministrat. Macedonicū a gustu suauitate et odore aromatico mirifice laudat.Nā ĩprobat ēt alexādrinū:et smirneum. Aduersat hæc herba scorpiōibus:poto semine torminibus ĩtraneis medet.Idē semē decoctū:et mulso potū difficultates urinæ tollit.Radix eius ĩ uino cocta calculos pellit: lūborū ac lateris dolores:canis rabiosi morsibus pota et illita medet. Est et aliud genus qđ orthoselinō uocat:hoc surgit recto fructice:semen habet cumino simile:menstruis et urinæ efficax. Addidere qdā oposelinō differens ab aliis generibus breuitate:caule satiuo:et radicis colore ruffo:eiusdem tamen uirtutis est:cuius et primū illud genus.Nā et scorpionum ictibus:et morsui canis semē huius:quod et holus atrum licet appellare.ex uino datū occurrit.In mulso decoctum ac potui datū difficultatibus urinæ medetur. Tormina uentris: et cæteras intestinorum querelas eodem modo sanat. Radix in uino cocta calculo lateris ac lumborum doloribus eadem potione succurrit. Succus algenti propinatus exoptatum calorem per membra diffundit.

De absinthio. cap.xlv.

a Bsinthium sicce ac calide uirtutis est:ob amaritudinem eius sumptum in cibū ualitudinis causa:et stomachū ualentiorē facit: et epatis fibras aperit.

Febres quoq; lõgas utpote quartanas minuit. Eſt et abſin-
thium romanũ: quod magis eſui accõmodatũ crediderim.
Ex hoc enim conditum facit Apitius.

Liber quartus.

f Cribere quedã prius neceſſe fuit: ne cũ de ob
ſoniis loqueremur earũdẽ uim et naturã expli
care lõgum: et a te ipa fortaſſe alienũ uideret
Dicẽdũ erit deinceps de his herbis et oleribus
qbus uel cũ ſupradictis: uel ſeorſum cõditis i
prima menſa ſi fructus abſint ueſcimur. Neq; enim conſi-
lium eſſet: poſt ceraſa pruna ac cætera poma ad quæ appe-
tentia ferimur. Lactucas inthybum ac reliquam olerũ her-
barũue conditiuam eſſe. Facillime enim ob frigiditatem et
humiditatem tot ſimul diuerſarum rerum ingeſtarum om
nis concoctio tolleretur: quo nihil poteſt eſſe hominis per-
nicitioſius. Si ergo poma abfuerint non iniucundum erit:
eſtate tamen magiſ q̃ hyeme et cena magiſ q̃ prãdio lactu-
cas hoc modo edere.

De lactucis conditis. cap. i.

l Actucam a lactis ideſt humoris abundantia: uel q
lacte nutriẽtes fœminas implet dictam putat Apu
legius. Huius oleris plura ſunt genera. Verũ ante
oĩa lacticaulis: ſeſſilis et criſpa laudantur. Seruntur toto an
no letis et irriguis: et ſtercoratiſq; locis legitimum tamẽ ẽ a
bruma ſemẽ iacere. Plãtã fauonio trãſferre: aut ſemẽ fauo
nio: plãtam eqnoctio uerno. Albe ĩ primis hyemẽ tolerãt.
Eſt quidem natura omnibus refrigeratrix : frigide enim

et humide habẽt: et ob hãc rẽ estate ab stomacho fastidiũ auferũt: cibiq; appetẽtiã iducunt. Ferunt diuũ augustũ in egritudine usu lactucæ cõseruatũ. Nec mirũ cũ cõcoctionẽ adiuuent et meliorẽ q̃ cætera olera sanguinẽ generẽt. Cocte ac crude edunt. Lactucas crudas si lotione non indigebunt: sic cõdies. sunt. n. salubriores: q̃ quæ aq̃ lauãt: in patinam ipones: salẽ cõtritum isparges: olei parũ: plusculũ aceti ifundes: ac stati deuorabis. sunt q huic cõdito parũ menthe et petrosellini addãt: ne oio isipidũ uideat: neue nimia lactucæ frigiditas stomacho noceat. Coctas expssa aq̃ i patinã indes: sale oleo et aceto cõditas cõuiuis appones. sunt q huic inspargãt modicũ cynnami uel pipis bene triti et cribrati. somnũ hic cibus inducit: tussim ex calido humore generatã mitigat: urinã ciet: uenerem retardat: aluum mouet. Eius tamẽ frequẽs usus maxie uero recentiũ oculorũ aciem hebetat. Est et aliud genus lactucæ quã caprinã uocãt: hac tunsa et in mare deiecta pisces: q sunt i pximo stati negãtur: idẽ faciũt et fluuiales serranã lactucã: et eã qdem agrestem: q appellauere a serra: quã i dorso hẽt dictã putarunt. Hæc fortassis endiuia ẽ.

Cõditura endiuiæ. cap. ii.

e Ndiuiã ego inter lactucas cõnumeraueri: q̃uis de hoc nomine nulla apud ueteres mẽtio fiat. satiua extat et agrestis: et utraq; salubris. Amarior siluestris: iucũdior satiua: et ea maxime: quæ caule surgit crispo. Conditur et hæc eodem modo: quo lactuca tam cruda q̃ elixa. Endiuia in cibum sumpta estuantia pcordia refrigerat: epatis fibras et uenarum meatus aperit. Habet hoc peculiare endiuia: q estuantia refrigerat et algentia calefacit. Trita hæc herba cum propria radice ac scorpionum et reli

quorũ aĩaliũ: q̃ aculeo nocent ictui ĩposita laborãti subue nit: Eiusdem quoq; succus potui datus in eiusmodi uenena agit. Conditura buglossi. cap. iii.

q Uã græci buglossum uocãt: nos qđ idem sonat lin guã bubulã ab asperitate appellabimus. Calida ẽ buglossus et humida: tã satiua q̃ siluestris. Sumpta in cibũ quouis mõ: sanguinẽ purgat hilaritatẽ inducit: cardiacũ pellendo. Cocta ex aqua et melle: ulceribus oris: tussi et raucedini auxilium p̃stat. In melancholiã agit optimi sanguinis copia. Conditur et cruda et elixa. Crudã bene lotã atq; exp̃ssam reticulo ad id apte facto: cum nepita mentha et petrosellino in patinã indes. Salem et oleũ ĩspar ges: ĩuoluesq; quoad oleum ĩbibat: et remolescat eius asperitas. Acetũ postremo infundes: ac cõuiuis statim appones Elixa cõdit ut lactuca. Cõditũ pãdodopũ. cap. iiii.

f It itẽ cõditum pãdodopũ ex lactuca: buglosso: mẽ tha: nepita feniculo: petrosellino: sisymbrio: origa no: ceripholio: cicerbita: quã teraxicõ: lãceda: quã arnaglossam medici uocant: morella: feniculi flore: ac plerisq; aliis odoriferis herbis: bene lotis: exp̃ssisq; patinã amplã reqrunt: sale multo ĩspargi: atq; oleo inungi debẽt: aceto deinde sup̃fuso ubi paululũ resederit: earum siluatica duricies comedẽda: ac bene dentibus cõterenda sunt. Hoc cõ ditum plusculũ olei et minus aceti reqrit. Hyeme magis q̃ estate cõuenit: qa plus cõcoctionis: quæ hyeme ualida ẽ requirit. Conditura portulacæ. cap. v.

s It bene lota portulaca: secretaq; a p̃duro caule in patinã reposita: cũ cepa minutatĩ cõcisa. sale oleo: aceto cõdiat. Sũt q ad cõprimẽdã frigiditatẽ portu

lacæ piper tritũ:ac cynnamomum ĩſpargant. Portulaca.n. quã popli licet appellare frigida eſt et humida:et ob hãc rẽ nõ multũ nutrire exiſtimat. Nimios tamẽ ſtomachi renũ ac ueſicæ ardores extinguere putat. Plurimus eius uſus ocu los hebetat: uenerẽ inhibet: ueneriſq; ſomnia. Manducata itẽ cũ polenta: ĩteſtinorũ uomitiones ſiſtit: aluũ refrigerat: laborãtes podagra calida ſanat. Eius radix ſuſpenſa filo ge ſtata ad collũ uuæ morbũ expellit. Qđ accidiſſe ꝓtorio ui ro ſcribit Pli. Recens poſtremo maſticata ſtuporẽ dentiũ ex eſu acerborũ fructuum cõtractum diminuit ac tollit.

Roſmarini conditura. cap vi.

q Vi lautius ac ſalubrius eẽ conſueuerint: e floribus roſmarini cõdituram faciunt. Huius fructicis duo ſunt genera: alterũ ſterile: ſatiuũ alterũ: et cui caulis flos ac ſemẽ reſinaceũ ineſt. Folia odorẽ thuris ꝓſeferunt Eius ra dix uiridis adhuc uulneribus ĩpoſita corpora ſanat. Succus fructicis et radicis regiũ morbũ pellit. Oculorũ aciẽ exacuit Semen ad uellenda pectoris uicia potui datur. Flores eius mane collecti: ac illoti oĩo ne uim amittant: cum ſale bene trito oleo et aceto conditi ad uoluptatem et ſalubritatẽ fa ciunt. Nam et ſtomachum concalefaciunt: et reumatiſmos tollunt: et aſmaticis proſunt.

De conditura malue. cap.vii.

m Irabuntur fortaſſe qui naturam maluæ ignorant: me hãc herbã ĩter edulia poſuiſſe. Sed deſinãt mi rari: et quãtis laudibus extollẽda ſit aĩaduertãt. Maluæ duo genera ſatiua et ſilueſtris: et utraq; laudãda: q̃ altea dicit: ꝗ alte ſurgat: amplitudine folii diſcernantur. Satiua mi nor. Hãc græci a molliendo uentre μαλαχηρ uocauere.

Omne ſolū in quo ſerit̃ malua pingueſcit. Valet hæc her-
ba cōtra oēs aculeatos ictus: ꝓcipue uero ſcorpionū ueſpa-
rū: apū: muris: arachnei. Quin et trita cū oleo cutiq; exten
ſa: hoiem ab iniuria taliū beſtiolarū defendit. Cruda illita
uulneri aculeos oēs extrahit. Feret hoiem oibus morbis ca-
riturū: ſi q̄libet die ex ſucco malue aliqd ſorbeat. Valet itē
hic ſuccus quāq̄ ſtomacho aliquātulū inutilis cōtra bilem
atrā: et eā maxime: quæ iā ad inſaniam ducit. Elixat̃ tenelle
malue caulis ablata cima: et in patinam more aſparagi po-
ſitus cū ſale oleo et aceto comeditur. Cōdiuntur et eodem
mō flores. Nec inſalubre hoc genus conditure habet̃: cum
et calculoſis: et inflatiōi: et torminibus: et ſacris ignibus me
detur.

De conditura intybi. cap. viii.

i Ntyba ĩpatientiora frigoris habēt̃: caule foliis ac ra
dice optia ad reſtaurādū faſtiditū palatū ſūt. Eſt et
erraticū: qđ egyptii cycoriū: noſtri ābulā uocāt: ſil-
ueſtre hoc qdē habet̃. Vere caules: eſtate folia: hyeme radi
ces bene lotas et excauatas ꝑꝑ duriciē et amaritudinē: cum
ſale oleo et aceto ſalubriter edimus. Nā et ſtomachū conca
lefactū et diſſolutū aſtringūt ac refrigerāt: aluū ſiſtunt: dy
ſentericis ꝓſunt. Coctū intybū uenerē ſoluit: iecinori: reni
bus ac ſtomacho ꝓdeſt: maxie āt ſi cū aceto: cū paſſulis de
cocto comederis: aut aliqd defruti patinæ indideris: cynna
miq; triti quātū uis modicū iſparſeris. Cycoriū qdā ob ſin
gularē ſalubritatem chreſton appellarūt. Quidā uero pan
cratiō: qđ omnia bona complectatur. Huius uſus et ueſicā
adiuuat et genituram effluentē morbo ualitudinis ſiſtit: et
uenenis ac peſte laborantibus prodeſt. Ad epar tamen refri
gerandū ante omnia natum uidetur. Eius flores nequāq̄

a caule degenerantes: eodẽ modo condiantᷣ quo et supra/
dicti. sunt q̃ et intybus ut Cornelius cellsus mas. genere p/
nuncient. De conditura saxifragie. cap. ix.

a Ppellatã saxifragiã Apuleius asserit: ꝙ lapillos in
uesica frangat cõminuat. Eius radix petroselino as
similis ẽ: q̃ ablata lota atq; in frustra cõcisa cum
sale oleo et aceto comesa: ob eius caliditatẽ et siccitatẽ la/
pidẽ (ut diximus) frangit. Renes et uesicã purgat: concoqui
tur tarde pp siccitatẽ: quæ concoctiõi cõtraria est: quã con
tra humidũ et calidum adiuuat.

De conditura pimpinellæ. cap. x.

Impinellæ: q̃ et bibnella græce dicitur uis calida et
sicca inest. Ob hanc rem tarde concoqᷣ: uolupta/
tem edẽtibus affert. Colecta ac lota ĩ patinã ac suomet cau
le si tenera est reponi debet: sale oleo et aceto condiri: si p̃/
dura fuerit folia tantũ sumantᷣ. Aperit hic cibus ienoris fi/
bras: urinam prouocat: ac lapides ut saxifragia: non tamen
adeo cõminuit. De cõditura acetosæ. cap. xi.

a Cetosa ab acore nomen trahẽs in quattuor gene/
ra diuiditᷣ: duobus in cibis nõ uescimur lapacio. s.
et rumice. Alia duo in cõditurã ueniunt quorũ al
terũ: qđ oxilapaciũ uocari põt: arenosa et lapidosa amat lo
ca. Folia habet acutiora: et similitudinẽ unguis ex pollice
imitantia: crescendo in sole ac caule in folia quasdã fibras
ducit. Hæc herba mea uernacula salma: ꝙ salis imitetᷣ sapo
rem uocatᷣ: alterũ qđ hypolapaciũ dicitᷣ in fecũdioribus ori
tur locis similitudinẽ hoc habet cũ tripholio. Hæc uulgo
aceto sella dicitᷣ. Habẽt hæc duo genera acetosæ frigiditatẽ
et austeritatẽ in se: humores generat nequaq̃ improbãdos:

Fastidium tollunt:appetētiam īducūt: sitim extigūt: uim cordis corroborāt:aluum fluētem sistunt choleram reprimunt. Pota earum decoctio scabiem et pruritum extiguit. Sūt qui acetosam illotam ēt statim prima mēsa cum pane sine ullo cōdimēto comedāt:quod ego persæpe facio Emine nostri cōsilio. Addūt qdam acetum:nōnulli oleū: quouis modo comederis salubris est: estate p̄sertim et pestilēti cælo. Hac herba medici ī multis pharmaciis p̄cipue uero in potiōibus utunt.

De asparago cōdito. cap. xii.

a Sparagi duo genera hortēse et agreste. Incultum gratius ē:quod alii chorudā:alii libycō appellāt. Asparagū dictū q͂ in locis asperis nascatur asserit Varro. Sunt q dicāt lingua caldea caulem asparagū uocari. Hæc.n.herba semp in caulē crescit. Elixi asparagi ī patinam extēdūtur sal oleū et acetū infert. Sunt q eos aromatibus cōspergāt. In prima mēsa comesti īflationes stomachi discutiūt:oculis diluciditatē afferunt: aluum leniter molliunt:pectoris et spinæ doloribus: ītestinorūq; uiciis p̄sunt. Sunt q eos addito uino coquāt: qđ eo modo efficatiores sint. Eius usus si minus fuerit nō parum interdū nocet: cū urinā citā emittat:uesicāq;:qđ p̄niciosum ē exulcerat. Radix asparagi trita et ī uino albo pota:calculos fugat. Quidam uero succū eius ex uino datū:cōtra uenena utilem credidere.

De cōditura lupulorū. cap. xiii.

l Vpuli quorū uis calida est et humida ī sepibus ac maceriis nascūt:quos ego aut a colore lupino: aut ab aspitate sic appellatos puto. Asprimi.n.sunt:et colorē lupi caule:et foliis imitant. Coquūtur hi et condiū

tur eo modo q̄uo et ſparagi. Frigi quoq; in oleo et liqua-
mine nô incômode poſſunt: ſed ſalubres ſunt. Elixi et ſi pa
rum nutriunt: ſanguinē tamen purgant: epatis fibras ape-
riunt: urinam cient: bonū et uiuidum colorem inducunt.

De cōditura capparis. cap. xiiii.

Apparis ſiccis ī locis ſeritur: area circūquaq; effoſ
c ſa: ſtructis undiq; aut natura ripis: aut artificio la
pidū ne luxuriari p̄mittatur. Fructice ſurgit firmio
re: unde una cū ſemine caulis plerunq; decerpitur. Eius ge
nera et maxime peregrina: (ut ait Plinius) fugienda ſunt.
Nam et arabicum peſtilēs eſt et apulum uomitus facit: ſto-
machum et aluum uiolenter mouet. Verum nunc (ut mihi
uidetur) mutata natura eſt. In precio enim peregrinus ē: et
maxime egypriacus: nec improbatur apulus. Capparis fru-
cticem cynoſ baton quidam noſ batum alii: nōnulli ſtaphi
lem uocarunt. Siccam et calidam preſefert. Neq; paralyſi
periclitari eos ferunt: qui cappari quotidie utuntur: non lie
nis doloribus: non epate cum fibras uitalium et precordio-
rum aperiat: humoreſq; glutinoſos: ac melancholicos ī pri-
mis a ſplene abigat: urinam ciet: lumbricos interficit: uene-
rem excitat: ac contra uenenum tyriace uim optinet. Con-
ditur autem hoc modo. Indes in cacabum aquæ non feruē
tis ſed apprime calide: ubi tādiu ſines: donec abundantem
ſalſedinem dimiſerit. Tranſferto inde in aquam recentem:
inq; eam tādiu ſinito: quoad refrigeſcat. Inde poſtremo au
ferens expreſſum in patinam repones: infundeſq; oleum et
acetum non multum. Sunt qui mentham huic edulio ad-
dant: nec incongrue id quidem: cum et ad uoluptatem et
ualitudinem faciat.

De cariota et pastinaca. cap.xv.

p Astinace: cuius uis omnis in radice et semine est: duo sunt genera: et quod sponte uenit: et qđ seritur. Primo uere uel autumno solo q̃ altissime refosso. Annicula utilis esse incipit: bruma utilior gratior autumno. Pastinacam albam esse: cariotam uero rubeam: uel subnigram asserunt medici. Hæc melior in horto: ac maxime in uiterbiano solo: illa fœlicior siluestri terreno nascit. Ambe sunt difficilis concoctionis: pauci et grossi alimenti. Bis elixanda est pastinaca: prima decoctio abiicitur: secundo cũ lactuca incoquitur. Inde in patinam translata cum sale aceto: coriandro: pipere condita: esui per cõmode dat. Nam et tussim et pleuresim: et hydropisim sedat: ac uenerẽ excitat. Frugi etiam excauata post primam concoctionem: in oleo et liquamine farina inuoluta solet. Conditur et cariota eo modo: quo et pastinaca sed suauior habetur: quæ sub calido cinere et carbõibus coquitur. Subtracta ubi paululum refrixerit: depilanda est et omnino abstergendus cinis: tessalatim condienda: in patinaq; trãsferenda: addendum sal: irrorandum oleum atq; acetum: ex defruto uel sapa non nihil addendum: inspargendo aromata dulcia. Hoc nihil esui suauius. Duabus in rebus hoĩ ꝓdest: Nam et bilẽ reprimit: et urinã ciet. In reliqs uero ut epati: stomacho ac spleni aduersat.

De cõditura ceparũ. cap.xvi.

c Oquit et cepa sub cinere et carbonibus tãdiu donec oẽ crudũ exhalauerit: ubi refrixerit minutatim concisa patine inditur sale oleo defruto: uel sapa inuoluitur. Sunt qui et cepe piper aut cynnamum inspargant.

e Lixat̃ porrũ : aut sub cinere coq̃t patineq; imissũ ad secũdã ueterẽ tussim cũ modico sale ac pluscu/lo melle i pria mẽsa comedit̃. Cõdiũt̃ et hæc q ãtea cõme/moraui aliis modis: de qbus ubi ordo mẽsarũ reqret dicet̃.

Patina ex capitibus et itraneis caponũ et gallinarũ. c. xviii.

g Allinarũ atq; auiũ iocuscula: pulmões: pedes: capi ta et colla: bene lauabis. lota: et elixa: i patinã sine iure trãsferes. Indes acetũ: mẽthã: petroselinõ: isp/gesq; piper aut cynnamũ: ac statim conuiuis appones.

Patina de linguis aut luganicis. cap. xix.

c Oquãt̃ i aq̃ lingue salite: coctas tessalati cõcides: ac i patinã indes: addesq; de petroselino: mentha: saluia: et aromatibus q̃tũ sat erit: ultimo ifundat̃ acetũ. Idẽ fiet de luganicis maioribus: hyeme tamẽ magis q̃ estate: plus. n. cõcoctiõis: quæ melior hyeme q̃ estate fit hu iuscemodi cibus requirit.

De carnium differentia et quo tempore quæq; coquen/da edandaue. cap. xx.

s Ed iã tẽpus ẽ transire ad mensam: quã ego secũdã: et potiorẽ appello. Ibi. n. de carnibus agit̃: quæ me lius ac salubrius q̃ qd̃ uis aliud eduliũ nutriũt. Ve/rum cũ uaria sint aiantia tã terrestria q̃ uolatilia q hoiem nutriunt: uarias quoq; iesse q̃litates necesse ẽ. Nec i sexum minus et etatẽ et ꝑtes eorũ q̃ i specie differentia cadit. Me liores siqdem gall[i]. ne q̃ galli. rursum si necessitas cogit ca/pre q̃ hirci castrati mares q̃ fœminæ, iuniores q̃ ueruli. Fal lit in porcis q semestres uel anniculi esui meliores habent̃. uerueceı q̃ agni. Enutrita i mõtibus q̃ in planicie aut palu

ſtribus locis. Depaſta glandem caſtaneam:triticum:horde um:fabam:pānicum:millium:q̄ uel furfures:uel herbā:ut in porcis ac gallinis guſtu dep̄hēdimus. Laudabiliora ſunt itēq̄ʒ media iter macilētiam et nimiā obeſitatē ſunt: q̄ quæ aut p̄pinguia:aut macra nimis habētur. Pinguia.n.appetē tiam remouēt:concoctionē diſturbāt:ac ſtomachū laxant. Hanc ob rem ex obeſa carne macrā: rurſum ex macra pin guē tutius comedemus. Preterea ut hyeme calidis:ita eſta te frigidis ueſcemur: ut edulo: pullaſtra: acidis ac frigidis eſtate:hyeme pipiōibus:calidis et ſiccis:autūno cōturnicibꝰ ficedulis uere auiculis e nido poſteaq̄ pēnas emiſerint ſub latis:hyeme itē turdis ac merulis. Eſt itē in coctura magna differētia. Pinguior caro melior aſſa q̄ elixa ē. Rurſum ſtri goſa uel macra:melior elixa q̄ aſſa:quæ mediū tenet quo uis modo apte coquet̃. Magis ēt nutrit aſſum et ſi difficili us concoquit̃ q̄ elixum:rurſum iurulentū:q̄ frictū. Verū ne in his diutius q̄ ſatis eſt cōmoremur ad explicandā uim et naturā aīalium:quibus tum ad neceſſitatē: tum ad luxū et lauticiē humana conſuetudo ueſcitur tranſeamus.

De boue cap.xxi.

b Ouem:cuius appellatione taurū et uaccā ac uitu los uoco:magno uſui eē mortalibus nemo ēq am bigat a ratione:uectura:lacte:caſeo:corio ad calceorū uſū. Hinc eſt ꝙ apud ueteres tam capitalis habebat̃ q bouem ſi ne cā q̄ qui hoīem occidiſſet. Quoſdā ēt apud romanos ī exiliū actos legimus: ꝙ bouē tāq̄ colonum interfeciſſent. Coluere quoq̄ʒ egiptii peculiariter numinis uice bouē:quē Apim uocabant ſummū apud illam gentem deum: ꝙ hoc aīal ob eius uſum et innocentiā honore diuino dignū ui

deretur. Init fœminā taurus uno ictu quæ mēſe decimo pa
rit uel gregi uel uſui hoīum. Lactētes adhuc uitulos appel/
lamus: hos lanii ad cultū emunt. Occidūtur et boues non/
nunq̄ ac uaccæ: he dū ſterileſcunt: illi dū aratrū et plauſtrū
renuunt. Caro bubula frigidæ ac ſiccæ naturæ eſt difficilli/
me et coqtur et cōcoqt: craſſum turbidū ac melancholicū
pſtat alimentū. Ad quartanas ſcabié et lepram hoīem īpel/
lit. At uitulina tutius comedit tempati. n. alimenti fere exi
ſtit: hāc itaqꝫ nō iniuria menſe nobiliū crebro repetunt.

De oue agno et ueruece. cap. xxii.

o Vis agno: ueruece: lana: pelle: lacte: caſeo: ſterco/
re: hoībus uſui eſt. Ariete ut marito ad ppagādū
genus utitur: Qui quo ſenior eſt eo melior ad in
eundas oues habet. Agnas faſtidit: uetulas ſectat. Fert uēn
trem ouis quinos menſes: mares deinde uel fœmellas parit.
Fœmellas in ſpem gregis ſi uolet retineat paſtor. Ex mari/
bus arietem gregis maritū deligat: reliquos dū adhuc lactēt
laniis uendat. Quos in numerū ueruecū referri uolūt: eoſ/
dem non minores qnqꝫ menſium caſtrare oportet. Horum
caro ſalubris ē: et agnina melior. Calida. n. et humida ha/
betur ad tempamētū tēdēs: illa uero plus humiditatis q̄ ca/
liditatis habet. Ouē arietē dentibus ne attingas: nō mō. n.
eius caro nō prodeſt: uerū etiam uehementer obeſt.

De capra et hedo. cap. xxiii.

c Apra hedo lacte q̄ ſalubri: caſeo: pelle in caſtrorū
uſum hominem iuuat. Vnde et hyemē continua/
re ſub pellibus maiores dicebāt. his etiā naute utebant: uil
lis. n. aquā pluuiam reiiciunt. Ciyphe capelle olim ī precio

erant: qa maiores mense qnto pariunt. In quibusdam: la-
ctis magna ubertas. Ex his hedi lactentes esui sunt optimi.
Capellas auribus spirare nō naribus: nec unq̄ febre carere.
Archelaus auctor ē. Ideoq; fortassis aīa his q̄ ouibus arden
tior. Hāc ēt ob rem ī cōcubitus calidiores tradunt̄. Noctu
ēt nō minus q̄ die cernere credunt̄. Depēdet oīum mento
uillus: quē aruncū uocāt. Hoc siqs unā ex grege trahat: cæ-
tere stupētes intuent̄. Morsus earum arbori exitialis oliuā
lambēdo stilem quoq; faciunt: eaq; ex cā Mineruæ īmolan
tur. Capelle atq; hirci fetidi carnem ne degustato. Hedinā
q̄ nulla inter domestica aīalia potior habet̄ edito. Parū. n.
recremēti in se habet: facillime cōcoqtur: bene alit: sangui-
nem bonum generat: calido et frigido cōtemperatū. Hic ci
bus cōuenit laute uiuentibus: ut Augusto et Phosphoro:
Lucretio nō itē: qui pitagoreorū pietatē laudat: et rē rusti-
cam sectatur.

De ceruo. cap. xxiiii

c Eruus: quē απο των κερατων dictum putant la-
tratus ac morsus canū phorrescēs ad hoīem cōfu
git. Minus itē fugiunt humana uestigia q̄ ferina.
Conceptus femellarū est post arcturi sydus Octonis mensi
bus partū ferūt. Gemellos interdū edunt. Simplex nimirū
aīal est: ac rerū oīum miraculo stupēs: sagittas. n. et arcum
uenenatis cū admiratiōe ītuētur. Trāsnatāt flumina quā
tum uis lata ac maria cerui gregatim capita clunibus p̄cedē
tium īponentes uicemq; reddentes donec olfatu terrā: quā
nusq̄ uident addiere. Soli mares cornua habēt: qbus usq;
ad annos sex singulos ramos adiiciunt. Mutatur aliquādo
his color in cādidum: qualē fuisse. Q. Sertorii ceruā tradūt
quā esse fatidicā hispaniæ gentibus impator nobilissimus

persuaserat: habent hæc animalia cũ serpentibus pugnam: eosq̧ e cauernis spiritu nariũ extrahunt: ac pedibus contel runt. Ideo cerui cornua ĩ abigendis serpentibus singulare remediũ habent. Viuere ceruos post centũ annos ex aliqui bus captis cũ torquis et qdem aureis acute ꝑꝑ obesitatem opertis: quos Alexander magnus ĩdiderat deꝑhensum est. Febrium morbos nõ sentit hoc aĩal: hanc ob rem qdã prin cipes oĩbus matutinis diebus ex hac carne degustare soliti: longo euo febribus caruere. Ceruina uero bubule fere assi/ milis est. Tarde. n. concoqtur: parũ alit: ac bilem atram au/ get. Esui tamen estate: ꝓcipue uero mense augusto q̃ hye/ me suauior ẽ: hãc non edat noster Brutus et Celius: ne oĩo melancholia obruant.

De ursis. cap. xxv.

i Nitio hyemis ursa concipit: nec uulgari quadrupe/ dum more: sed cubãte secũ mare compꝑssiq̧. Trige simo die parit carnis frustrũ: unde ungues tantum prominent. hoc lãbendo paulatim figurat. Hyeme quater/ nis mensibus latẽt. Primis diebus bis septenis tã graui som/ no ꝑmunt: ut uulneribus uix excitent. Tunc. n. mirum in modum ueterno pigrescũt. Illi adipes medicaminibus sunt apti: contraq̧ def luuiũ capilli tenaces. Post hos dies prio/ rum pedum fructu uiuunt. Credit Theophrastus eodem quoq̧ tp̃e coctas ursorũ carnes si asseruent increscere. Inua lidissimũ urso caput: qđ contra: leoni fortissimũ est. Tau/ ros supra cætera aĩalia infestat. Capitur laqueis et falcibus. Eius caro tarde concoquit: spleni atq̧ epati obest. Multa recremẽta generat: appetẽtiã tollit: ac fastidio edẽtes afficit.

De damis. cap. xxvi.

d Ama: quã græci dorcada uocant: capree genus est:

raro mansa fieri pōt. Cū capreolis fere in qualitatibus con/
uenit. Bonū nāq; alimentū eius caro uescētibus ꝓstat. Mo/
dici recremēti est: sanguinem tamen ad atram bilem quo/
quo modo rendētem efficit.

De leporibus et cuniculis. cap. xxvii.

q Vi leporem a leuitate pedū sumpsisse nomē dixe/
runt fallunt: (ut ait Varro:) ꝙ antiquū sit uoca/
bulum et græcū. leporum duo sunt genera: maius
et minus. Maius id est: qd' i alpibus: i collibus: in planicie
subdio uiuit: quodq; uoluptatē uenādi hoībus prestat. Mi
nus qd' sub terra in cuniculis: unde nomē accepit uitā ma/
gna ex parte ducit. Hoc capi nisi supne eiectū nō pōt. Al/
pini leporibus et quidē magnis: pro cibatu hyeme uescunt.
Cuniculis adeo baleares insule exundauere: ut certū sit ba/
learicos ipsos cōtra īnumerā eorū turbā ab Augusto milita
re auxilium petiisse. Cuniculi caro melius ac facilius alit q̄
leporina: quæ qdem frigide ac sicce naturæ est et ob eam rē
bilem atram facit.

De histrice et ericio. cap. xxviii

i N india et aphrica hystrix peculiariter generatur.
Ericio uel ut ait Pli. erinaceo similis spinis tergus
hispidū habet: q̄s tēsa cute plerūq; laxatas uolūtaria iacu/
latione in hora canū urgentiū iacit. Latet ut ursus quatuor
hibernis mensibus. Huius caro ut erinacea licet non admo
dum iter esculenta comedat. Stomachū tamē adiuuat: aluū
soluit: leprā: ac scabiē diminuit. Salitā hydropisim mitigat:
mingētes i lecto: quo minus id faciāt adiuuat. Sunt q et ta/
xos et glires ceteris addāt: quæ aīalia in qualitatibus: hystrici
haud multū dissimilia sunt. De glire hoc annotatū ē: nō cō

gregari nisi plures in eadem sylua. Et si misceant alienige/
ne dimicãdo aut uincere aut iterire. Genitores p̄terea suos
senecta fessos insigni pietate alunt. Hyberna qeta gaudẽt.
Reconditi.n.et hi cubant. Rursum estate iuuenescunt. Si/
milis et mustelis quies.

Liber quintus.
De auibus esculentis.

q Vi pauones et aues esculentas ad patinas trã/
sculere: illi qdẽ nequaq̃ mihi dissipe uisi sũt:
cũ ex his obsonia fiant cæteris suauiora: et re
gum ac principũ mẽsis q̃ humiliũ: et mini/
mi census hoĩum magis cõuenientia. Caueãt
igit̃ plebei et populares: et qbus (ut ait Satyrus) res legi nõ
sufficit tale aliqd delinquãt ne dũ comedant. Lautorũ hæc
erũt obsonia: et eorũ maxime: quos nõ uirtus et industria:
sed fortuna atq; hoĩum temeritas ex infima sorte: utpote e
ganeis e stabulis e popina nõ ad diuitias: qđ eẽt ferẽdũ: sed
ad sũmos dignitatis gradus erexere. Hi sũt quorũ gratia pa
uones ac phasiani nati aut capti uidẽt̃. His p̄ciosa uestis: p̄/
ciosa suppellex: et qcqd p̄clarũ natura extulit debet̃. Cepã
et alium mecũ deuoret Pomponius: Adsit Septimius: et Se
ptumuleius Cãpanus: Nec extra tridiũ pnoctet Cosmicus:
hunc sequat̃ Parthẽius: et Podagrosus Scaurus: Fabium
Narniensem: Antoniũ ruffum et Mecenatẽ nõ reiicio: qui
paupertatem spõte ãplectunt̃. Et ne mihi succenseat Cincin
natus: hũc quoq; Demetrius ad cenã holitariã uocet: quan
doqdẽ ita fortunæ placet: q̃ relictis idustriis ignauie fauet.

u Eniat ante oẽs aues ad patinã pauo: et q̃do uiuus gloria delectaĩ: mortuus quoq; eiusdem sit particeps. Qđ gloria capiaĩ pauo ex hoc dep̄hẽdimus. Laudatus enim gemmatas alas ex aduerso sole: quo melius uideatur cum iactatione expandit. Idem annuis uicibus cauda amissa donec subcrescit pudibũdus querit latebras. Viuit annis quinq; ac uiginti. Colores incipit in trimatu fundere: ab auctoribus nõ gloriosum mõ hoc aĩal tradiĩ: uerũ ẽt maleuolũ. Pauonẽ primus orator Hortẽsius occidit i sacerdotii cena. Saginare eos. M. Aufidius Lurco primus instituit: ex eoq; quæstus ꝓuentus suos mirum ĩ modũ auxit. Sũt qui uelint pauonis carnem crassi et modici alimẽti: ac difficilis cõcoctionis eẽ: melãcholiamq; augere. Eiusdẽq; naturæ strutii caro habeĩ: quẽ aphrica peculiariter nutrit.

De ansere et anate. cap.ii.

a Nserẽ tã siluestrẽ q̃ domesticũ cane uigilãtiorẽ eẽ testata ẽ capitolii gallorũ tp̄e acerrima p. M. Mallii e lãgore excitũ defensio. Hãc ob rẽ cibaria anserũ Cẽsores ĩ primis locabãt. Anser mortalibꝫ pluribꝫ ĩ rebꝫ usui ẽ. Custodia de q̃ diximus: plũma q̃ qbusdã ĩ locis bis in ãno uulsa culcitras facimũs: ut delicatorũ ceruices mollius recũbãt. Carne quã et recẽtẽ et salitã comedimus: adipe quo plura cibaria cõdiũĩ. Iecore ĩ quo maxĩe excellit: si lac prius uel mulsã ĩbiberit. Messalinus Cocta Messale oratoris filius pedes anserinos tostos et depilatos ẽt cũ cristis gallinaceis ĩ patinã addebat quasi rẽ ĩter obsonia p̄claram. Ego uero hãc autem atq; quas Columella αμφιβια hoc ẽ terra et aqua

uictum querentes uoc..t:mali nutrimenti crediderim esse. Tutius.n.et alis et pectore uescemur. Non multum ab his differũt anates. Quæ pectore tantũ (ut Martialis affirmat) et ceruice ualet: cætera redde coquo. Anatis caro anserina calidiorem uim habet.

De gruæ cap.iii.

a B mari eoo ueniunt grues: longa quidẽ peregrinatione: ducem quem sequant̃ deligunt. Habent et in extremo agmine qui gregem uoce contineant. Excubias noctu faciunt lapillum elato altero pede continentes: ut relaxatus ob somnum: ac decidens negligentiam custodis coarguat. Cætere dormiunt capite subter alam condito: alternis pedibus insistentes. Dux erecto prouidet collo: ac prædicit. Ad nos uenientes indutias tantisper pygmeis: quibus cum dimicare consueuerunt relinqunt. Capte uel pedica uel retibus ad mensas transferuntur. Ex his cibaria quouis modo cocta tarde coquuntur: atram bilem augent: et recrementi in se q̃ alimenti plus habent.

De ciconiis. cap iiii.

c Iconiam in cibariis: gruibus anteferendã: Cornelius nepos: qui diui Augusti principatu obiit affirmat: quam pauci nunc uelint tangere ne dum eẽ: ob pastum credo: quem e serpẽtibus et luridis bestiolis colligunt. Vnde ueniant ciconie et quo se transferant incertũ est: et longinquo uenire nulli dubium: et eo quo grues modo. Sed he uere: ille hyeme sunt aduene. Abiture congregant in loco certo: ita gregatim: ut nulla sui generis relinquatur: nisi captiua et serua. Prædicta die discedunt ita occulte: ut nemo uideat discedẽtium agmen: cum tamen di

scessuras appareat nec uenire prius q̄ uenisse cernimus:
Vtrunq; fit nocturnis temporibus. Locus in Asia est pitho
nis comen uocant patentibus campis: ubi congregate in/
ter se cōmurmurant: edemq; nouissima uenit lacerant: Sūt
q ciconiis non inesse linguam affirment: ob serpentū exi/
tium: tantus his honos habet: ut apud thessalos capitale sit
ciconiā occidisse. Huius auis caro eadem fere q̄ gruis est.

De oleribus. cap. v.

c Ygnus græcū est nomen olore frequentatius: cō/
meant ac remeant simili ratione olores q̄ anseres
et eorum uolatus cernitur. Lyburnicarum more rostrato
impetu feruntur facilius ita scindētes aera q̄ si recta fronte
impellerent. Colla imponunt p̄cedentibus fessos duces ad
terga recipiunt. Fabulose narratur cygnos propriam mor/
tem flebili cantu prædicere. Ad patinas ueniunt eadem fe
re ratione qua anseres.

De hirundine. cap. vi.

h Irundo quæ græce λελιδωμ dicitur a nobis: hy
bernis mensibus ad aphros aduolat: uere redit.
Ex his auibus quæ aduncos ungues nō habēt so/
la bestiolis q̄busdā uolādo uescitur. Thebarū tecta subire
negātur: quoniam urbs illa sepius capta sit. Nec atria itro/
eunt propter scelera Terei regis. Cecinna equestris ordinis
uir comp̄hensas in urbe secum ferens uictoriæ nuncias ami
cis mittebat: i eundem nidum remeantes cum uictoriæ co/
lore. Scripsisse Fabium pectorem i annalibus suis ferūt: cū
obsideretur p̄sidium Romanum a Lyguribus hirūdinū pe
dibus epistolam allatam lineo reuictam significantem quo
die aduētante auxilio eruptio fieri deberet tante celeritatis

in uolatu hiru̅do est:ut cæteraru̅ alitu̅ minus obnoxia sit.

De merulis turdis et sturnis. cap.vii.

a Beunt merule turdi similiter ac sturni:sed in uicina loca. Occulta̅tur hæc animalia sepibus ibiq; hiberno tempore pabulu̅ queru̅t. In germania hyeme turdi maxime:estate in nostris montanis locis:autu̅no ĩ plano et collibus inueniuntur. Hyeme p̄terea loca maritima:et iuniperis ac myrtis abu̅da̅tia etiam apud nos freque̅tant. Merularum caro tarde concoquitur:pauci alimenti est:et melancholiam auget. Turdi uero hyeme presertim bene:ac multum alunt:pauci recreme̅ti sunt: ab his solum caue̅dum est:ubi lapsanum:quod græci nostri napellum uoca̅t comedu̅t. Sturni:quos uulgo diabolicam carnem habere dicimus omnino ab obsoniis lautorum reiicia̅tur:hos comedat Vacerra noster: qui massupio magis q̄ uitæ consultum uult. Sturnorum hoc proprium ẽ cateruatĩ uolare:et quodam pile orbe circum agi oĩbus in medium agmen tende̅tibus.

De turture. cap.viii.

u Ere turtur occultatur:pennasq; amittit:loca sabulosa libenter freque̅tat:capitur rete:saginat̃. In cibum sumpta aluu̅ astringit:et ob ha̅c rem dysentericis datur. Aiunt turturem fœmellam amisso marito arborem uiridem non attingere uolatu.

De gallinis. cap.ix.

g Allina hominibus ouo:pullastra:capo:gallo:usui est:siue illa sit magna:quales patauine siue ex pumilionum genere. Galli gallinacei:qui salacissimi sunt prolis magis q̄ gulæ reseruantur. Prosunt au̅t no̅ hac in re tantu̅ humano generi:uerum etia̅ in excita̅dis ad opa

diurna socordibus. Horas noctis cantu distingũt. diem ue-
nientem denunciant: gregem gallinarum diligentissime cu
stodiunt. Armatus ungue adunco et rostro uicini gallum a
grege abigit: cui palma contigit stati in uictoria canit: seq;
ipsum principem testatur. uictus occultatur silens. Hoc ge
nus auium solum crebro cælum aspicit: prædicitq; cantu se
renitatem ac futuram pluuiam. Castrant galli dum adhuc
tenelli sunt duobus modis. Lumbis adustis candente ferro
aut genitalibus euulsis: quo facto statim pinguescũt. Affir
mat Pli. gallinaceũ in agro arriminensi. M. Lepido. P. Ca-
tullo consulibus semel locutum: Capos et gallinas sagina-
re liguritores ipsi iuenere: quo unctius: ac lautius deuora-
rent: hinc altiles dicte: ꝙ sagina alte et enutrite sint. Auia-
ria ubi cicures atq; oĩa genera auium segregata farcirentur
M. Lesius Strabo primus instituit: hisq; farctores: qui rem
curarent addidit: descripsitq; quid cuiq; aui ad farcturam
apponendum esset. Deberetur huic merito statua in comi
cio: hanc Aruiragus: hanc. P. Gallus: hãc et germanicus no
ster proprio aere faciundam curent: cum hi tãq̃ adoptiui
iure hereditario popinariam officinam frequentent. Hye-
me tamen melius q̃ estate saginatio fiet: probabiliorq; erit
farcura. Galline etiam eo tempore anni meliores: quia tũ
minus fetu exhauriũtur. Pulli: qui nondum aut coire: aut
ouum peperere estate dum tritura: dumq; adhuc de uitæ
omphacium pendet: esui meliores habentur: masculi tamẽ
magis q̃ fœmelle. Verum ut tandem paucis absoluam: om
nium auium laudes quantum ad obsonia pertinet una ca-
ro gallinacea cõpressa est: quid .n. popinis afferunt relique
altiles: quod non unus capus in se habeat: siue elixum: siue

assum uelis? Huius auis patina stomachum iuuat: pectus lenit: uocem sonoram facit: corpus obesat.

De columbis. cap. x.

c Olumbi pudicitia oẽs aues antistant. Plures. n. in eodẽ columbario mixtim degunt neq; tamẽ q̃s alterius connubia uiolat. Amorem mutuum querulo gutture ictuq; rostri ostẽdunt. In uenerem crebro ruunt: frequẽti pedum orbe facta adulatione. Idem faciunt et palumbes uerum q̃a semiferi sunt rarius fetant. Viuere palumbes ad trigesimum annũ Aristoteles auctor est. Columbi autem et turtures uix octauum attingunt annũ. Ex his pipiones minus pẽniti calide sunt et humide plusq̃ satis est naturæ: et ob hanc rem tarde concoctionis habentur. multum alimẽti: ac plus sanguinis generant: unde inflãmatiões: et febres oriuntur. Qui tentare iam uolatum incipiunt: salubriores nimirum habentur: maxime uero si cocti ex agresta fuerit: ne bilosis ob caliditatem obsint. Hic cibus pituita laborantibus non incongruit. Ab esu ueterum omnino abstineas: durioris enim alimenti sunt: et improbandi.

De ficedulis: et passere. cap. xi.

f Icedularum carduellium reliquarumq; auium minutarum caro: si pingues sint modo nõ nidificẽt: boni alimenti est. Absit a patinis nostris passer: q̃ esui sumptus ob nimiam caliditatem male alit: difficulter concoquitur: et libidinem excitat. Hæc auis ut minime uitæ est: ita salacissime. Mares negantur anno diutius durare. Fœminis longior aliquantulum uita. Nollẽ carduellos deuorari: plus enim uoce q̃ patina hominem delectant. Imperata enim faciũt: et pedibus: atq; ore pro manibus utun/

tur:ut is quem in cubiculo Francifci Gōziaci cardinalis ci-
bum ac potū duobus uafculis equilibribus funiculo ad fe
trahentē cum uoluptate pariter et admiratione cernimus.
Huius uice alabdam comedamus et carne et iure nō inuti-
lis homini eft.

De coturnice. cap. xii.

c Oturnix parua auis eft: et cum ad nos uenit terre-
ftris potius habetur q̄ fublimis. Aduolant he aui-
cule nō fine periculo nauigantium: quippe uelis fæpe ma-
gno agmine incidunt: noctu p̄fertim nauigiaq; mergunt:
auftro non uolant uēto. f. humido et grauiore. Aura tamē
uehi uolunt propter pondus corporum: uirefq; paruas: hic
illa uolantiū conqueftio labore exp̄ffa. Aquilone ergo ma-
xime uolant ortigomethra duce. Græci enim coturnicē
ὀρτυγα uocāt. Primū earū terræ appropinquātē accipiter
rapit. Vltro citroq; iture comitatū folicitant. Coturnicibus
ueneni femē gratiffimus cibus. Hanc ob cām qbufdā tem-
poribus: eā hefterne dānauere menfe: noftre nō itē: qbus au
tūno Qualea fic. n. uulgares appellāt: in p̄cio ē. Vere cum
redit īfipida et mali alimēti habet. In littore Antiaci captas
edicum Marfo meo nihil infipidius.

De perdicibus. cap. xiii.

p Erdicibus in nidificatiōe mira folertia ineft ftipi-
tibus. n. fe quafi uallo cōtra feras muniunt. Mari-
tos fæpe fallunt tranfmutatis ouis: quoniā intempantia li-
bidinis earū oua frangūt. Dimicant inter fe mares ob amo-
rem: ut Coturnices et gallinacei folent. Tante falacitatis
hanc auē effe qdam exiftimant: ut concipe etiam folo odo
re maris: aut eius uoce audita poffint. Perdicū uita ad. xvi.

annos durare existimatur. Inter aues huius caro bene ac fa
cile concoquitur: parum recrementi: nutrimēti multum in
se habet. Cerebri uim auget: genituram facit: ac demortuā
uenerem excitat. Phasiani caro medium quiddam īter per/
dicem et capum obtinet: licet Auerrois eum quantum ad
obsonia pertinet: cæteris auibus anteferat. Nec īmerito qui
dem si uim fabulæ attendimus. Itym siquidem Terei thra/
cum regis filium in phasianum conuersum fabule narrant
Quare quid decentius regum ac lautorum mensis appona
tur q̄ phasianus non satis uideo: ut eo tandem redeat. unde
digressus ē. Hoc tragico scelere caret Pomponii mensa: qui
cepas atq; alium ascaloniumue pro ity conuiuis apponit.

Quæ differentia inter animaliū partes sit. cap. xiiii.

a Nimalium capita maxime uero quadrupedum et
si crassi sunt alimenti multum tamen nutriunt. ad
febres bilosas hominem impellunt. Genituram ui
rilem mirifice augent. Volatilium cerebra q̄ quadrupedū
salubriora sunt. Verum cum cerebri uis frigida sit et humi/
da ex frequenti eius usu pituite generantur humores: sto/
macho fastidium affert: et si post cibum assumitur uomitū
In principio cenæ non item: maxime autem si mentha: ace
to: atq; aromatibus fuerit conditum. Si concoqtur natura
calidis cōfert: semen uirile auget: ac aluū lenit. Aiunt cere/
bella leporis et cuniculi cōtra uenenū plurimū posse. Ocu
li aīalium si tenerrimi sunt: et pinguis bestiæ: cū sint et hu/
midi moderati alimēti habēt. Hic bolus ophthalmia a ligu
ritoribus uocat̄. Ligua humiditatē ī se habet fere tēperatā

inter durum et molle. Verum ſi cum glãdulоſa carne: quæ
ei annoxia ē: quæq; glutinũ quoddã in ſe et humiditatem
habet coquit: et cũ aromatibus condit: ſuauis eſui ē: nec in
ſalubris habet. Cor frigidũ eſt et ſiccum: et ob eã rem me/
lãcholiã auget: tarde cõcoquit: nõ tamẽ parũ alit. De mor
tuo corde loquor uiuens. n. caloris receptaculum ē. Pulmo
uiuens calide et ſiccæ q̄litatis ē: mortuus frigide et humide
ob eius rarã texturã et leuitatem modici alimẽti habet. He
par qđ et iecur licet appellare: groſſos generat humores: dif
ficile concoqtur: appetẽtiam tollit. Lactentium iecinora:
minus tamẽ inſalubriora putant. Gallinacea et anſerina ſi
ue anatina his addunt. Caprarũ hircorũ iecinora fugito:
ne in epilenſiã incurras quam noſtri comicialẽ morbũ ap/
pellant. Contra uero epar lupi nõ modo nõ nocet: uerum
ẽt hydropiſim curat. Valet itẽ epar rabioſi canis tritũ: et ex
aqua potũ contra morſum alterius rabie ſeuientis ubera qa
fibroſa et cartilaginoſa ſunt frigide uis et ſicce habẽt. Hic
ē ꝙ craſſum p̄ſtent alimẽtum: et quãto lacte abundãtiora
ſunt: tanto maioris ſunt alimẽti. Splen ſiue lien acorẽ quẽ/
dã ĩ ſe habet: ꝙ antea receptaculũ melancholiæ fuerat: hic
eſt ꝙ ſtomachũ: et appetentiã iuuat. Cito tamẽ ſatiat: Eius
frequẽs uſus bilem nigram facit. Porcinus ſplẽ cæteris mi/
nus inſalubris habetur. Ale auium in cibũ ſumpte ſaluber/
rimi ſunt alimenti: p̄cipue aũt gallinarum. Sunt q et anſe/
rinas his addant. Frequenti. n. motu ſiquid mali ſuci ineſt
purgat. Similiter quoq; anſerina et gallinacea colla cætera/
rũ uolatiliũ meliora putant: ſi ſanguine iter cutaneo caru
erint. Grauis ſaporis renes urinæ receptaculũ: et quaſi col/
la quedam humidorum recrementorum ſunt. Difficillime

item concoquit: ac in malum uertunt humorem. Lacten-tis tamen hedi renes: qa nihil adhuc terrestre habēt: nō im probant. Pessimi sunt alimēti: ac bilem atrā faciunt: recre-mentorū oīum receptacula licet obesent. Minus tamē im-probāda sunt auiū: ꝑcipue aūt gallinæ uentricula: et intesti na Iuniorum aīalium testiculi q̄ uetulorum q tarde cōcoq tur: probabiliores habent. Gallinacei tamē nūq̄ improban tur. Nō displicuit mihi Palelli hospitis nostri patina: q pe-des uitulinos bene lotos: et coctos cū iusculo aromatibus in sparsos: in cenam more romāno attulit. Inditum quoq; ali quid ex aceto putarim adeo appetētiam excitabant. Appo-ni hæc patina prima mensa consueuit. Boni et facilis extāt alimenti: pectori confert: tussim lenit: meatus urinæ exulce-ratos sanat: dyssentericis prodest. A medicis tamen ante-riores magis q̄ posteriores aīalium partes probantur.

De obsoniis.

Liber sextus.

a

Ctum profecto nil hactenus uideretur expli-cata earum rerum natura: et ui: quibus hu-mana consuetudo uescitur: nisi deinceps ob-soniorū cōficiendorum ratio: qua et coqui: et popinarii utuntur: ordine preberent. Nō enim omniū edu iorum eadem est coctura: eadem conditu ra: eodemue tempore. Elixa debet eē bubula: et uaccina ca-ro: elixum uituli pectus. Dorsum tamen seu spinam malis appellare assaturam requirit. Coxas eiusdem in pulpamen-

tum rediges. Totum uerucce non iniuria elixabis: licet ex spatula et coxis bona fiat assatura. Suillā carnem quoquo modo coxeris insalubrē inuenies. Eius tamē spina ubi recēs ē assa ad gulā facit. Sūt q cepas ī eius feruēti adipe coquāt. deuorentq;. hedi utrūlibet cocti suaues: et salubres sunt: coxe tamē asse meliores habent. Eadē et de agni coctura. Caprinā carnē si uoles mense ianuario cū aliato comedes. Ceruí uero anteriorē ptem in iusculo laridario coques: lumbos assabis: ex coxis pastillos: aut pulpamenta facies. Eadē et capreoli: dame: ac capræ coctura. Aptum in piperato: aut ī laridario cōdies. Leporē assum recte conuiuis appones: posterior tamen pars melior habetur. Anteriorē non iniuria in piperato uel laridario coques. Eadem ē et de cuniculo coctura. Sūt q ursinā carnem ex pastillo comedant.

Quomodo coquende aues cicures et siluatice. cap. i.

a Ves amphiuias: hoc est terra et aqua uictum querentes: ut anserem: cygnum: anatem: gruē: ciconiā ac cætera eiusdē fere naturæ elixabis. Pauonē uero phasianum: coturnicē: perdicē: turdos merulas: ficedulas: gallinas siluaticas assabis. He quoq; aues elixentur cū pipere et saluia non insuaues uidebunt. Capos ppingues assos: medios inter et pinguedinem comedes. Idem fiet de gallina et pullastra.

Elixum. cap. ii.

c Arnem in frustra concisam p horam in aqua frigida sines: bene deinde lotam cum aqua calida: atq; iterum recēti in cacabo lato: ne anguste bulliat ad focum pones: saleq; indes anteq efferueat. Vbi ebullire occipiet. bene despumabis. Si uideris sabulum aut terram cōmixtam sali: aquæ calidæ coclearem accipies: huicq; salem

infundes. In fundo sabulum et quicquid terrestre erit resi-
debit: sal in summo cũ aqua natabit. Hanc colatam cacabo
ĩfundes. At si caro annosa fuerit: eam crebro cochleari exi-
mes: recẽtiq; aqua humectabis: idem facies si galline uel ca-
pi anniculi fuerit. Alba hoc modo cũ iure caro remanebit.

Assum. cap. iii.

a Ssum ex quauis carne hoc modo facies: si annicu-
la erit: ubi modicum ebullierit: ex cacabo exẽpta il
laridabis: uoluiq; ad ignem iubebis quoad bene coquatur.
At si tenella fuerit: ut uitulina et hedina sine elixatura eo
modo quo superiorem decoques. Capos: phasianos: hedu-
los: perdices et quicquid siluaticum assaturam requirit: be-
ne deplumatos exenteratosq; in feruenti aqua lauabis: lo-
tos ac pro appetentia odoriferis herbis pipere et larido bene
conciso refertos ad focum lento primum igne coqui iube-
bis at ubi paululum a coctura abesse uideris: salem cum tri-
to pane circũquaq; asperges: excitato maiore q̃ antea igne:
inuolutoq; uolubiliore manu ueru. Vnde statim exemptã
carnem: exhalareq; permissam: ad conuiuas deferes.

Piperatum ex siluaticis. cap. iiii.

p Iperatum cum qua uis carne siluatica hoc modo
facies. In catinum tantum ex uino nigro austero
indito quantum ex aqua: optimeq; in eo carnes la
uato: loturam deinde colato: additoq; tantum salis: quan-
tum res exigit. Eandem aquam cum carne in lebete ad
ignem ponito. Coctam carnem eximito: in patinasq; di-
uidito: buce[illegible]s panis in graticula torreto: tostas in ace-
to remolescere sinito. Vbi acetum satis imbiberit una cum
libra passularum eas optime conterito. Huic oportune

sanguis ipsius bestiæ adheret: uel iocuscula si fieri posset cō
trita. Hæc deīde cū ipso iure misceto: additoq; parum sæpe
aut defruti cū aceto illo cū quo panē maceraueras. postea
uero p cribrū setaceū hæc oīa simul facito trāseant. Indita ī
cacabū aspsa pipere chariophilo: cynnamo: ut uoles facito
eq̄liter bulliāt p dimidiū horæ ī carbonibus agitādo sæpius
cū tudecula uel cochleari. Carnē postremo cū larido frictā:
diuisamq; in patinas hoc piperato condito: cōuiuisq; appo
nito. Multū et cōmode alit: stomachum fouet: corpus obe
sat: bilosis tamē nocet: calculū facit: plus minusue secūdum
rerū ipsarū cōpositionē.

Ius laridariū. cap v.

i Vs laridariū cū quauis carne siluatica hoc mō fa
cies. carnē in catino ubi tantū ex uino albo: quātū
ex aqua bene lauabis: loturāq; (ut par ē) colabis: cū
hac lotura: cūq; larido ac saluia minutatim cōcisa carnē in
lebete coques: ubi ppe cocta fuerit: aromata suffundes. Vt
uero crassius aliquantulū iusculū fiat: oui uitella duo et q
dem pdura cū qbusdā bucellis panis sicci ne oīo tosti simul
cōteres: cōtrita cū iure miscebis: infundesq; in cacabū. Me
lius tamē fieret hoc: aut ex sanguine: aut ex coctis: aut con
tritis iocusculis eiusdē aīalis. Coctā carnē in patinas tuo mo
re diuides: cōuiuisq; aut minutatī: aut in frustra cōcisam cū
ipso iure appones. Multi et hoc alimēti ē: stomachū tamen
crebo uescētibus facit. Epar et renes cōcalefacit: bilosis no
cet: solis pituita laborantibus conuenit.

Cibarium ex siluaticis. cap. vi.

c Ibariū: qđ uulgo corrupto uocabulo ciuerū appel
lant sic facito. Carnē siluaticā cū aqua et aceto pa
ri mēsura coqto: coctā ex iure eximito: sinitoq; in pinace:

uel(ut latine dicã)orbe tãdiu resideat donec humor exierit: eã deide i optimo larido frigito. At si duas patinas condire uolueris passularũ librã: selibrãq; amygdalarũ cũ sua pelle cõterito hisq; bucellas panis nõ nimiũ tostas: et atro uino remolitas ac tunsas addito: pmiscetoq; oĩa cũ iure ĩ quo caro cocta ẽ. Facito postea hæc oĩa p cribrũ farinaceũ in cacabum trãseãt: ebuliãtq; simul ĩ carbonibus lõge a flãma p dimidiũ horæ curato. Si aromatũ cupidus aut secus eris: ex gigiberi aut cynnamo plus minusue addito. Cepullã postremo ĩ ollula cũ larido tessellati cõciso bene coctã ac tunsa in cacabũ dimittito: finitoq; paululũ efferueat: ac deiceps ĩ patinã cũ iusculo diuidito. Nutrit et hoc tarde cõcoqtur: fastidiũ mouet: caput ledit et oculos: epati nocet: uentrẽ ciet: bilosis obest et pectori.

Pastillus ex siluaticis. cap. vii.

eX ceruo uel capreolo pastillũ sic facies: In frustra haud magna carnẽ cõcides. Vna bullitiõe cũ aqua et aceto saleq; remolitã ex cacabo eximes: sinesq; in quadra donec uis exinaniet. pip deide et cynnamũ cõtritũ simul cũ larido tunso ĩ modũ placẽte subiges. carnẽq; additis qbusdã p lõgũ laridi tessellis hoc q̃si foliato ĩuolues: indesq; circũquaq; cariophili grana: farinã deinde bene excretã subiges. ex subacta crustã grossiorẽ unicuiq; frusto circũuolues ĩ furnoq; lento igne optime coques. Apponi hæc statim cõuiuis: uel seruari in mẽsem: aut saltem dies. xv. possunt. parum omnino alit: tarde concoqtur: stomachũ laxat: spleneticis et epaticis nocet: pectus exasperat.

Pastillus ex cicuribus. cap. viii.

cIcures appello oĩa quæ domi alunt: ut uitulũ ca-

pum gallinā et similia. Ex his pastillū sic facies. Carnis ma/cre quātū uoles sumito minutatimq; gladiolis cōcidito. Vitulinum adipē cū aromatibus huic carni bene misceto: iuoluta crustillis in furno coquito. Cocta ubi ꝓpe fuerint: duo uitella ab albore ouorū excreta cū modico acreste: cūq; iu/re ꝑpingui bene tudecula agitata ī pastillū infundes. Sunt q̱ modicū croci ad speciē addant. Fieri et hic pastillus ī pa/tella bene uncta ēt sine crusta pōt capū pullastrā: et q̱cquid uoles integrū et in frustra cōcisum in pastillo ꝓ uoluptate optime coques. In hoc et multū alimenti inest: tarde cōco/quit. Pauca recreamenta in se habet. cor epar et renes iu/uat: obesat: ac uentrem ciet.

Crusta ex cicuribus. cap. ix.

SI crustā uoles ex pipionibus et q̄uis aue: primū fa/cito ebulliāt: ubi ad cocturā fere uētum erit: ex le/bete eximito: exēpta in frustraq; cōcisa in sarthagine cum abundanti larido frigito. Inde in patellā uel testū bene un/ctā: crustaq; in stratū deuoluito. Huic pulmento nō iniuria pruna et cerasa uel austera addes. Acrestam deinde et oua octo: si plures conuiuas habebis: uel pauciora: si paucos cū modico iure tudecula agitato: Huic petroselinū: amaracū menthā gladio minutatim: qd' fieri pōt: cōcisam admisceto ad ignēq; ponito: longe tamē a flāma. Lente. n. ebulliat ne/cesse ē Cochleari interī tādiu misceri debet: donec cochlea/rem ob grassitudinē integat. Fundito postremo hoc iuscu/lū in crustā: ad ignēq; ac si arctocreas eēt ponito: coctā cōui/uis apponito. Multū alet: tarde cōcoquitur: pauca recrea/menta relinquet: bilem reprimet: corpus exasperabit.

Frictum ex qua uis carne. cap. x.

f Rictum ex alitibus et qua uis carne hoc mō facies:
Carnē uel aues bene exenteratas et lotas aut minutatim: aut quadrifariā cōcisas in ollā cum larido ad ignē pones: crebroq; cocleari ne lateri ferie adhereant conuolues: ubi ꝓpe coctură fuerint: maiorē partē laridi eximes uitellaq; duo cū acresta agitata cūq; iure et aromatibus mixta ĩ ollā fundes. Ebulliat tātū necesse ē ut recte coquatur. Huic patinæ crocū addunt q̄dā ut coloratior fiat. Nō erit ēt a uoluptate alienū petroselinū minutatī cōcisum patinæ inspgere cōuiuisq; statī apponere: Alet multū: et si tarde concoq̄tur bilē reprimet: cor epar et renes iuuabit.

Pastillus in olla. cap xi.

p Astillū in olla sic facito. Carnē uitulinā cū adipe minutatī concisam in ollā ponito: pipiōes et pullos si uoles adiicito. Ollā ipsam ad carbones longe a flamma ne cōcitate effetueat ponito. Vbi ebullire occeperit despumato: passulas deīde īponito. Cepā postremo minutatī cōcisam cū larido frigito. Frictā in ollā indito: ubi oīa ꝓpe cocta eximaueris acrestā et aromata suffundito. Sunt qui et duo uitella ouorū bene agitata cū acresta infundāt. Multū alet tarde cōcoquet: nauseam faciet: stomacho nocebit: epar et renes cōcalefaciet: sp̄ma augebit: caput et oculos ledet.

Miraufe catellonicū cap. xii.

c Atellani gens quidem lauta: et quæ ingenio ac corpore italicæ solertiæ haud multū dissimilis habet obsonium: qd' miraufe illi uocant: sic condiunt. Capos aut pullastras: aut pipiones bene exenteratos et lotos in ueru collocant: uoluuntq; ad focum tātisper quoad semicocti fuerint. In exēptos ac tessellatim diuisos ĩ ollam

indũt. Amygdalas deide tostas sub cinere calido abstersasq; lineo pãno terũt. His bucellas aliqd' panis subtosti addũt mixtaq; cũ aceto et iure p cribrũ setaceũ trãsmittũt. Posita i ollã hæc oĩa ĩsparsaq; cynnamo gigiberi ac sacccharo multo tãdiu efferuere simul i carnibus pcul a flãma lẽto igne pmittũt: quo ad iustã cocturã puenerint miscẽdo semp cũ cochleario ne serie adhereãt. Hoc nihil suauius cũ ualischara meo edisse memini. Multi ẽ alimẽti: tarde cõcoqt̃ epar et renes cõcalefacit: corpus obesat uentrem ciet.

Vt pauo coctus uiuus uideri possit. cap. xiii.

n Ecat̃ pauo: aut pẽna supne i cerebrũ demissa aut iugulat̃: ut eduli solẽt: quo sanguis exeat. A gutture deide usq; ad caudã pellis leuiter scidit̃: scissaq; cũ ppriis pẽnis a toto corpe ad caput trahit̃: quo abscisso cũ pelle reseruato cruribusq;: pauonẽ ipsum aromatibus ac odoriferis herbis refertũ ueru assabis: infixis tñ prius p pectus chariophilis ĩuolutoq; collo lineo albo cõtinuo aq̃ humectato ne oĩo desiccet̃. Coctũ pauonẽ ex ueru exẽptũ ppria pelle iteges. et ut pedibus stare uideat̃: uirgulas ferreas ĩfixas tabule ad hoc fabrefactas: p crura ne cernãt̃ p corpus ad caput et caudã adiges. Sũt q ad ludũ et risũ cãphora cũ lana ori indãt ignẽq;: ubi ad mẽsã fert̃ iniiciãt. Hoc Gellio nõ placet: q ignẽ reformidat. In aurare ẽt pauonẽ assũ et aromatibus cõspsũ bractheis aureis licet ad uoluptatẽ et magnificentiã: Idẽ ẽt fieri de phasiãis gruibus ãseribus capis ac cæteris auibus põt. Verũ tarde cõcoqt̃: parũ alit: atrã bilẽ auget: epaticis ac splematicis nocet.

In porcello asso. cap. xiiii.

p Orcellum adhuc lactẽtẽ iugulato uillosq; omnino

acute abradito. Per ſpinā deinde ſcindito: eximitoq; qcqd in uētre habet: iocuſcula eius cū larido alio: cūq; odoriferis herbis minutim cōcidito: tritū caſeū oua agitata: tūſum piper: crocū in puluerē redactū cum ſupioribus bene miſceto. In porcellūq; oīo ita inuerſum: ut qđ intus erat: foris ſit indito: ac claudito ne excidat. Coq in ueru: aut ſup̄ craticulā lento igne non īcōmode pōt: ut oīa pariter eſui bona ſint. Dū coqt̄ aceto/pipe croco ſimul mixtis cū ſaluiæ aut roſmarini aut lauri ramuſculis ſæpe aſpgenda eſt. Idē etiā fieri ex anſere/anate/gruæ capo pullaſtra pōt. Male hoc et parum alit: tarde cōcoqtur: ſtomacho capiti oculis atq; epati nocet. Opilatiōes facit: calculū creat pituitam auget.

Pullus in acreſta. cap. xv.

PVllū cū ſalita carne decoqto: ubi ſemicoctus fuerit grana uuæ ſublatis e medio uinaceis in cacabū feruētem indito. petroſelinū et menthā minutatim cōdito. piper et crocū in puluerē conterito. Hæc oīa in cacabū: ubi pullaſtra cocta fuerit cōnicito: ac patinā ſtatī facito. Hoc obſonio quo nō ab re. B. Poggius me ēt inuitato frequenter ueſcitur nil ſalubrius. Admodū .n. alit: facile cōcoquit̄: ſtomacho: cordi: epati: renibus cōuenit: ac bilem reprimit.

Pullus aſſus. cap. xvi.

PVllū bene depilatū exinanitū et lotū aſſabis: aſſo atq; ī patinā īpoſito anteq̄ refrigerat: aut ſuccum mali medici: aut acreſtā cū aqua roſacea ſaccharo ac cynnamo bene trito īfundes: cōuiuiſq; appones. Hoc bucino nō diſplicet: q acria: ſimul ac dulcia appetit: ut bilē repriat q̄ excitat̄: et corpus obeſat.

In pulpā uitulinā. cāp. xvii

EX coxa uitulina carnē macrā abſcindito: abſciſa in

frustra oblonga et subtilia concidito : battuatoq; cum gla/
diolo costa ita ne rescindatur:statimq; sale et feniculo tri/
to suffundito:amaracũ deinde ac petroselinũ cũ larido be/
ne concisum: et aromatibus sparsum sup pulpas extẽdito:
easq; statim inuolutas in ueru ad ignẽ ponito:ne nimiũ de
siccentur caueto:coctas cõuiuis statim appones . Multum
alet:corpus solidũ reddet:pauca recreamẽta relinquet.

In pulpam romanam. cap.xviii

c Arnẽ uitulinã in frustra nõ maiora ouo ita cõcidi
to:ne alterum ab altero rescindat:saleq; ac corian/
drũ:aut feniculũ tritũ statim ĩspargito:ĩsparsas ĩter duas ta
bulas aliquãtulũ opprimito. Veru deinde traiecta cũ tessel
la laridi ne se cõtingãt. Ne ue nimiũ desiccent ad ignẽ uol/
uito:donec coquãt. Multi hoc est et grossi alimẽti:tarde ẽt
cõcoqt:et aluũ astringit.

Esiciũ ex pulpa.c.xix.

e X coxa uitulina pulpã accipito : eãq; uel cũ adipe
eiusdẽ uel cũ larido minutatim cõcidito: Amara/
cum et petroselinũ cõtundito:uitellũ oui cũ caseo
trito tudecula agitato:aromata ĩspargito:corpus unũ faci/
to:ac oĩa cũ ipsa carne misceto. In omẽtũ deinde uel porci/
num uel uitulinũ tessellatim incisum hoc pulmẽtũ ad oui
magnitudinẽ inuoluito ad focũ in ueru lento igne decoq/
to:mortadellã uulgares hoc exiciũ uocant:qđ certe parum
incoctum.q̃ nimium suauius ẽ. Tarde ob hanc rem dige/
ritur:oppilatiões facit:calculũ creat:cor tamẽ et epar iuuat.

Esicium ex Iecore. cap.xx.

i Ecinora porcina uel quorũ uis aĩalium paululũ eli
xa terito:eo mõ quo caseũ soles. Porcinũ deĩde uẽ/
trẽ cõdito ad quãtitatẽ iecinoris:tantũq; casei ueteris:ama

raci: petrosellini: passularū aromatū contritorum cum duobus ouorū uitellis admisceto quātū satis esse putaueris. Ex his in unū redactis ad magnitudinē nucis pilas facito: omēto q̄ iuoluto: ac ubi uoles in sartagine cū larido frigito. Lētam et paruā cocturā reqrunt. Tomacula hæc uulgus appellat quæ fortasse melius omacula cū inuoluta omēto fiant dicerent̄ uel tomacla: ut Martiali placet.

Farcimina. cap. xxi.

p Vlpe uituline atq; adipi suille bene tunse tritū caseum: tū ueterem: tū pinguē aromata bene tunsa. Duo aut tria oua tudecula agitata: salis tantum quātū res ipsa reqret: croci quo crocea sint: oīa admiscebis admixtaq; in ītestinum bene lotū: et perq̄ tenuatim ꝑductā iniicies. Cocturā in cacabo requirūt. Bona non nisi biduo durant. Seruari tamē in dies. xv. aut plures poterunt: si plus salis et aromatū addideris siue ad fumū desiccaueris.

Lucanicæ. cap. xxii.

s I uoles bonas lucanicas: carnē macrā et pinguem simul ex sue cōcidito: ablatis oībus fibris ac neruis. Q̄d si caro decē librarū fuerit salis librā unā: feniculi bene mundi uncias duas: totidē piperis semitūsi admisceto: confricatoq; p diem hæc ī mēsula sinito. Sequēti in ītestinum bene mundum inicito: et sic ad fumum suspendito.

Gelu in patina. cap. xxiii.

s I uoles duas patinas eius pulmenti: quod uulgo gelatinam uocamus quadraginta pedes uerueceos excoriatos exossatosq; in aqua recenti per tres aut quattuor horas sinito: lotos in cacabum ubi aceti acerrimi albi metreta una: uini albi altera: aquæ duæ īsint. impones

tantũ salis addendo quantum sat est. Facito deinde effer-
ueat lento igne. Despumare etiã diligenter memẽto. ubi se
micocti fuerint piperis rotũdi: piperis oblõgi: cynnami: spi-
nardi quãtũ satis erit infringito: potius q̃ cõteras. In caca-
bumq; indito: ut una tãdiu efferueant: donec ad tertias de
uenerint. pedes tũ eximito: iusq; efferuere iterũ sinito: decẽ
ouorum albamenta tudecula tãdiu agitato: donec uersa in
spumã uideant. Ebullire simul tantisp hæc debent: quoad
semel aut bis cochleari inuolueris. Exẽpta ex cacabo statim
sacco lineo bis aut ter colato. Tale ius in patinas ubi pulli
aut hedi aut capi bene cocti: et frustratim diuisi: nec hume
cti: caro sit: indito: inq; frigido et humido loco tãdiu sini-
to: quoad oĩa gelu cõcreta fuerint. Ex hac patina nil come
dat Vosconius meus ne bilẽ qua exagitat: cũ suo magno
malo augeat.

Hedus in alio. cap xxiiii.

i Ntegrũ hedũ: aut quartã ptẽ tessellis laridi: et spina
cis mundi: alii circũquaq; in pactis ueru ad ignem
uoluito. Humectatoq; frequẽter cũ ramusculis lau
ri aut rosmarini: ex hoc qd' nũc scribã cõdimẽto. Cũ acre-
sta cumq; iusculo pingui duo uitella oui bene agitata: duas
spicas alii bene tunsas: modicũ croci: parũ pipis misceto: i
patellãq; indito Inde (ut dixi) qd' coqtur aspgito. Coctum
in patinã põito: ptẽq; cõditure infundito: ac petroselinum
minutatim cõcisum ĩspargito. Hoc obsoniũ bene coctũ ci-
to comedi debet: ne refrigescat: hoc nõ edat Caculus: quia
oculos hebetat: uenerẽ etiam demortuã excitat.

Pulmentarium in carbone. cap. xxv.

c Arnem macram ex coxa uitulina in bucellas non
nimirum subtiles cõcisam cultri costa contundito

ſale deinde et feniculi ſemine bene trito utriq; aſpſam iter duas tabulas p dimidiū horæ cōprito. Inde craticulas ad car bones coqto: i utrāq; pte crebro uertēdo: addendoq; teſſel/ las laridi: ne igne inareſcat. Coq nō admodū hoc pulmēta/ nū debet: calidū itē in cōuiuis apponat: quo magis appetē tiā et deſideriū bibēdi excitet. Hoc bibulus utat: q ſiti in ſe demortuam qrit.

In ioſculis. cap. xxvi.

i Oſcula aut ſuilla: aut ex quouis aīali ad magnnitu dinē nucis apta: iſpſaq; ſale feniculo et aromatibus dulcibus ac bene tritis omēto uitulino aut hedino ſepati in uolues: ad focūq; nō nimiū decoques: ac cocta ſtatim co/ medes.

Succidia in carnē. c. xxvii.

c Arnē ſalitā larido itertextā: i teſſellas cōcides: cōci ſam i ſartagine nō admodū friges: frictā aceto ſac/ charo cynnamo petroſelino minutati cōciſo aſpges. Idē ēt fieri de pna ac ſumie pōt. Sed hæc ſucco citri uel malarācii ſuffundi amāt: Clamat i hāc opinionē Bibulus: et ſine acre dine: quo uehemētior excitet ſitis: hæc deuorāda affirmat.

In turdo. cap. xxviii.

u Bi turdum aſſaueris: eo mō quo cōuenit amigdalas bene tunſas ſandaliq; iſpſa: cū acreſta et iuſculo mi ſcebis: modicūq; gigiberis et cynnāi iſpges. Mixta hæc oīa p cribrū ſetaceū i cacabū trāſmittes. Vbi modicū ebullierit i ollā i quā turdos aſſos repoſueris ifundes. Sūt itē q ſatius dicūt i aſſos turdos uel malarancia exprimere aromata dul/ cia iſpgere.

In uitulinū caput. c. xxix.

c Aput uitulinū aut bubulinū aq calida depilato: ut ſuē cōſueuiſti: ſi elixū uoles ubi coctū fuerit i aliatū mergito. ſi aſſū placuerit: repletū aromatibꝫ alio ac pleriſq;

odoriferis herbis ĩ furno decoquito.

In cerebrum uitulinum. cap.xxx.

e X capite elixo ac cocto cerebrũ erues : cũ quo duo uitella ouorũ tudecula bene agitata: modicũ pipe-
ris parũ acresce: salis quãtũ sat erit: miscebis. Mixta hæc oĩa ĩ sartagine cũ liquamine tãtisꝑ friges: donec qd breui fiet cõcreta simul fuerit. Comedi cito hoc pulmẽtarium debet. ubi refrixerit nil insipidius. Hinc ẽ quo me Palellus hospes crebro ĩ cenã uocat: ubi huiuscemodi patinã condiit.

In ficedulas. cap.xxxi.

f Icedulas ĩplumes ac nullibi cõminutas: aut exẽtera-
tas in folio uitis cũ modico salis: feniculi : ac laridi inuolues: ĩuolutaq; cinere calido: et carbõibus ĩteges. Ante dimidiũ horæ coquent. Assas si uoles: q̃ternas simul deuin-
cies circa ueru capite et pedibus ne si trãsfixe fuerint nil ha-
beas: qđ comedas. Sũt q ĩ extrema coctura. laridũ his ĩstillẽt

Patina catellonica in ꝑdices. cap.xxxii.

p Erdicis asse ac ꝓpe cocte alas et pulpã circũquaq; ab-
scides: indesq; ĩ locũ modicũ salis: aromatũ cha-
riophilorũ cõtusorũ succus citri aut malarãcii: quo melius simul hereãt misceri his debet. Inuoluat tũ cito necesse est: ac calida deuoret oportet. Hoc cibo Gallus noster frequen-
ter uescit: q̃uis catellonicorũ acerrimus sit hostis. Odit n. genus hoĩum: nõ patinas. Liquamẽ cap.xxxiii.

o Mentum suis dũ recens ẽ minutim cõcisum ad ca-
staneæ magnitudinẽ sale multo aspges ac cõtun-
des. cõtusum ꝑ diẽ in tabulato sines : sequenti in aheno ad ignẽ si cẽtũ librarũ erit cũ duabus aquæ metretis decoques: lento igne efferueat necesse ẽ: donec bene liqua-

uerit. Colo deinceps colabis: capiesq; qđ ĩ aqua natabit. In ditũ liquamen ĩ seriã loco subterraneo ꝑ annũ cõseruabis.

In uentriculũ uitulinum. cap. xxxiiii.

u Itulinũ uentrẽ in angulo leniter ꝑforato: stercusq; ac sordes oẽs eximito: ĩ lotũ uentrẽ hæc: q̃ dicã indito. Ex caseo ueteri oua q̃ttuor bene fracta: parũ pipis leniter tũsi: croci modicũ: passulas ĩtegras: petroselinũ: amaracum: mẽthã cõcisam. Mixta oĩa et ĩ uẽtriculũ clausa ĩ cacabo bene coquant.

Perna. cap. xxxv.

d Igito cultrũ in mediam pernam quæ ut Varroni placet a pede dicta: olfacituq; si bene olebit bona erit perna: sin secus reiicienda est. Bonam in uino albo: aut aceto decoquito. Sunt qui tantũdem aquæ addẽdum dicant: maxime uero Publius: qui uinum nõ bibit: hi certe falluntur. Suauior ẽ in uino tantum uel aceto et diutius durat. Non est coquenda perna: nec est iure eximẽda: nisi ubi refrixerit.

Sumen ex lingua. cap. xxxvi.

n On sumẽ admodum pingue: sed rubeũ: coquatur eo modo quo perna: sed melius aliquãtulum. Hãc quoq; cocturam uult lingua: quanto pinguior: tanto melior est. Eadem fere et de reliqua succidia ratio.

In pastillum gallinaceum. cap. xxxvii.

c Ristas pullorum trifariam: iocuscula quadrifariam diuidito: testiculos integros relinquito: laridũ tessellatim concidito: nec tundito. Duas aut tres uncias uitulinæ adipis minutatim concidito: aut loco adipis medullam bubulam aut uitulinam addito. Gingiberis cynnami sacchari quantũ satis erit sumito. Hæcq; oĩa cum

cerasis acribus ac siccis ad.xl.misceto:inditoq; i pastillũ ad id apte ex farina subacta factũ. In furno aut sub testu i foco decoq pôt. Semicoctũ ubi fuerit duo uitella ouorũ diffracta: modicũ croci et acreste superfundes.

In pipionem exossatum. cap.xxxviii.

p Ipionẽ exinanitũ et bene lotũ: ꝑ diẽ ac noctẽ i aceto acri sines: lotũ deinde ac repletũ et aromatibus et herbis: elixũ ꝓ libidine: aut assum facies: Vtrouis mõ sine ossibus iuenies.

Ex solo pipiõe duo fiũt. c.xxxix.

p Ipionẽ sine aqua ita apposite deplumato ne pellẽ frãgas. Exẽterato deinde cutẽ itegrã auertes ac dirriges: directã optimo farcimine replebis. Integer tũ oĩo uidebit. Verũ pipionẽ hoc mõ assum: frictũ: elixum facies. Assum semicoctũ sale ac trito pane aspges: iniũgesq; leniter uitello oui: ut crustã ꝓ cute faciat. Vbi icoctus oĩo fuerit uehemẽti igne statim torreto: quo coloratior fiat: inde cõuiuis appones.

Cibaria alba. cap.xl.

c Ibariũ albũ: qđ aptius leucophagũ dicet: hoc mõ ꝓ duodecim cõuiuis cõdies. Amygdalarũ libras.ii. ꝑ noctẽ aqua maceratas: ac depilatas i mortario bene tundes: insꝑgẽdo modicũ aquæ: ne oleũ faciãt. Deinde capi pectus exossatũ i eodẽ mortario conteres: indesq; excauatũ panẽ acresta prius: aut iure macro remolitũ. Gigiberis ꝑterea unciã ac sacchari selibrã addes: miscebisq; hæc oĩa simul: mixtaq; ꝑ excretoriũ farinaceũ in ollã mundã trãsmittes. Efferueat deinde in carbonibus lento igne facies: cocleariq; sæpe agitabis: ne serie adhereat. Coctum ubi fuerit aquæ rosaceæ uncias tres infundes. Ad mensamq; aut in patinis ubi caro fuerit: aut seorsum: sed minoribus mittes.

Quod si i capos fundere institueris: quo lautius uideatur: mali punici grana supinspargito. At uero si in duplicē cō/ diturā diuisum uoles: ptem uitello oui ac croco simul cum modico acreste cōfuso colorabis: quā qdē a colore genesti/ nam appello. Reliquā ptē et alba ē: ita cōuiuis ut dixi appo nes. Hoc ego cōdimētis apitianis ante posueri semp. Neq; ulla ratio ē cur gulæ maiorū nostri pferant. Et si. n. ab illis i oībus fere artibus supamur: una tamen gula nō uincimur. Nullū. n. i orbe terrarū irritamētū gulæ ē: qd nō huc tanq̄ ad gymnasiū popinariū trās latū sit: ubi acerrime de cōditu ra obsoniorū oīum diserit. Quē coquū dii imortales Mar/ tino meo comensi cōferes: a quo hæc quæ scribo magna ex pte sunt habita. Carneadē alterū dices: si de rebus ppositis ex tpe diserentē audieris.

Cibarium album catellionicum. cap. xli.

f Arrinā optimi risi cū duabus metretis lactis capri/ ni in cacabo ad ignē ponito pcul flāmā: ne fumū cōcipiat. Pectus deinde capi eodē die mortui: ac semicocti i quadā quasi subtilissima fila diuidito: inditaq; i mortariū duobus eo āplius tribus ictibus pistillo cōtūdito. Vbi lac di midiū horæ efferuerit: huc idē pectus i fila redactū cū libra sacchari indes: efferuereq; horas quattuor patieris agitan/ do semp cōditurā cochleari: cui herebit: ut terebithia ubi decoctū fuerit. Aquā postremo rosaceā ut i supiore infun/ des: patinasq; facies. Nō erit ab re si sacchari aliqd ispges. Nulli. n. cibariorū: (ut aiūt) saccharū aduersat. Ad hoc Gal bes noster Rizo. ē et me sæpius iuitauit. Aderat et tridēto: q nil unq̄ lautius comesse asserit.

Ius consumptum. cap. xlii.

Ieriius consumptũ: aut ex capo : aut ex phasiano:
f aut perdice: aut ex capreolo: aut pipionibus: aut ex colũbis siluaticis pōt. Si ex capo uoles: cacabum su mes: qđ aquæ metretas q̃ttuor contineat. Hunc capum fra ctis ac cũ minutis ossibus indes cum uncia succide macre. piperis granis. xxx. cynnamo pauco nec nimiũ tũso: tribus uel q̃ttuor chariophilis: saluiæ lacere trifariã foliis quinq;: lauri duobus. Sinito hæc efferueãt horis septẽ: uel donec ad duas scutulas uel minus redigãt. Caue salẽ indas: aut salita si egrotãtiũ cã fiet parũ aromatum nil uetabit: quo minus egroto ẽt apponat. Senibus hoc et ualitudinariis detur.

Iusculum croceum. cap. xliii.

u Itella ouorũ trigita: acrestã: ius uituli: aut capi: par rum croci: modicum cynnami in catinũ simul frã gito: ac misceto. Mixta p cribrum excretorium faciro in ol lam transeant. In hac curato ut in carbonibus pcul flãma ne fumum concipiat decoquant. Miscetoq; semp cum co chleari donec crassum fieri incipiat. Tunc. n. a foco ablatũ cõuiuis decem percõmode apponitur. Spargi aromatibus dum in patinis est hoc iusculum debet.

Iusculum album. cap. xliiii.

a Mygdalarum librã depilabis ac tundes aquã ĩspar gendo: ne oleum faciãt: bis deinde albamẽta ouo rum. xx. panis albi ac remoliti parum: modicum acreste ac gingiberis albi: iuris quãtum sat erit addes: ac contundes. omnia simul bene miscebis. Mixta per cribrum setaceum fa cies in cacabũ transeãt: coquanturq; eo mõ quo supiora.

Iusculum uiride. cap. xlv.

c Apito illa oĩa: quæ in primo iusculo continentur

preter crocum:hisq; betas et modicum petroselini aliquot tritici folia:si tum uiridia erunt tunsa addes: per cribrū trās acta coques eo mō quo supiora .

Cibarium:qđ uulgo zanzarellas uocant. cap.xlvi.

o Va septem:selibram casei triti : panem item tritū tundens simul misceto:inditoq; in cacabum : ubi fiet ius croceum:quando feruere occipiet. Vbi bis terue cochleari conuolueris patinas facies:cito enim coquitur.

Cibarium uiride.cap.xlvii.

c Ibarium uiride eo modo: quo ante dictū condies: sed pro croco herbas indes : quas in iusculo uiridi commemoraui.

Cibarium in bolis. cap.xlviii.

q Ve antea dixi sumes:eadem uti uoles aut alba aut crocea:aut uiridia facies. Duriora sūt hæc aliquātulum et in cacabum feruere occipientem cochleari paruo sigillatī deponat.

Cibariū albū.c.xlix.

a Lborem ouorū:panē albū et tritum:casei modicū cū lacte amygdalino misceto:inditoq; in cacabum feruere occipiētem:ex iure uitulino:aut capi ꝑpinguis:ac eo modo quo superiora coquito .

Liber septimus.

n Vllā industriā nō altilia solū:ac siluatica aīalia:uerum ēt inanimata quedam fecere:ut legumina:boleti:tubera. Herbe enim nō nulle tū hortēses:tum siluestres:q̄ a philosophis inter uegeta reponunť. Verū prius meo instituto de ui et natura istarū rerū mihi dicendum est:q̄ de ci

bariis quæ ex eisdem fiunt dicere incipiam. Neq́ certe a re ipsa alienū putari: p̄cipue cū ordo eficiorū hoc reqrat de eo farre et ordeo aliqd dicere: quo i cibariis utimur: quāq̄ cum de pane diceremus breuiter eorū genera sunt explicata.

De ordeo. cap. i.

o Rdeū frumēti genus eē satis in prio libro diximus: cuius uis tempata habet. Hic ē qd' parū alit. Aqua cū eo decocta addito uel melle uel glycyriza cōtra egritudines a nimio calore puenie͂tes plurimū facit. Hoc ēt frequēter ut ifra appebit i cibariis uescimur. Hamiliū itē ex hoc factū pectori nō icōgruit.

De farre. cap. ii.

f Ar: quo aliq adoreū: aliq adorei genus dixerūt temperatū est. Facile cōcoqt: abstergit: refrigerat. Eius freque͂s usus epatis ac splenis fibras laborātibus ex calculo: uesicæ et renibus nocet.

De hamilo. cap. iii.

h Amilū: qd' iter frumēta boni succi Celsus cōmemorat: id eē putari: qd' medici nostrorū tēporū mutata littera hamidū uocāt. Cōditū i amygdalis et saccharo: epilotū lenit et pectus: tussim sedat: sāguinē tamē nō bonum generat.

De simula. cap. iiii.

s Imulā fieri e tritico loto sicco ac leniter mola disfracto dicūt medici. Asserūtq́ cibaria ex hoc meliora fieri q̄ q̄ ex hamilo fiūt. Calorē. n. et siti sedāt: epar refrigerāt.

De halica. cap. v.

h A icā Celsus iter fruges boni succi cōmemorat: ut triticū siliginē: orizā: amiliū: q qdē et panificia appellat. Ex alica tamē oriza et ptisana fieri optimas sorbitiōes et pulticulas dicit: ut Columellæ placet ex ordeo: ut Celso ex oriza: qd' deriuatū uidet. Sūt tn̄ q hoc latinū

et nõ externũ putet. De riso.cap.vi.

r Isum:qđ ego antiquo uocabulo orizã appellatum puto:calide ac sicce uis ẽ Et ob hanc rẽ multũ alit: maxie si cũ amygdalis tũsis lacte et saccharo:(ut postea dicet)cõditũ fuerit. decoctũ in aqua pura uẽtrem cõstringit. Nocet tamẽ frequens eius usus dolore alui laborare solitis.

De pannico. cap.vii.

t Ali succi habẽt pãnicũ milliũ:ac legumina fere oĩa Pãnicũ(ut ait Plinius)dictũ ẽ:qđ pãniculus iuolua tur.Pãnico ꝓcipue aqtania utit. Pontica gens nullũ pãniceo ꝑferunt cibũ.Abundat et hoc circũpadana regio.Pannicũ tritũ et ꝑ cribario sumptũ : simplex uentrẽ astringit: cũ lacte coctũ multũ alit. De millio.cap.viii.

m Iliũ et pannicũ terrã emaciant:et ob eã rem iter uites et arbores frugiferas serenda nõ sunt . Ethiopes nõ aliã frugẽ q̃ millii ordeiq; nouere.Gaudet et millio cãpania.Purgat mortario et pistillo:ut alia multa. Purgamenta appludã rustici uocãt.Ex millio fit puls: et panis ꝑdulcis:quo cisalpini ac maxie insubres utunt.Millii e musto subacti ꝓcipuus usus ad fermẽta ẽ:i annũ si qdẽ durat. Millii usus pãnico deterior habet.Siccũ n.et frigidũ ẽ : ac tarde cõcoquit:et male alit. De faba.cap.ix.

f Abe inter legumia:q̃ a legẽdo sunt dicta maximus honos habet.Quippe ex qua et panis et lomẽtũ fit a faba i sacrificiis.A pulmentario fabaceo Pythagoras abstinuit:uel ꝙ his mortuorũ aiæ:ut ipe asserebat ꝑ domiciliis uterent:uel ꝙ his cibus iflatiõe sua tranqlitate mẽtis q̃rentibus mirũ in modũ cõtrarius sit:ac libidinẽ iciret: quã græci κυάμοι hoc est in testiculis fabis similibus esse

dicebant. Sola faba inter fruges exeſas etiam creſcente luna
replet. Aqua marina aliaq; ſalſa non pcoquitur. Prima le/
guminum ante hyemē ſeritur. Quāq̄ Maro uere ſerēdam
dicat. Aquas in flore maxie concupiſcit: ubi defloruit exi/
guas deſiderat. Faba ī egypto ſpinoſo caule naſcit cōtra co
codrilli edacitatē. Fabæ uis frigida ē: uiridis ad humiditatē
tendit: q̄ ſtomacho nocet: ſicca tamen peior eſt. Inſomnia
quo uis modo ī cibū ſumpta uel mala facit. Aromatibus cō
ſperſa: minus ledere putat.

De cicere. cap. x.

c Icer ſalſi laginoſum ē ideo ſolū urit: nec niſi made
factū pridie ſeri debet. Plures habet differētias ma/
gnitudine: colore: figura: ſapore. Arietino capiti
pſimile eſt. Rubeum nigro et albo calidioris uis eſt. Tem/
peratius nigrū habet. Eorum iura qbus et remolita ſunt pe
ctori proſunt: ſplenis atq; epatis oppillationes tollunt: cal/
culum frāgunt: renes ac ueſicā purgant: uocem clariorē red
dūnt: uenerē cient: lūbricos e uentre ambigūt. Recens cicer
ſtomacho ac inteſtinis nocet: et os male olere facit.

De cicercula. cap. xi.

e St et cicercula minutim cicer: inequales āgulos ha/
bens ueluti piſum. Dulciſſima quæ eruo ſimilis ē,
firmior quæ nigra et ruffa q̄ quæ alba. Virtute in quibuſ/
dam ciceri ſimilis eſt.

De piſo. cap. xii.

i Mpatientiſſimum frigoris ipſum habetur: ideo in
apricis ſeri gaudet: ad auſtrum uerno tempore faci/
li ac ſoluta terra Dulce ē et minus: (ut ait Celſus)
q̄ faba: inflat ac nocet.

De phaſeolo. cap. xiii.

p Haſeolū uel phaſellum: quē uillē Maro appellat:
hanc denoīationem a phaſello inſula: non procul

monte olympo posita accepisse scribit Apulegius. Vim calidam et humidam habent phaseoli: quorum usus aluum lubricat et obesat: urinam mouet. Pectori ac pulmoni prodest. Caput tamen crassis et pernitiosis humoribus replet. Insomnia et ea quidē grauia inducit. Eius frigiditas et malitia leniri aliqua ex parte potest: origano: pipere sinapi inspasso. Vinum merum post phaseolos bibendū omnino ē.

De lente. cap. xiiii.

l Ens ut pisum mouere seritur. Amat lens solum tenue magis q̄ pingue: cælum utiq; siccum. Eius duo sunt genera. Alterum rotundum nigriusq;. Alterum sua figura in lenticulæ nomen transiens: frigidæ ac siccæ naturæ habetur. Cortex aluum soluit: medulla astringit. Difficulter concoquitur: atrā bilem generat: et lepram facit. Inflat cōdensat: cerebro ac pectori nocet: oculos hebetat: uenerē reprimit. Corrigi eius malicia hoc modo potest. Primā corcturam abiicio. Secundæ acetum et aromata addito nō erit etiam insalubre farinā ordei lenti in cacabo miscere: ut bene ac multum alat.

De uicia et eruo. cap. xv.

Edica/uicia cicercula eruum/farrago: pecorum magis q̄ hominum causa sunt inuēta. Eius tamē usus uim medicamēti habuisse litteris suis Diuus augustus ostēdit. Eius. n. uis tussim lenit: ac pectori ꝓdest. Hoc rouiliū uulgo appellāt. De lupino. cap. xvi.

l Vpini satio terras letiores facit: ubi caule surrexit: ac florē emisit ad solē cōtinuo heliotropii more uertitur. Hoc uice clepshydre nubilo cælo rustici utunt. Nullo impendio constat lupinus: neq; enim sationē

aut rũcationẽ exigit. Primus oĩum ſerit : ultimus tollitur. Vtrũq; fere ſeptẽbri mẽſe. ter ĩ anno floret: lectũ cõdi ad fumũ amat. Eius uis calida ẽ et ſicca. Maceratus frigida aq̃ ſalituſq; hoĩ in cibo ẽ. Amarus medicamẽti uicẽ p̄ſtat. Impoſitus. n. puerorũ uẽtribus cõtra lũbricos ꝓ medicamẽto habet. Valet itẽ cõtra oẽm oppilationẽ: egre tñ cõcoq̄t humores ẽt crudos et malos efficit.

De canabi. cap. xvii.

(Erit et canabis ip̄a ut linũ: decorticata poſt uindemiã funes ad uſum p̄ſtat. Aiũt canabi in alabãdica ferularũ uicẽ in plagarũ uſum p̄bere: adeo magna ĩ regiõe naſcit. Ex ſemine canabis tũſo cibaria q̃dã fiunt: quæ et ſtomacho et capiti: ac deniq; mẽbris oĩbus plurimũ nocẽt.

De ſambuco. cap. xviii.

(Ambucus alterũ genus habet magis ſilueſtre: qd alii thamiatẽ: alii ebulũ uocãt. Flos eius in cibariis ſũptus: epaticis: hydropicis: cardiacis: atq; hydropicis ꝓdeſt Acinũ uero quo et capilli cani tingunt: potũ ex aqua urinã mouet. Folia ĩ uino pota: ſerpẽtũ ictibus reſiſtũt. Aq̃ in qua folia macerata fuerint ſparſa ꝑ domum: pulices necat. Decoctio item foliorum ſparſa muſcas necat.

De cucurbita. cap. xix.

c Vcurbita in uentrẽ plerũq; creſcit: nonnũq̃ uero ĩ anguineã formã. In locis humectis naſcit. Libertate penſili gaudet. In longitudinẽ nouẽ pedũ creuiſſe q̃dam lectũ eſt. Veteres medici diffiniuere cucurbitã eẽ cõgelatã aquã. Eſt. n. humide ac frigide uirtutis. Nam ĩ cibum ſumpta et ſtomachum relaxat: et bibẽdi deſiderium extinguit: ac aluum mollit: inteſtina ledit: quo longiores ſunt eo ſalubriores habentur: Quæ in uentrem creuere deſiccate

ad fumum euacuateq; orei usum rusticis in condendis hor tensiorum seminibus prestant. Cucurbite etiam ubi tenel/ le sunt abrasa leniter supiore cute: concíseq; in anguineam formam: ac desiccate rusticis hyeme cibaria prestant.

De atriplice. cap xx.

a Triplicē eē putarí ego qđ rustici spinachiū uocāt: a spinis credo q̄s i semie facit. Est.n.holus frigide et humide substātiæ: āplius tamen ab humoribus possidet. Sunt q̧ uelint atriplicē nō eē qđ spinachiū uocāt: licet simi litudinē habeat: et eādē ꝓpe ui. Nā et aluū mollit: et hicte ricis hoc ē auriginosis ab auri similitudine: ob ipsum fel (ut ait Varro) ꝓdest: Calidū epar refrigerat: bilē incēsam repri/ mit.

De rapo. cap.xxi.

r Apū qđ uariare genus lectū est: a Democrito tā/ quā humano corpi cōtrariū dānat. Ex eo.n.putat inflatiōes stomachi excitari cōtra Diocles. Itēq; Dionisius pp eius uirtutes ēt necessariū existimat. Cū.n.calidū sit et humidū multum alere: et obesare putat. Genitură augere: maxie uero si sub cinere et carbonibus coxeris. Nō erit etiā insalubre: si prima abiecta decoctione secundo elixaueris. Additis aromatibus: q̄ eius iflationem tollunt. Bene cocta urinā cient: ardorē tollunt: sitim extingunt. Cōtra uero in/ cocta inflationem et opilatiōes generant. Rapi costum cū adipe tunsum articulorū dolori medeť et frigus a pedibus abigit. Aqua in qua discocta fuerint frigidis podagris salu/ bre fomentum p̄stat. Cauēdum ē dum rapa colligimus ne erucæ bestiole q̄dā uenenose isint: q̄s græci καμπας uocāt Has necare mulierē menstruo laborātē asserit Columella: si solutis crinibus et nudo pede unūquēq; hortū ter circūeat.

De napis. cap.xxii.

n Aporum plura sunt genera: neq; una eademq; in oibus uirtus est. Napi in altitudinẽ tendentes: q et corynthii dicunẽ terre maiore ex parte ꝓminent. Hi seri in locis deuexis et siccis amãt. Liothasii uero frigoris patientissimi sunt. Apud italos olim amiterninis palma dabatur: ĩde marsis: tertia ut ait Plinius nostratibus: idest cisalpinis. Napi oẽs alius tamẽ alio minus et maius calidi habenẽ. Guttur et pectus ĩ cibũ sumpti leniunt. Aluũ inflant: ac uenerem cient. Generare eorum frequens usus pituitam putaẽ.

De blito et bleta. cap.xxiii.

b Litum inter hortẽsia: holeris leuissimum genus ẽ. Hoc ego bifariã diuidi crediderim: cũ et nigrum sit et candidum. Nigrum capite fere exit: ut bulbus: caule: ut lactuca. Neq; ulla fere hortensis herba latitudĩe maior. Quidã bliti naturã inertem: et sine ui putarunt: et si aluũ usq; ad bilẽ plerũq; conturbet. Nimia feminarũ menstrua in cibo sumptum sedat. At bleta quæ alba ẽ: queq; mediũ tempamentum sortitur. Hepaticis atq; spleneticis cum aromatibus dulcibus: quæ salsedinem eius leniãt: utilissime datur. Ardores item estatis releuat. Fastidio languidos ad cibum reuocat. Nutrientes fœmĩas plurimo lacte implet. Esa cũ iure proprio aluũ mouet: eo uero abiecto sola esui sumpta cõstringit.

De Brasica. cap. xxiiii.

b Rasica: quã eandẽ et cauliculũ et caulem licet appellare: ꝙ caule q uulgo tyrsus diciẽ ꝑ cæteris crescat: oibus holeribus ut Catoni placet antisrat: ma

xime nero lotio qđ pluribus in rebus salubre esse ostēdit. Sexcētis fere annis medicina brasice usum populum romanum idem Cato tradit. Nōdum .n. in urbem conuenerant medici: qui sanandi facultatem peregrinam qdem in artē postea redigere. Inuenta tum pigmenta sunt: et his precia addita: quæ uellēt. Cæterum rustici illi ac militares uiri gloriosas cicatrices gratuito holore curabant: horū colentes ad salutem et cibum Genera brasice tria facit Cato. Vnam ex centis foliis caule magno: quæ pythagorica dicitur. Altera crispo folio: quam appianam uocant. Huic ego zeuianā: q̄ ni agro ueronensi nascit̄: et capranicensem cōtulerim. Tertiam minutis caulibus lenem teneram: quæ minime ꝓbat̄. Seritur brasica toto anno: eqnoctio et autūno transfertur. Cimam uere prestat: quā quia Drusus fastidiuit a Tyberio patre increpitus est. Sunt et estiui autūnalesq; mox hiberni. Iterumq; cime. Nullum genus holerum eque fertile est: sua se fertilitate consumit. Est et brasica siluestris trium foliorum Diui Iulii carminibus militaribus iocis precipue celebrata qua milites in obsidione dyrachiana: ut in militaribus ex probrationibus apparet usos crediderim. Lapsana enim hoc genus brasice ipsi appellabant. Calide et sicce naturæ brasicam esse constat: et ob hanc rem atram bilem auget. Mala insomnia facit. Parum alit: stomacho parum: capiti atq; oculis propter exalationem multum nocet. Hyeme si cum carne pingui coquantur q̄ estate tollerabiliores. purgare tū pituitā aiunt: guttur lenire: uocē clariorē facere: si cū primo iure edit̄. Abiecto primo: si secūdo coq̄tur astrīgit ut bleta. Affirmat Aristoteles ī ꝓblematibus nil eq̄ ebrietati mederi q̄ brasica: uel semē: quæ sua ui diuretica

uinũ altiora petens ad meatus urinæ ꝓducit. Valet et suc-
cus eius cũ uino potus contra morsum rabiosi canis.

De fare in iure. cap.xxv.

d E simplicibus qbusdã satis dictũ ẽ: ad cõdita nũc
tandẽ me reuocant coq. Far mũdũ et lotũ iure pul
li diu coqto: cocti ꝑtẽ in catino trãsferto. Huic ouorũ uitel
la tria aliqtulũ refrixerit cũ croco dissoluta indes: rursũq;
in cacabũ tranferes: et aromatibus consparges.

Risum in quouis iure. cap.xxvi.

r Isum cõdies eo mõ quo far. Oua qdem subtrahũt.
Hoc ĩ tuo sit arbitratu.

Milium in patina. cap.xxvii.

m Iliũ cũ aqua calida bene lotũ: cũ iure carniũ lento
igne diu coqto: coclearicq; sæpe misceto ꝓcul fumo
indito deinde croco: quo coloratius fiat ad mẽsam mittito.

Cibarium ex pane trito. cap.xxviii.

p Anẽ tritũ efferuere ĩ iure carniũ parũ ad modũ si-
nito: ubi ex igne paululũ refrixerit: modicũ triti ca
sei eius aliqđ remoliti ĩ eũdẽ cacabũ indito ac misceto: co-
lore croceo gratius hoc cibarium fiet.

Iusculum: qđ uerzusum uocant. cap.xxix.

o Vorũ recentiũ uitella quattuor: semũciã cynnami
sacchari uncias quattuor: ex succo malaranci un-
cias totidẽ: aquæ rosaceæ uncias duas: tudecula simul cõfu-
sa ac in unũ corpus redacta eo mõ coques: quo iusculũ cro-
ceũ coquẽdũ diximus. Nõ erit ẽt ab re crocum addere: quo
gratius fiat. Hoc genus cibarii estate ꝑcipue salubre habet.
Multũ .n. ac bene alit: epar refrigerat: et bilem reprimit.

Puls fabacia ex faba fracta. cap xxx.

f Abam diſfractam bene mundã ac lotam ad focũ pones. Vbi efferuere occepit primam aquã exprimes:indeſq; tantũ aquæ recentis: uel duobus digitulis emineat addendo tantũ ſalis quantum ſat eſt. Procul flãma propter fumum : et operta tã diu ebulliat neceſſe ẽ: donec cocta in pultẽ redigatur. Agitari deinde in mortario et tam diu miſceri debet:donec unũ corpus conficiat. Rurſum in cacabum poſitam calefiat:cum tranſferre in patinas uoles hoc modo condies. Cepam minutim conciſam in olla feruenti oleo coques:indeſq; modicum ſaluiæ : aut ficorum:aut pomorum teſſellatim conciſorum . Hæc quidem feruentia adhuc:patinis fabaciis infundi debent. Sunt qui et aromata inſpargant.

Faba in frixorio. cap. xxxi.

f Abam coctam et reſolutã cũ cepis ficis ſaluia: atq; aliis pleriſq; holitorii herbis in frixorio adipe : uel oleo bene uncto friges:in pinacaq; uel orbem extenſam in placente forma atq; aromatibus ſuffundes.

Cibarium ex piſo. cap. xxxii.

p Iſum cũ ſiliqua ſemel ebulliat facito ; Exemptum aqua frixoriũ cũ teſſellis carnis ſalite:et eius maxime:quæ macro pinguiq; diſtinguitur indes . Velim tamen ipſas teſſellas modicum prius efrixiſſe. Addito deinde parũ acreſte:modicũ ſapæ:aut ſacchari cynnami non nihil. Hoc item modo et faſeolos coquito .

Cibarium ex carne. cap xxxiii.

c Arnem macram elixã minutim cõcidito:cõciſam ĩ iure pingui iterũ ꝑ dimidiũ horæ coquito addẽdo prius excauatũ panem ac tritum. Modicũ piperis:croci pa/

rum : Vbi paululum refrixerit: oua dissoluta caseum tritũ: petroselinum amaracũ menthã concisam minutim cũ modico acreste. Mixta et simul agitata in eundẽ cacabum indes: cochleari lente agitando ne conglobent. Idem etiã fieri ex iocusculis et pulmonibus potest.

Cibarium ex intestinis. cap. xxxiiii.

l Ota bene sint ac munda intestina recrementorum omnium receptacula: ad focum deinde in cacabũ cum osse succidie: quo sapidiora sint ponito: salem indes caueto. Vbi cocta fuerint exẽpta in frustra non magna cõcidito. Mẽthæ ꝓterea saluiæ salis q̃tũ sat erit: tantũ addito: facitoq; rursũ cũ hoc additamẽto paululũ ebulliãt. Coctis ĩ patinas positis aromata ĩſpges. Sunt q caseũ tritũ supfũdat.

Cibariũ ex intestinis trutæ. cap. xxxv.

i Ntestina trutæ bene lota: ac semicocta: paululũ piperis petroselini menthæ ac saluiæ minutim concise indes. Patinas ubi feceris aromata insparges.

Oua trutæ condita: ut pisa credantur. cap. xxxvi.

o Va trutæ semicocta: ac ex cacabo exempta: in frustulla diuidito: et ut ius turbidum uideatur panẽ excauatum cum eodem per cribrũ setaceum trãsagito: aut ex iure pisorũ: si pro tempore haberi poterit quantum sat erit sumito: cum hoc additis aromatibus: croco: petrosellino: ac mẽtha cõcisa: rursũ ĩpa oua coqto. pisa edere te dices.

Cibarium ex lactuca. c. xxxvii

r Vrsum lactucæ medium ꝓsertim cum ouo cucurbite acresta coquito.

Cibarium ex malo roseo. cap. xxxviii.

m Ala rosea a colore utputo sit appellata: cũ iure car

niũ coqto. Vbi ꝑpe cocturã fuerit: ĩ eundẽ cacabũ paululũ petroselini ac mẽtæ cõcisæ idito. Spissari ius cũ excauato pane: ut ĩ truta diximus facillime põt. Patinis ubi inditũ fuerit aromata ĩsparges.

De simila. c. xxxix.

S Imilã ĩ ius pingue et ferues agitata cõtinuo cocleari uel tudecula ipones. Ad dimidiũ horæ ebulliat ĩ carbõibus necesse ẽ ꝓcul flãma: ne fumũ cõcipiat. In scutellas deide iposità caseo trito et aromatibus cõspges. Tẽpore ieiunii cũ saccaro succo amygdalino et aqua rosacea cõdiri põt. Hoc Marso ꝓderit: q tussi et qdẽ concitata laborat.

Patina ex rapis. ca. xl.

R Apa bene lota et in frustra concisa optie ĩ iure aliquo pinq decoqto. Cocta ac tunsa iterũ ad ignem cum meliore q̃ antea si fieri poterit iure: cũq; frustro succidie pipere ac croco ponito: ubi semel efferuerint: ide exẽpta conuiuis apponito. Hoc nõ comedat Galba noster: qui urinam agere continet.

Patina ex feniculis. cap. xli.

C Oquunt̃ feniculi eodẽ fere mõ quo brasica: conci di tamẽ melius ac coq debẽt. Piper amãt: et succidie aut olei cõdimẽtũ reqrũt.

Esiciũ romanũ. c. xlii.

F Arinã optime a furfuribus excretã cũ aqua subigito: subactã in tabulatũ extendito: inuolutoq; ei ligno tereti qdẽ et oblongo: quo uti in tali misterio pistores solent. Inde extractã in latitudinem unius digituli concidito. Vittam dices adeo longa est. in iure pingui ac continuo feruenti coqui debet. At si in aqua pro tempore coqui oportuerit: butyrum et salem indito. Coctum ĩ patinam cum caseo butyro saccharo: et aromatibus dulcibus

transfferri debet. Eficiũ frumẽtinũ.cap.xliii.

e Siciũ frumentinum eodẽ fere mõ fit quo et romanicũ. Fit tamẽ aliq̃do grossius: et minutim magis conciditur. Conditura eadẽq; superior.

Cibarium ex radice petroselini cap.xliiii.

r Adices petroselini bene lotas et excauatas: si ꝑdulre fuerint ĩ iure carniũ ꝑcoqto. Coctas ac minutim cõcisas cũ pipe et croco ĩ alio iure nõ minus bono iterũ ad focũ põito. ubi paululũ efeibuerit ĩ patinas idito.

Cucurbita fricta. cap.xlv.

c Vtẽ cucurbite abradito: eãdẽq; ex trãsuerso ĩ tessellas tenues cõcidito. Vbi semel ebulierit ex cacabo ĩ tabulã trãsferto: ibiq; sinito: donec paululũ disiccet. Inuolutã deide ĩ sale et farina admodũ alba in oleo frigito. frictã et ĩ patinã trãs latã moreto ex alio feniculi excauato ac macerato pane cũ acresta ita dissoluto: ut rarum potius q̃ spissum uideat suffundito. Nõ erit ab re moretũ ipsum per setaceũ trãsigere. Sũt ẽt q acrestã tãtũ cũ f lore feniculi ĩfundãt. Croceã si uoles: crocũ addito.

Cibariũ ex coroneis. cap.xlvi.

c Otonea ĩ iure macilẽto cocta tundes. Tũsa cũ succo amygdalino: cũq; iure uitulino aut pullino dissolues: ac ĩ cacabũ ꝑ setaceũ trãsferes Addito deide gigiberi cynnamo saccharo ac croco: rursum ĩ carbõibus ꝓcul flãma ociose ebulliat facies: agitãdo semp cochleari. Sunt q butyrũ aut adipẽ recentẽ ĩstillẽt. Cocta et ĩ patinas trãs lata aromatibus et saccharo aspges. Faba fracta.c.xlvii.

f Abã tã diu ĩ aqua sines: donec bene humecta fuerit: eã deide e regiõe nigredinis apte ita scindes: ne

quod ictus cõtinuat: In uacuos cortices amygdalas cũ aqua rosacea: ac saccharo tunsas indes: ad ignẽ in ollula uel patella sine aqua torrebis: cauendo semꝑ ne cõburãt. Tostas ac in scutellas trãslatas iure optimo suffundes: i quod et petroselinum et aromata ĩsparges. Sunt q̃ et cepas addant.

Cibarium canabinum. cap. xlviii.

Cibarium canabinum ꝓ duodecim cõuiuis hoc mõ facito: librã canabis bene mundi tãdiu coq̃to: do nec scindat. Coctã et una cũ libra amygdalarum addito: ẽt excauato pane ĩ mortario tũsam iure macro dissoluito: trãsagitoq; ĩ cacabũ ꝑ cribrũ setaceũ: ad focũ deinde positum cochleari crebro agitato. Postremo uero ubi ꝓpe cocturã fuerit: selibrã sacchari semiunciã gigiberis: parũ croci cum aqua rosacea ĩdito. Coctum et in scutellas diuisum: aromatibus dulcioribus cõspargito. Hoc ego baricocolis senensium ꝑsimile puto: ex multis. n. ꝓbabilibus rebus in ꝓbabile edulium ẽ factum. Nã et difficulter cõcoquit: et fastidium ac dolorem facit.

Eficium ex carne. cap. xlix.

Pro decẽ cõuiuis librã abdominis porcini: aut uitulini bene elixato: coctã ac cõcisam cũ selibra casei ueteris pauco ẽt et pigui addito: cũq; herbis odoriferis bene cõcisis: pipe gigiberi chariophilo misceto. sunt ẽt q̃ pectus capi tunsi nõ ĩcõmode addãt. Hæc oĩa farina bene subacta ac ĩtenuissimũ foliũ redacta ad castaneæ magnitudinem ĩuoluito: ĩuoluta in iure pigui ac croco colorato decoquito. Parum cocturæ req̃rũt. In patinas traducta caseo trito et aromatibus dulcioribus aspergito. Fieri et hoc edulium ex pectore phasiani/perdicis/aliarumue altilium potest.

Eficium siculum. cap. l.

f Arinã albã ac bene excretã cũ albore oui:aqua ro-
facea:ac cõmuni bene subigito.Subacta ĩ pastillos
ĩ modũ palee subtiles semissemq; oblõgos extendito.Hinc
stilo ferreo admodũ tenui excauato.Inde ferreũ extrahens
uacuũ relinques.Desiccata ad solẽ huiuscemodi exicia:an-
nos duos ac tris durabũt.Maxie uero si mensis augusti lu-
na fuerint pinsita.In iure pingui decoctas ac ĩ patinas fusa
trito caseo butyro nouo ac recẽti:aromatibus dulcibus asp-
gi debẽt.Hoc exiciũ duarũ horarũ cocturã requirit.

In uermiculos. cap.li.

f Arinã eo mõ quo supiorẽ subigito:subacta in fru-
stra digitis rescindito:uermiculos dices. Ad solem
deĩde ponito ut sint bene sicci:biennio:et eo amplius dura
bunt.Coctos p horã in iure pĩgui: patinæq; inditos caseo
trito et aromatibus cõdito.At si dies ieiunii fuerit cũ succo
amygdalino ac lacte caprino coques.uerũ qa lac nõ tãtũ co
cture reqrit:facito prius aliqtulũ ĩ aqua ebulliãt: deĩde lac
ipsum addito.Coctos sacchato inspargere memẽto. Eadẽ
oĩum ex farina eficiorũ coctura ẽ: croco coloratiores fiant
nisi in lacte decocti fuerint.

Minutal herbaceum. cap.lii.

f Olia uitiũ ac buglosse ĩ cacabũ dũ feruet aqua in
dito:ac statim eruito: eruta in tabula cũ petroseli-
no ac mentha cruda gladiolo cõcidito.Cõcisa ac ĩ mortario
tunsa in cacabũ cũ iure pingui indito. Parũ ebulliãt facito
Coctum pipere spargito.

Risum in amygdalis. cap.liii.

p Ro decẽ cõuiuis:selibrã risi bis aut ter aqua tepida
lauabis.Lotũ ac coctũ in tabulã extẽdes donec aq

exierit. Inditū deide in mortario cū libra amygdalarū depi-
latarū tundes: ac cū aqua recenti in cacabū p setaceū trāsfe
res. Selibrā sacchari addes. Procul flāma i carbonibus: agi-
tatū cochleari pp fumū: ebulliat necesse ē semihorā. Coq
et eodē mō risum in lacte caprino pōt. Verū qa esiciū cito
fumū cōcipit: si id acciderit: hoc mō a fumo liberalis. Risū
ita ex cacabo in ollā mūdā trāsferes: ut ex eo qđ fundo aut
lateribus adheret nihil attinges. Lineū deinde pannū et id
qdē albū in plicas tris aut q̄ttuor redactū humectūue recē-
ti ac exp̄ssa aqua supra os ollæ apte collocabis. Post paulu-
lum idē ēt facies. Hoc ad extrahēdū fumū nullū efficatius
remediū. Idem in farre ac cæteris fiet.

Ferculum amygdalinum. cap. liiii.

l Ibram amygdalarum albicantium ea rōne: quā di-
ximus cū pane excauato ac remolito cōtūdens. Tū
sas ac dissoluta recēti aqua in cacabū per setaceum fundes:
coquesq; eo modo quo superiorem: sacchari selibrā addes.
Parum cocture amat. Liquidū enim magis q̄ spissum pla-
cet. Sunt qui et aquam rosaceam addant.

Esicium ex pelle caporum. cap. lv.

c Apum ubi elixaueris pellem circūquaq; abscindes:
et eam maxime: qua collum integitur. Concisam
ac in frustra diuersarum rursum in iure pingui per semiho
ram decoques: addito croco quo coloratius fiat in patinam
translatum aromatibus et caseo trito consparges. Hoc Ar-
chigallus noster delectaretur: si per rem familiarem tenuē
admodum ei liceret.

Ius in cicere rubeo. cap. lvi.

l Ibrā cicerū: et eo amplius aqua calida lauabis: lotis

ac inditis ĩ cacabũ sine aqua quo efferuere debẽt semiũciã farinæ:parũ olei et salis:ad uiginti grana pipis fracti modi cũ:cynnami tũsi:manibus diu miscebis:ad focũ deĩde cũ tri bus metretis aquæ pones addita saluia:roremarino:ac radi/ cibus petroselini minutim cõcisis. Tãtũ ebulliat:ut ad octo scutellas redigat̃:ubi ꝓpe cocturã fuerit:modicũ olei ĩstilla bis:qꝫ si ius ꝓ egrotis fiet:oleũ aut aromata minime indes.

Ius in pane. cap.lvii.

t Ris panes decrustatos gladioli costa bene terito:tri tos ac ĩ tabulã extẽsos libella farinæ ac semi circun/ uallato. Oua q̃ttuor aut qnqꝫ bene dissoluta cũ pane et fa rina misceto. Vbi anesi cõfecti magnitudinẽ et formã ha/ buerint:cribro a farina secernito. Qđ reliquũ erit ĩ tabulã extẽdito:ut bene siccet̃. Siccũ ubi uoles ĩ iure pingui lento igne ꝑ semihorã decoqto:ac croco decolorato. In decẽ scu tulas trãslatũ(tot.n.cõuiuis sufficiet)insꝑgi caseo trito : et aromatibus debet.

Ius ĩ cucurbita.cap.lviii.

c Vcurbitã ĩ iure:aut aqua cũ modico cepullæ coctã ac cõcisam ꝑ cochlear ꝑforatũ in ollã transmittes: ubi insit ius pingue:modicũ acrestæ ac croci. A fo co ubi parumꝑ efferbuerit eximes. In exemptã ac refrigera tã aliq̃tulũ:duo uitella ouorũ cũ modico casei ueteris ac tri ti dissoluta indes:aut cochleari cõtinuo miscẽdo:ne cõglo/ bata coctura ĩpediant. Trãslatã in scutulas:aromatibus in sparges.

Lac in cucurbita. cap.lix.

c Vcurbitã elixã:et exꝑssam ne insit aqua ꝑ setaceũ aut ꝑ cochleare foratũ trãsigito:facitoqꝫ ut in ca/ cabũ cũ succo amygdalino:et lacte caprino efferueat. Acre stã deinde aut saccharũ pro appetẽtia cõuiuarum addito.

Carabazum catellonicum. cap.lx.

c Vcurbitã: quã carabazũ catellonicum uocãt: bene mũdã i cacabũ cũ larido tãtũ ad focũ ponito: fini/to ut horas q̃ttuor in carbõibus cochleari sæpe mota effer ueat. Ius deinde et pigue et croceũ: et saccharo atq; aroma/tibus cõditũ: i eũdẽ cacabũ idito. Sũt q duo oua cũ acresta et caseo trito dissoluta et mixta: ut in cucurbita dixi: nõ in/cõmode addant.

Ius in faba recenti. cap.lxi.

f Abas eo mõ: quo amygdalas soles ex aq̃ calida de/pilato. In cacaboq; cũ iure pingui cũq; salita carne ad focũ ponito. ubi ꝓpe coctas existimabis: petrose linum et menthã cõcisam indito. Coq et hoc mõ reliq̃ le/gumina debent cũ pelle: ne ut fabe decorticentur.

Verzusum in ieiunio. cap.lxii.

a Mygdalas ex aqua calida mundas ac tritas cũ exca uato atq; in acresta remolito pane miscebis: addes deĩde malarãci succũ: sacchari aliq̃d: aquæ rosaceæ parum. Croci nõ nihil. Impẽsam postremo i cacabũ ꝑ setaceũ trãs/feres: faciesq; ut ꝓcul f lãma parũ efferueat: cochleari semꝑ inuoluendo.

Leucophagũ in ieiuno. cap.lxiii.

l Ibrã ac semissem amygdalarũ ablata mẽbraula cõ/tundito: tũsis panẽ excauatũ: humectatũq; i iure pi/sciũ aut in coctura pãis albi addito. Selibrã deĩde pulpæ marini piscis: aut f luuialis luci elixi terito: amygdalis aut cũ succo malarãci: aut cũ acresta: aq̃ rosacea. gigiberis selibra. Sacchari uncis. viii. admisceto. Redacta in unũ q̃si corpus ꝑ setaceũ in cacabũ trãsmittito. facitoq; ut ꝓcul f lã/ma i carbõibus parũꝑ efferueãt. Miscere cõtinuo memẽto. Hoc parũ alit: diu morat̃ in stomacho: bilẽ reprimit: ardo/

rē urīæ tollit:geniturā auget. Pisa ī ieiunio.c.lxiiii.

c Ondire pisa ꝑ tpe ieiunii cū lacte amygdalio ea rō/ne:q̄ ꝑdiximus poportūe poteris. Vitet hoc cibariū pādagatus Leōicenus:tarde.n.cōcoqt: melācholiā auget:ac neruis obest. Minutal.cap.lxv.

o Lera ī aquā feruētē idita:statiq; ablata:minutatim cōcidito. Cōcisa demū ī mortario cōterito : tūsa biū facito efferueāt usq; ad cocturā:addito(ut par ē) sacchara. Hoc utat Celius noster : cui astrictior ē aluus,et si n.parū alit:tarde cōcoqt:aluū tū mouet:geniturā auget:et ardorē urinæ sedat. Minutal. cap.lxvi.

o Lera ut prius dictū ē cocta:ac cōcisa ī iure pingui: aut ex carne:aut ex oleo butyroue decoqto. Parū alent:cito cōcoquēt:aluū mouebūt:bilē reprimant.

In canabim. cap.lxvii.

f Emē canabinū ꝑ diē ac noctē ī aq̄ sinito:qd ī sum mo natabit:ut uanū abiicito. Hoc cū amygdalis be ne mūdis cōtūdito. Tūsū cū iure pisorū dissoluito: saccha/ri modicū et aquæ rosaceæ addito. Cōcoqtoq; simul oīa be ne miscēdo ad octauā horæ. De hoc cibo male sentit Cassi us emina:quo nihil(ut idē asserit)pōt esse insalubrius.

In brasicam romanensem. cap.lxviii.

m Anibus ī tortā brasicā ī aquā feruētē coiicies:semico ctā(iure ꝓprio abiecto)ī aliū cacabū trāsferes: iuol/uesq; larido bene tunso. Indes ꝑterea tātū iuris piguis:q̄tū sat erit. Parū efferueat sines:non.n.multū cocturæ reqrit. Nocet hic cibus:ut ī brasica dixius:stōacho et capiti.hinc ē ꝙ Cornelius noster quāq̄ Romanus caulē tāq̄ rē ꝑnitiosā reiicit. Cibarium croceum. cap.lxix.

p Ro.xii.conuiuis librã amygdalarũ cũ mẽbranulis tũdes.bis capi elixi:aut cuius uis bõe alitis pectus: ouorũ uitella q̃ttuor:facchari felibrã:cynnami : gingiberis parũ:croci plusculũ cõtraria addes : ac iure pigui et acresta dissolues. Dissoluta i cacabũ ꝑ setaceũ excietoriũ ĩfundes: facitoq; ꝓcul flãma in carbonibus efferueãt agitãdo semꝑ cochleari. Ad horã ebulliãt necesse ẽ:sunt q inter bulliẽdũ duas uncias liq̃minis aut butyri recẽtis indant. Patinis aro/mata ĩsparges: Alit hoc:et si tarde concoquitur obesat : ue/nerem ciet:epaticis ac cardiacis prodest.

In florem sambuci. cap.lxx.

p Ro.xii.cõuiuis ieiunio. Ex sicco sambuci flore tris uncias ĩ aqua frigida ꝑ horã sines:exꝑssa ĩde aqua dimidiũ cũ libra ac semisse amygdalarũ mũdarũ tũdes: ad/desq; excauatũ ac mollitũ panẽ:selibrã facchari:parũ gigi/beris:si croceũ uoles:addes et parũ croci . Hæc oĩa in caca/bum ꝑ setaceũ fundes:feruere ubi occeperint:reliquos flo/res integros indes . Coctũ cũ aromatibus cõuiuis appones. Hoc et si noster Labeo nõ gustu solũ uerũ ẽt olfatu reiicit pectori tamen epati melancolia:et hemoroidibus laboran/ti prodest:ut in sambuco diximus .

In zanzarellas albas. cap.lxxi.

p Ro decẽ cõuiuis:libram amygdalarum purgatarũ cũ modico florũ sãbuci bene cõteres : cõtritã atq; aquæ recenti dissolutã ꝑ cribrũ setaceum in cacabũ mittes. Cyathum ex hoc reseruabis:quo duos panes tritos : decem albumina ouorum bene agitata : selibrã facchari dissolues ac ĩ ꝑdictũ cacabũ ubi feruere occeperit ĩdes. Nõ sunt agitã/da cocleari. Spissari ubi ĩcipiẽt:in patinis cõuiuis appones.

Aromatibus dulcibus ĩſpgere memẽto. Hoc utat̃ Ariſtoſe-
nus gallicus: pectus. n. lenit: uentrem ciet: dyſſuriam tollit.

Leucophagũ catellonicũ. cap. lxxii.

P Ro. x. cõuiuis amygdalis tũſis: ac iure pĩgui: aut ui-
tulino: aut pullino diſſolutis ĩ cacabũq; cũ duabus
unciis fariæ riſi p ſetaceũ fuſis lẽtũ ignẽ p horã p̃bebis agi-
tãdo ſẽp ne feriæ adhereat. Inde ſelibrã ſacchari: et pectus
capi elixi ac tũſi ĩdes. Coctis aquã roſaceã addes: ac ſtatim ĩ
patĩas arõata dulcia ĩſpgẽdo trãfferes. Bene hoc alit: et ſi ſe
ro cõcoq̃t. Corpus itẽ obeſat: epar iuuat: aluũ ſtrĩgit. hĩc ẽ
ꝙ colicis nocet.

Liber. viii. De cõdimẽtis q̃ uulgo ſapores uocãt.

On erat ſatis tot uaria eſiciorũ genera deſcripſiſ-
ſe: niſi cõdimẽta quoq; optĩa ad excitãdã demor
tuã appetẽtiã chalcaria adderemus. hos ego ſi pp
egritudinẽ aut nimios eſtus: aut hõeſtos labores
deſideriũ edẽdi reſciderit ꝓbãdos puto. Sin uero ad luxum
ad libidinẽ ad ĩtẽpantiã ſumãt̃ (ut hodie uulgo fit) nõ ſolũ
ĩprobãdos cẽſuerĩ: ſed ẽt oĩo reiiciẽdos: cũ libidinũ acerrĩa ĩ
ſtrumẽta ſint. Vidi ego pleroſq; nõ Romæ mõ: ubi hoĩum
mõſtra magna ĩpẽſa alunt̃: uerũ ẽt ĩ q̃buſdã ciuitatibus ita
licis: q̃ rerũ potiunt̃: adeo gulæ ac uẽtri deditos: ut cũ obeſi
tate et frequẽtia uariorũ cibariorũ appetẽdi deſideriũ ami-
ſerĩt: cõq̃ſitores ꝓpoſitis magnis p̃miis ſubmitterẽt: q ob li
matũ ſtomachũ fraceſcẽtẽ gulã et deſidẽ quouis mõ excita
rent. Quãtum auri dii ĩmortales ob talem ſumptum cõſu-
mitur: uerũ ad inſtituta redire tutius eſt: q̃ his bilem irrita-
re: q cũ intempant̃ uiuãt: parci tamen ac frugi uideri uolũt
Pro bonis igit̃ corpore atq; aĩo laborantibus cõdimẽta pro

ponã quo iſtaurata appetẽtia honeſto labore diu ſufficiãt.

Condimentum album. cap. i.

p Ro numero cõuiuarũ amygdalas bene mũdas cõtũdes addito excauato pane i acreſta prius remollito: gigiberiq3 albo q̃tũ ſat erit. Hác cõditurã acreſta aut ſucco malarãci diſſolutã: i catinũ p ſetaceum trãſmittes. Dulcẽ ſi uoles ſaccharũ ĩdes. Poſitam ĩ patinas cõuiuis dũ elixas carnes: aut piſces edũt appones: cũ aromatibus aut ſine uti uoles. Hoc eduliũ et ſi parũ alit et tarde cõcoq̃r: epar tamẽ iuuat ac refrigerat.

Cõdimẽtũ camellinũ. c. ii.

c Vm paſſulis tris bucellas panis toſtas ac in uino nigro remollitas bene tũdes. Tũſas cũ uino nigro ſapa acreſta: aut aceto ſi malueris diſſolues. Triti cynnami: chariophilorũ q̃tũ ſat erit indes. Trãſactũ p ſetaceũ i catinum: ubi uoles cõuiuis appones: bene cõcoq̃r: alit. digerit: corpus obeſat: uenerẽ ciet: ſtomachũ et epar iuuat. Ex hoc ego Philelphi cõuiuia ſuauiſſime ediſſe me memini.

Moretum quod ſapa uocatur. cap. iii.

u Itella ouorũ dura: iecíora pulli elixa: amygdalas toſtas p numero cõuiuarũ ſimul territo. Trita aceto acreſta diſſoluito i cacabũq3 p ſetaceũ traiicito: addẽdo tãtũ cynnami: gigiberis: ſacchari q̃tũ ſat erit. Coq paululum hoc moretũ: et colorari croco debet. Alit tũ mirifice. Epar iuuat: egre tũ cõcoq̃r.

Tucetũ ex prunis ſiccis. c. iiii.

p Runa ĩ uino nigro remolita et exoſſata: cũ modico amygdalarũ non decoriatarũ: cũq3 aliquot bucellis panis toſti: ac i eodẽ uino quo prío hũectatis ſimul tũſa. Tũſa cũ acreſta uino nigro: ſapa: aut ſaccharo diſſolues: ac colabis. addẽdo aliq̃d ex aromatibus maxie uero cyn

nami. Parũ alit: appetẽtiã tollit: stomacho nocet. Bilẽ tñ reprimit: epar calidũ refrigerat. Moretũ uiride. c. v.

p Etroselini: serpilli: betæ: aliarũue herbarũ odoriferarũ: parũ gigiberis: itẽ cynnami ac salis modicũ simul terito. Trita aceto acri dissoluito . ac ĩ catinũ p setaceũ trãsagito. Si aliũ placet plus minusue ex appetentia addito. Alit et hoc parũ: stomachũ atq; epar calefacit: tarde cõcoq̃t. Opilationes tñ apit: et desideriũ edẽdi suscitat. Moretũ psicinum . c. vi.

a Mygdalas mũdas cũ excauato ac remolito pane bene cõtundito. Tũsi parũ gigiberis et cynnami addito. Acresta deide uino nigro: succo mali punici dissoluito: trãsagitoq; p setaceũ excretoriũ ĩ catinũ. aut in patinas. Sũt q̃ et sandalos: tũsos his rebꝰ addãt: hoc eduliũ parũ alit: diu morat̃ ĩ stomacho: bilẽ tamẽ reprimit: ac estuãti epati pdest. Moretũ genestinũ. cap. vii.

m Odicũ croci duo uitella ouorũ cũ tritis amygdalis acresta dissolues: gigiberiq; addes tũsũ ac cribratũ: Trãsactũ p setaceũ ĩ patinas cõuiuis appones. Tarde cõcoquent̃: multi erũt alimenti: cor et epar iuuabunt.

Moretum ex uua. cap. viii.

u Vã nigrã ĩ mortario una cũ excauato pane cõtũdito modicũ acreste deide aut aceti misceto: ne plus q̃ satis ẽ dulcius fiat. Hæc ad focũ p semihorã efferueãt facito additoq; cynnamo ac gigiberi tũso: ubi refrixerit colato et patinis ĩdito: cõueĩt hoc stõacho atq; epati: corpus obesat: bene alit et facile cõcoq̃t. Moretũ ex moris. c. ix.

a Mygdalis cũ excauato pãe bene tũsis mora cõterito leniter tamẽ: ne acina ĩfrigas. Cynnami deide gigi-

beris: aut nucis muscate parū addito p setaceūq; i catinū trā sagito. parū alit: diu i stōacho morabit: Fastidio afficit: den tes solū et oris ptes iuuat.

Moretū ex cerasis aut merēdis. cap. x.

e X cerasis tamē aut ex merēdis moretū facies ea rō/ne q̄ uinaceū fieri diximus. Differūt tū colore ac sapore: plus minusue earū rerū addēdo q̄s idi posse p̄dixius. Qua i re ꝓsint aut noceāt cū de cerasis loq̄remur satis supq; dixius: Idē ēt de cornis fieri pōt.

De sinapi c. xi.

s Inapis e ducta penultia ꝓnūciādū ē: e greco. n. i a lōgū cōuertit. hoc i pulmētis utimur: cuius tria st genera: unū gracile: alterū simile rapi foliis: tertiū eruce semi. Optimū egyptiū nulla culta nascit: melius ta/mē trāslata plāta subcrescit. Siapi Pytha. pricipatū ob ue/hemētia dedit: quōiā nō aliđ magis i nares et cerebrū pene/trat. Serpētū et fungorū uenena discutere putat ob eius ca lidā ui et siccā. stōacho utilissimū hēt: agit i pulmōis uicia ueterē tussim leuat faciles excreatiōes facit. Suspiriosis in ci bo dat. sensus atq; caput sternutamētis purgat: aluū mollit mēstrua et urinā ciet: pituitā rescidit: corpis uicio illitū in/urendi ui ostēdit.

Sinapium. cap. xii.

t Vnse sinapi biduo tamē prius i aq̄ crebro pmuta/ta quo candidior fiat et tempatior remolite: tūsas amygdalas addito: atq; iterū cōterito: cū excauato ac mol/lito pane. Acresta deinde: aut acri aceto dissoluta per seta/ceū in patinas mittito. Dulcē si uoles dulcia: si acrē acria in dito. Hoc partim natura. partim rōne cōpositionis stoma/chum et ępar cōcalefacit: splenē extenuat: sitim facit: uene/rem stimulat.

Sinapiū rubeū. cap. xiii.

s Inapim passulas sādalos bucellas panis tostas: cynnami parū: aut seorsū: aut simul cōterito uel mollito: trita. n. cū acresta: aut aceto: cūq; modico sapæ dissoluito. In patinasq; p setaceū trāsagito. Hoc minus superiore cōcalefacit: ac sitim mouet: nec icōmode nutrit.

Sinapium in frustra. cap. xiiii.

s Inapi ac passulis bene tunsis cynnami parū ac chariophilorum admiscebis: pillulasq; : aut tessellas ex hac mixtura facies. Siccas in tabula quo uoles tecū deferes. Acresta ubi opus erit: aut aceto: aut sapa dissolues. Natura parū a supioribus et hoc differt.

Moretū cælestinum in estate. cap. xv.

m Ora ex rubro tunsa tritis amygdalis admiscebis: parū gigiberis addes: dissoluta aceto: aut acresta p setaceū facito trāseāt. Parū hæc alūt tarde cōcoquūt: fastidio afficiūt. Hepar tñ iuuāt.

Pipatū croceū i pisces. c. xvi.

b Vcellas panis tostas i modico aceti uini nigri ac defruti facito ferueāt: coctas p setaceū trāsiges: idesq; aromata acria simul ac dulcia: si croceū uoles crocū addito. Hoc p cōmode alit: apte cōcoqt. Stomachū et epar calefacit pituitā discidit.

Aliatū ex iuglāde aut amygdala. cap. xvii.

a Mygdalis aut nucibus semitūsis mundi alii q̄tū uoles addito simulq; ut par ē: optie territo isp̄gēdo cōtinuo modicū aquæ: ne oleū faciāt. Tritus excauatū panē ac remollitū i iure carniū: aut pisciū idito: rursūq; territo: dissolui eodē iure si p̄durū uidebit pcōmode poterit. Seruabit ad tēpus ut de sinapi diximus cōmodissime. Huius eduli Pōpeius noster pcupidus ē: et si parū alit diu mora

tur in ſtomacho: uiſum hebetat: epar cōcalefacit:

Aliatum coloratius. cap. xviii.

i D age in hoc qđ in ſuꝑiore. Verū nō aq̄ aut iure diſſolues: ſed muſto uuæ nigræ manibus exꝑſſo et ꝑ ſemihorā decocto. Idē ēt fieri cū ſucco ceraſiorū pōt. hoc magis alit q̄ qđ prius deſcripſimus.

Acreſta uiridis. cap. xix.

n Aſturciū qđ græci καρδαμον uocāt bene cū mol dico ſalis cōteres. Tūſum acreſta ueteri diſſolues: in patinamq; per ſetaceum tranſferes.

Moretū pāpinaceū: qđ ſalſum uocāt. cap. xx.

p Ampinos uitiū teneros adhuc bene tūdes addes ſi uoles alii tenelli caulē: et modicū excauati panis. De ſale nil loquor: cū nullū fere eduliū ſine ſale fiat. Aceto deīde aut acreſta hæc oīa diſſolues: et diſſolutā in patinā ꝑ ſetaceū trāferes. Parū hoc alit: Stomachū et epar refrigerat cholerā reprimit.

Acreſtā cū feniculis. cap. xxi

a Liū cū feniculis dulcibus bene tūdito tuſum acreſta recēti diſſoluito: diſſolutū ꝑ ſetaceū colato. Tumefactū aluū reſidere facit. parū alit epar refrigerat.

Sapor roſellinus. cap. xxii.

r Oſella nōdum bene matura cōtundito una cū ſpico alii ſi uoles: tunſa et acreſta diſſoluta ī patinā ꝑ ſetaceum colato.

Moretum ex cornis. c. xxiii.

c Orna bene matura manibus cōfracta ī cacabū repones. hiſq; multū acreſte recēris: pipis modicū: ſalis pluſculum addes. Vbi hæc ſimul ꝑ horas duas ebullierint ꝑ cribrū ſetaceū ſatis rarū facito ī ſeriā aliq̄: ubi ſeruēt trāſeāt. Colorari ex hoc alia edulia poterēt. Indi. n.

parum oportet. qa aluū astrigit: pectus exaspat: et parū alit Refrigerare tamen epar: et bilem extinguere putatur.

Pulmentum in torta. cap. xxiiii.

p Vlmētū qd' uulgo tortā appellamus et hoc nomē a tortis et concisis herbis: ex qbus fere fit accepisse putari: fecit hoc nostrorū fœlicissimū seculū: quo oīa ꝑpe maiorū iuenta sunt iuersa: adeo gulæ et uētri diditi sumus: ut qd' tū clarū erat nūc obscurum uideat. Ex auribus. n. et q̄uis altili nō ex holeribus artocreata uolūt delicate nostro rū gulæ: Bletā: cucurbitā: rapū: napū: buglossū eorū uerna cula cibaria fastiūt: mihiq; ex Cornelio meo reliquūt. Nec īmerito qdē q̄do lēociniis: adulatiōibꝫ: blāditiis: affētatiōi bus q̄si generoso quodā labore diuitias et opes qbus abute rēt sint cōsecuti. Tortā igit siue illa pythagorea sit siue gal lica deīceps appellabimus.

Torta alba. cap. xxv.

l Ibrā ac semissē optimi casei recētis: ꝑsterti minutati cōcisā bū cōdito. Tūse ouorū albamēta. xii. aut. xv. selibrā sacchari: semiūciā gigiberis albi: selibrā liq̄minis por cini: totidē butyri recētis: lactis q̄tū sat erit admisceto. Vbi crustā subtilē admodū i textu collocaueris hæc oīa idito: ad focū posita lēto igne decoqto. Sup ut coloratior sit carbo nes i opculū ponito: cocte ac ex textu exēpte saccharū tritū cū aqua rosacea isꝑges. Alit hæc multū: tarde cōcoqt: epar cōcalefacit: oppilatiōes iducit: calculū generat: oculis ac ner uis obest.

Torta bononiēsis. c xxvi.

t Antū piguis casei q̄tū i alba posui cōcides ac cōte res. Trito bletas: petroselinū amaracū lotū cōcisū: oua q̄ttuor bū diffracta: tūsū pip: parū croci: multū liq̄mi nis: aut butyri recētis addes: miscebisq; māibus: ut unū ꝑpe

corpus fiãt. Hãc itẽ i textũ ſubcruſtatũ ad focũ pões. Semi
cocti q̄uo coloratior uideať ouũ cũ croco diſfractũ ſuffun
des. Cocta putato: ubi ſuꝑiorẽ cruſtã leuauerit. Hæc et ſuꝑi
ore deterior ẽ. Herbaceũ maiale. c xxvii.

t Antũdẽ caſei q̃tũ ĩ prĩo et ſecũdo ꝓpoſui cõcidito
et tũdito. Tũſo bletæ ſuccũ amaraci parum: ſaluiæ
pluſculũ: mẽthæ minimũ: petroſelini plurimũ tũſa i morta
rio ſint oĩa. xv. aut. xvi. albamẽta ouorũ diſfracta: ſelibrã li
q̃mis: aut butyri recẽtis addito: admiſcetoq;. Sũt q et folia
aliquot petroſelini cõciſa nõ tũſa: ſelibrã gigiberis albi: ſac
chari uncias. viii. idãt. Hæc oĩa ſimul mixta i ollã: aut patel
lã bñ unctã ĩpoſita i carbõĩbꝰ ꝓcul flãma ne fumũ cõcipiat
miſcẽdo cõtinuo dõec ſpiſſenť: efferueãt facito: ubi ꝓpe co
cturã fuerit: i aliã patellã ſ̄bcruſtulatã trãſferto: textuq; oꝑi
to: dõec oĩa lẽi igne coquãť. Cocta et ĩ patinã trãſ lata ſac
charo optĩo et aq̃ roſ. ſuffũdes. Hoc pulmẽtũ quo uiridius
eo melius: et gratius. Hoc caueãt q cruditate laborãt: tarde
enĩ cõcoqť: oculos hebetat: oppilatiões facit: calculũ gene
rat. Torta cucurbitina. cap. xxviii.

c Vcurbitas bene mũdas teres ut caſeũ ſoles efferue
ant deĩde modicũ: aut ĩ iure pigui: aut i lacte facies
Semicoctis et i catinũ ꝑ ſetaceũ trãſ latis: tãtũ caſei q̃tũ pri
mo dixi. Selibrã abdominis: aut uberis ꝑpĩguis elixi cultro
tũſi: aut loco iſtarũ ſi placebit: tãtũdẽ uel butyri: uel liq̃mis
ſelibrã ſacchari: parũ gigiberis: nõ nihil cynnami: oua ſex:
duos lactis cyathos: parũ croci addẽdo ꝑmiſcebis Hanc cõ
dituram in textu uncto aut ſubcruſtato tantum lento igne
ſubter ſuperne coques. Sunt qui fruſtra foliatorum: q̃ iſti
lagana uocant: loco ſuperioris cruſte addant. Coctam ac

in patinã trãſlatã ſaccharo et aqua roſacea aſpges. Nõ edat hoc Caſſius q colico laborat: et calculo. Difficilis itẽ cõcoctiõis ẽ: et male alit.

Rapũ pirũ cotõea i torta. c. xxix

r Apis et piris: aut cotoneis ſub cinere et carbonibus bene coctis ac tritis: ea fere oĩa q̃ i cucurbitina diximus admiſcebis coqueſq;. Hoc deuoret Gracchus q diſuria cruciat: et demortuã in ſe uenerem querit.

Polenta ſiue ex uulgo miliacium. cap. xxx.

q Vod uulgo miliaciũ uocãt nos rectius polẽtã dixerimus. Fiet ãt p quattuor aut qnq; conuiuis hoc mõ. Librã caſei admodũ recẽtis tãdiu cõteres: donec in lac cõuerſum credat. Huic. viii. aut decẽ oua tudecula bene diſfracta: ſelibrã ſacchari: tris aut quattuor uncias farinæ: uel loco huius excauatũ panẽ: et remollitũ addes: admiſcebiſq; In patella deinde liquamine bene unctã ſine cruſta ides: curabiſq; ut i carbõibus ſubter ſupneue appoſite coquat. Cocte ac i patinã uel orbẽ trãſlate: ſaccharũ et aquã roſaceam infundes Nõ delingat hoc Hircius: q ob uehemẽtẽ dolorẽ laterum nobis clamore ſuo ſomnũ plerũq; aufert.

Torta ſambucea. cap. xxxi.

f Loribus ſambuci oĩa illa miſceto: q̃ i torta alba cõmemorauimus. Spiſſior tamẽ hæc cõpoſitio q̃ illa debet eẽ: quo flores i ptes oẽs trãſ ferãt. Hoc edulium et ſi parum alit: et tarde digerit: letiores tamẽ crebro ueſcẽtes facit. Hoc edat Celius: q Saturnum melancholia ſuperat.

Torta ex capreolis uitium. cap. xxxii.

c Apreoli pfecto hi dicũt q palmites arboribus aut palis adlaqueãt et uinciũt. hos collectos manipulatim et ſemicoctos: minutim cõcides. Idẽ ẽt fieri ex roſis ru-

beis pcōmode pōt. Cōcisis capreolis: caseum recētem bene tritum. tunsum uber elixum prius: aut loco huius si magis placebit liquamen uel butyrū: gingiberis modicū cynnami plusculū: sacchari q̄tū sat erit addes: et miscebis. Hāc cōditurā in patellā subcrustatā: ac bene unctā: ad focum pones. Vbi ppe coctura fuerit: supiorē crustā pluribus in locis pforabis. Coctā demū: sacchari multo et aqua rosacea cōspar ges. Hoc et si Vespasiano bibliopolæ placet: q̄ epar iuuat: q̄ bilē reprimit: parū tamē alit: tarde cōcoq̄t: pectus exaspe rat.

Torta ex riso. cap. xxxiii.

r Isum bene coctū: aut in lacte aut in iure pingui in tabulā extendes: donec humor exprimat̄: huic deinde in catinū parū casei recētis bene triti: decē albamēta ouorum bene disfracta: saccharū cū aqua rosacea: et lactis si uoles cyathū unū admiscebis. Dissoluta oīa i patella obseruādo ea q̄ i torta alba diximus coques: minus tamē casei hæc reqrit q̄ supior. Alit et hæc multum: iuuat epar. Geniturā auget. Diu tamē morat̄ i stomacho: oculos hebetat: calculos creat: oppilatiōes iducit.

Torta ex farre. c. xxxiiii

f Ar bene coctū ex iure pingui in tabula ut subsiccetur extendito. Post exp̄ssum humorē in catinū ponito: huic librā casei recētis: et selibrā ueteris bene triti: abdomē porci: aut uber uitulinū bene coctū: et tunsū cū gladiolo: aromatū et sacchari q̄tū sat erit: oua xv. disfracta cū modico croci indito: admisceto tādiu: donec cōficiāt In patellā punctā deide trāslata: supneq; tātū crusta cōtecta: eo mō quo supiora coq̄to. Cocta saccharo et aqua rosacea cōspgito. Alit et hoc multū: epati opitulat̄: egre tamē concoquitur: oppilationes et calculum facit.

Arctocreas. cap.xxxv.

a Vt uituli aut hedi/aut capi carnē elixabis. elixā et eneruatā minutatī cōcides: et in mortario tūdes. Huic deīde parū casei recētis tātūdē ueteris et triti.parū petroselini et amaraci cōcisi: oua.xv.bene diffracta.abdomē porcinū aut uber uitulinū cōcisum:modicū pipis: plusculū cynnami:minimū gingiberis.tantum croci ut colorē concipiat addes.Curabis coquat eo mō quo albā diximus. Hoc edāt Scaurus et Celius:q nimiā macilenciā cū obesitate libenter ꝑmutarent.Vehementer.n.alit:corpus obesat:epar iuuat:oppilationē tamē et calculum facit.

Torta ex castaneis. cap.xxxvi.

e Lixis castaneis et in mortario tunsis: perq; setaceū in catinū cum modico lacte transmissis oīa illa admiscebis:q̄ in torta ex farre cōmemorauimus.Croceā si uoles:crocū addito.Ad hoc me sæpius iuitat Montanus. Admodū siquidē alit:appetētiā excitat:corpus obesat. Tarde tamē cōcoqtur stomachū et intestina inflat:colicū facit:et uisui nocet.

Torta cōmunis.cap.xxxvii.

c Aseum optimū:oua octo:adipē bonā:aut porcinā aut uitulinā.aut modicū butyri ꝓ tpe. Panē tritū cū iure croceo et pingui bene donec unū ꝓpe corpus fiant misceto.eoq; modo coqto:quo et tortā albā.Hoc pulmentum plus mali q̄ boni in se habet.

Torta ex millio. cap.xxxviii.

m Illiū bene tunsum lotū mundū āguste i lacte caprino aut uaccino decoqto.Cocto farinā cum duobus ouorū albamētis; aut si adminus placet cum lacte dissolutā admiscebis:bene cochleari oīa inuoluēdo:saccharumq;

in ſpgẽdo. Ex cacabo deĩde ĩ tabulã oĩa extẽdito. ubi paulu
lum refrixerit: bucellas oblõgas ĩ patellã cũ liqmine frigito
Frictas et coloratiores factas in patinas transferto. ſaccha/
roq; aqua roſacea ſuffũdito. Idẽ ẽt fieri tpe ieiunii põt: ſuc
cũ amygdalarũ ꝓ lacte: et oleum ꝓ liqmine cõmutãdo: Idẽ
ẽt de riſo fieti põt: qđ et ſuauius et ſalubrius erit. Hoc. n.
parum alit: tarde cõcoqt: aluum ſtringit: et oculis nocet.

Torta ex merendis. cap. xxxix.

c Eraſia acria: q̃ uel merendas licet appellare: exoſſa
ta ĩ mortario cõtundito. Tunſis: roſas rubeas bene
cõciſas: parũ caſei recẽtis et ueteris triti: modicũ pipis: parũ
gingiberis: pluſculũ ſacchari: oua q̃ttuor diſfracta admiſce
to. Mixta ĩ patellã bene unctã et ſubcruſtatã lento igne co
qto. Ab igne exẽpta ſaccharo et aqua roſacea ſuffundito.
Hoc nõ multũ a ſupiore ui et gratia differt.

Torta ex cammaris tempore ieiunii. cap. xl.

e X cãmaris elixi: qđ bonũ eſt in mortario tundes.
Succũ deinde amygdalinũ cũ aqua roſacea p ſeta
ceũ trãſmiſſum pparabis: aut ſi id nõ poteris: ius piſorum
aut cicerũ alborũ ſeruabis. Paſſulas et ficos qnq; cõteres.
Modicũ petroſelini: amaraci: blete parũ incocte minutatĩ
cõcides. Cynnami gingiberis ſacchari q̃tũ ſat erit addes. mi
xta hæc et bene tunſa cũ ouis lyci: ut cõcreta melius coquã/
tur. In textu bene uncto ac ſubter ſupneue in cruſtato ad
focũ pones flãma ꝓcul. Coctũ ſaccharo et aqua roſacea ſuf
fundes. Membra omnia hoc edulium ledit..

Torta ex angullis. cap. xli.

a Nguillã decorticatam et in fruſtra conciſam parũ/
per elixabis. Amygdalarũ ſuccũ cũ acreſta et aqua

rosacea p setaceū in catinum transmittes. Non erit item ab re quo spissius hoc fiat: passulas cū tribus aut quattuor ficis contundere. Atriplices deinde cū petroselino manibus disfractos et in oleo parum frictos. passularū unciā: nucleorum itē pineorū unciā: gigiberis: piperis: cynnami: croci parum: supradicta tādiu māibus admiscebis: quoad unū corpus fiāt. Mixta in patellā bene unctā: et subcrustatā: indes p q̄dam quasi tabulata frusta anguille collocando. ubi semicocta fuerit in supiorem crustā pluribus in locis pforatā modicū acreste: aquæ rosaceæ ac sacchari suffundes. Coctā demum hostibus appones. Nil. n. boni in se habet.

Torta ex dactylis. cap. xlii.

a Mygdalas bene tunsas cū iure pisciū et aqua rosacea dissolues: dissolutas in catinū p setaceū transmittes: dactilorū exossatorū selibrā: parū passularū: q̄ttuor aut qnq; ficos: risi itē bene cocti uncias tres in eodē mortario conteres: parū deinde petroselini: atriplicis: amaraci manibus cōfracti: ac ī oleo fricti gladiolo concides. Nō erit ab re si cū his iocuscula: aut adipē piscis concideres: unciā p̄terea passularū corithiarū: selibrā sacchari: parū cynnami: plusculū gingiberis: modicū croci simul aut seorsum teres: superioribusq; admiscebis. Verū ut magis hæc spissentur: aut semiunciā hamili: aut oua lyci indes. extendesq; in textū bene unctum et subcrustatū infixis ubiq; nucleis pineis bene mundis. Lagana uero si placebit p supiore crusta extēdes. Coqui lento igne hoc pulmētum debet. Tenue item ut sit necesse est. Coctum: saccharo et aqua rosacea suffundatur. Alit hoc q̄dē et multum: tarde concoquitur: epar iuuat: dētes corrumpit: pituitam auget.

Torta alba. cap.xliii.

l Ibrã amigdalarũ bene tũsam cũ aqua rosacea: cũq iure risi fere cocti dissoluito: ac p setaceum ĩ mortarium trãsmittito. Risi deinde bene cocti uncias. viii. cum ipsis amigdalis terito: addẽdo fermenti albi uncias tres: hamili parũ: oua lici ut supradictũ est: selibrã sacchari: unciã nucleorũ pineorũ parũ ĩ mortario tunsorũ. Mixta hæc oĩa in patellã bene unctã et subcrustatã extendes: ad focũq po nes. Semicocte lagana supne extendes: Cocte aquã rosaceã cũ saccharo insparges. Ad hoc sæpius inuitarem Cassiũ nisi colicã egritudinẽ faceret: bene alit: epati opitulatur: uenerem ciet.

Torta ex cicere rubeo. cap.xliiii.

c Icer rubeũ coctũ cũ suo iure: cũq modico aquæ rosaceæ cõtundes: tunsum p setaceũ in catinũ trãsferes. Librã amigdalarũ adeo tritã ut nõ sit opus per setaceũ trãsmittere: duas uncias passularũ tres aut q̃ttuor ficus simul tunsas: unciã p̃terea pineorum semitũsorũ: tantum sacchari et aquæ rosaceæ q̃tũ sat est: cinnami ac gingiberis tantũdẽ his addes: admiscebisq. Mixta in patinã bene unctã et subcrustatã extẽdes. Sunt q hamilũ aut oua lici addãt: quo tenatior hæc torta sit. Coctã ferme igne supne iniecto coloratiorẽ facies. Tenuis hæc sit et saccharo et aqua rosacea suffundat. Epati et uentri tãtũ hoc edulium opitulatur.

Torta pandodapa. cap.xlv.

l Ibrã pisorũ elixorum cũ itraneis coctorũ piscium oua item trutæ aut tinchæ: modicum petroselini parum menthæ bene concise in mortario simul cõteres. Addendo ex saccharo cinnamo gingiberi: quantum sat erit. Hæc bene tunsa aqua rosacea dissolues in patellam

bene unctã eo mõ quo supiora coques. Coloratiores ex cro
co oẽs torte aut accidiores ꝑ arbitrio fieri poterunt. Vtrũq;
tamẽ mali habebũt alimẽti. Torta i iure. c. xlvi.

c Rustã eo mõ quo i pastillis soles subigito: subactã: iposita farina: ut stare circũquaq; possit i textu ad ignẽ desiccato Sublata deide farina supioreue crusta pullos elixos aut pipiões i frustra diuisos cũ succo amygdalino: duobus ouorũ uitellis: modico croci gigiberis cynnami acresta iure pigui ides. Coctã e furno eximes: saccharoq; et aqua ros. suffundes. Laudat hoc pulmẽtũ Esculapius romanus: qđ multũ alit: qđ stomacũ renes et epar iuuat: corpus obesat et firmat: geniturã auget: uenerẽ demortuã excitat. Hinc ẽ ꝙ Archigallus hoc cibo frequenter utitur.

Torta quã marzapanem uocant. cap. xlvii.

t Orta quã marzapanẽ uocãt hoc mõ facito. Amygdalas q̃ in aqua recẽti ꝑ diẽ et noctẽ residerint bene mundas q̃ accurate fieri poterit terito: aqua recẽti continuo leniter inspgẽdo ne oleum faciãt. Optimã si uoles: tantum sacchari optimi addito: q̃tum amygdalarũ. Vbi oĩa bene tunsa fuerint: atq; aqua rosacea dissoluta: i patellã leui crustulo subactã: atq; rosacea aqua sæpius humectatã extẽdito: et in furnum idito: ispgẽdo cõtinuo tritũ saccharũ cũ modico aquæ rosaceæ: ne nimiũ desiccet. Coq itẽ ad focũ possunt: mõ curet ne toste potius q̃ cocte uideant: bassam itẽ q̃ altã hanc tortã uelim: melior. n. est. Cũ Patritio meo senis: ubi peculiariter fiunt edisse nil suauius me memini. Optimi sunt alimenti: bene cõcoquunt. Pectus renes: epar iuuãt: geniturã augent: uenerẽ cient: et ardorẽ urinæ tollũt

Pastilli quos canisiones uocant. cap. xlviii.

f Arinæ cum ſaccharo et aqua roſacea ſubactæ: extẽ
ſeq; in cruſtuli morem: ex eadẽ cõpoſitione indes:
quã in marzapanẽ dixi: íuolui hæc more paſtillo-
rum deberet: et in furno ut paululo ante dixi lento igne co
qui. Sunt qui formulis paſtillos ipſos cõponant. A ſuperio
re: alimento et ꝓprietate nil differunt. Placent autẽ Phoſ-
phoro: qui a teneris ſaccharo aſſueuit.

Offella. cap. xlix.

c Aſei parmẽſis nõ nimiũ duri parum: tãtũdem recẽ
tis teres. Duo ouorum albamẽta agitabis paſſulas
íntegras cynnami: gingiberis: croci modicum admiſcebis: in-
uoluesq; farinæ ſubacte: et bene extenuate ad eã quã uoles
magnitudinẽ. In furno deide non nimium coques. Ita. n.
gratiores ſunt. Parũ tamẽ alunt: tarde cõcoquunt: oppila-
tiones inducunt: et calculos creant.

Anguilla in torta. cap. l.

a Nguille elixe: et in fruſtra cõciſe: aut lac alterius pi
ſcis: aut adipẽ minutatim íciſam: parum menthæ:
petroſelini conciſi. pineorum unciam: tantũdem paſſula-
rum: modicum cynnami: gingiberis: piperis: ac chariophilo
rum addes: miſcebiſq;. In cruſtam deinde extendes: adden-
do parum optimi olei. Vbi ꝓpe cocturam fuerit: duas un-
cias amygdalarum tunſarum in acreſta cum croco diſſol-
ues: ac ꝑ ſetaceum tranſmittes: ſuperq; tortã leniter extẽdes.
Hoc pulmento Palladius Rutilius mire delectat: et ſi nihil
boni in ſe habet.

Piſcis in paſtillo. cap. li.

p Iſcẽ mundũ et lotum circa ſpinã utrinq; ſcidito.
Sciſſum ſale et aromatibus cõſꝑgito. Inuoluitoq;



paſta ſatis groſſa ac in furno decoquito. Hūc ego hoſtibus apponerē adeo ꝑniciosus ē. Cotonea ī paſtillo. c. lii.

c Otoneis mūdis et excauatis medullā uitulinā: aut bubulā īdes cū cynnamo et ſaccharo. Hæc circa paſtā duces addito ſale: coqueſcꝙ ī furno lento igne. Ante cibū ſūpta ut aluū ſtipticāt: ita poſt cibū ciēt: et uapores a cerebro dimouent.

Cōcretū amygdalinū ieiunio. cap. liii.

a Mygdalas bene tūſas: ſacchari uncias duas: et aquæ roſaceæ tātūdē addes. Infundes itē ex lyco: aut tincha parū iuris: ne nimiū ſit ſalitū caueto. Tranſmittes hæc oīa ꝑ ſetaceū ī patinā: ſineſcꝙ ꝑ noctē quieſcere: mane concretū ut lac reperies. Inuolui itē ſi uoles carice et frondibus poterit: atcꝙ inde ī patinas trāſferri. Saccharo ſuffundere et aneſo cōdire memēto. Parū hoc alit: ſtomachū et pectus lenit. Epar iuuat geniturā auget: et ardorem urinæ ſedat.

Recocta ficta. cap. liiii.

l Ibrā amygdalarū bene tunſam: ſacchari uncias q̄tuor: aquæ roſaceæ unciā unā: mediū cyathū ex ante dictis piſcibus: ī unū miſcebis: mixta ī formulā ꝑ ſetaceū trāſmittes. In loco frigido ꝑ noctē aſſeruari debet: ſequēti die ī patinis aut pinacibus cōuiuis appones. Recoctā dices.

Butyrum fictum. cap. lv.

l Ibrā amygdalarum tunſarum cum medio cyatho aquæ roſaceæ diſſolues: ac ꝑ ſetaceū dēſum trāſmittes ut autem melius conſtringatur: aut parum farinæ ex hamilo: aut dimidium cyathum iuris ex lyco addes. Sacchari item uncias quattuor: et parum croci ut coloratior fiat requirit. Hæc omnia in uas ad id aptum noctu indes: mane

ſi i loco humido reſiderit:cõcretũ iuenies. A ſupioribus nil differt. Hoc germanicus noſter negat eē ſuaue: qa nõ un/git.

Offa canabina. cap.lvi.

ſ Emen canabinũ ita coctum ut iã corticē diſciſſam oſtendat:i mortario cũ amygdalis mundis bene te res:tritũ diſſolues i aqua recenti trãſfereſq; i cacabũ ꝑ ſeta ceum excretoriũ. Efferueat parũ cũ modico ſalis et ſacchari neceſſe eſt. Addēdũ et piꝑ ſi id quoq; placet. Ebuliat iterũ parumꝑ neceſſe ē. Bucellas panis parum toſtas ꝑparabis:in deſq; hoc cibariũ i patinas: bucellas ipſas tanq̃ tabulata q̄/dã extēdes. Tris aut quattuor ordines ex his facies. Aromata poſtremo dulcia ꝑſertim parumꝑ ſuꝑ aſꝑges. Fugiendũ hoc penitus ē. Nã et male alit:et faſtidiũ cõcitat: et dolorē i ſtomacho in iteſtinis generat:atq; oculos hebetat.

Diriola: cap.lvii.

c Ruſtulũ facito:ut i paſtillo dixi. Huic duo uitella ouorũ bene diſfracta:lac:cynnamũ ſaccharũ indes tãdiu ad focum miſcebis:donec cõcreta fuerint. Laudat a Caſſio:nec imerito qdē:multũ.n. ac bene alit: prhyſicis et ethicis cõfert. Stomachũ epar renes iuuat: geniturã auget: ac corpus obeſat.

Diriola in ieiunio. cap.lviii

a Mygdalas bene tũſas cũ cynnamo ſaccharo et aqua roſacea diſſolues:coqueſq; eo mõ quo et ſupiorem Addēdũ tamē ut cõcretior fiat hamili parũ:bene et hoc alit:pectus lenit:renibus et epati opitulat: geniturã au/get:et ardorē urinæ ſedat.

Caſeus frictus.c.lix.

t Eſſellas caſei piguis nec plane ueteris.nec plane no/ui i patella ad id apta cũ butyro aut liquamine ſuf/frigito. Vbi tenelle eē icipient uoluito: ac ſtati exi/

mito: saccharo et cynnamo aspgende sunt: et calide adhuc edēde. Aliter; bucellas panis bene utrinq; tostas i patellā p ordinē collocato: tessellasq; casei tāq̄ i tabulatū extendito. Ad focū positā textu opito. Liqfactū caseū saccharo cynnamo gigiberi aspgito: atq; statī edito: si eē malā rē uis. Difficillime enim cōcoquitur: et male alit. Opilationes et lapidem generat.

Rapum armatum. cap. lx.

u Oluere q gulā uallatā habēt: id rapū armatū dici: qđ caseo tāq̄ lorica et thorace iuoluit: q̄si eorū baratra igressura nequāq̄ sine armis tuta uideāt. Verū qd pdest qđ ad tutelā iuentū ē: id totū ad pniciē raporū uertit: cū malint gulosi tāq̄ fortissimi i popinis athlete armatū hostē: q̄ iermē deuorare. Rapā uel elixā uel sub cinere coctā in tessellas cōcides. Idē ēt facies de caseo subrecenti et pingui. Subtiliores tamē he sint: q̄ q̄ ex rapis. In patellā butyro aut liquamie unctā. primū tabulatū ex caseo facies: secūdū ex rapis: et sic deinceps: aromatū aliquid: aut butyri continuo infundendo cito hoc pulmentum coquitur: cito etiam edendum est. Sed cum sit perniciosum et uoracissimo Domitiano apponatur.

Offa inaurata. cap. lxi.

b Vcellas excauati panis utrinq; parum toreto. Tostas ex aqua rosacea in qua et oua diffracta: et saccharum tritum insit mollefacito. Inde exemptas in patella cum butyro uel liquamine late frigito: ne se contingant. Frictas et in patinam translatas: saccharo: aqua rosacea: croco colorata conspargito. Hoc. M. Antonio placet: nec immerito. corpus obesat: epar et renes iuuat: uenerem ciet.

Liber.ix. De offellis quas uel frictellas licet appellare.

Rictella a fricto dici nulla rō obstat. Frigunt.n. hæc esicia: unde a frigēdo sumpsere nomē. Ma le.n.nobiscū actū esset: si qđ ex cōsuetudine in frequentē usum trāslatū ē ad latitudinē traduci non posset. cum id et quadret. et analogiā sapiat. Iniq ꝑfe cto i nosmetipsos sumus: si id mala cōsuetudine ac ptinacia potius facere ꝓhibemur: ad qđ natura et lege īpellimur Quis.n.nō ꝓpagari suū genus uelit? Quis itē qđ abūdantissimū cupiat restringi: et ad extremam maciē deduci gaudeat? Pedagogorū et īuidorū hæc ē cōsuetudo: ut id q̄tum sit laudabile in alio īprobēt: qđ ipsi attingere nequere. Habuit unaqueq; etas qđ latinitati adheret. Licuit ut ait Horatius sempq; licebit signatū p̄sente nota deducere nomē. Scio plerosq; oblaturos in me. ꝙ ego noua noīa hoc meo scripto ītroduxeri. Verū his ego ut herculē quōdā latranti Cerbero fecisse aiūt. offas p̄pigues obiiciā: qbus ut rabidi et famelici canes īherentes a me tātisp ad edacitatē caninos morsus cōuerterent.

Frictelle ex sambuco. c.i.

Aseo trito tū ueteri. tū recēti: farinæ parū. Ouorū albamēta q̄dam: lactis aliquid. sacchari plusculum addes et simul in eodem mortario conteres. Tritis e mortario et i catinum transf latis flores sambuci integros superasperges et miscebis. Hanc cōdituram: aut manu aut cochleari: aut aliqua alia forma in patellā inditam ubi optimum liquamē uel butyrum uel oleum ferueat coquito. Calida edantur necesse est. Ex compositione quid prosit obsit ue: deprehendes.

Frictella ex albamento ouorū polie et caseo recēti. c.ii.

o Bseruabis ea oia: q̃ paululo ante dixi: excepto lac-
cte et flore sambuci: Hoc et superiore insalubrius

Frictella ex cõcreto lacte. cap.iii.

l Ac cõcretũ ꝑ desum setaceũ trãsigat facito. Serum
qđ exprimet cũ farina: albamẽto ouorũ: saccharo
aqua rosacea ꝑmisceto. Mixta cochleari paulatĩ i patellã ex
liq̃mine: aut butyro feruẽte idito. Ledũt he neruos et ocu-
los. Frictella ex riso. cap.iiii.

r Isum cum lacte coctum in frictellas eo modo redi-
ges: quo et suꝑiora: excepto dũtaxat caseo lacte.

Frictella ex saluia. cap.v.

f Arinã cũ ouis saccharo/cynnamo/ ac croco dissol-
ues et subiges. Huic folia saluiæ integra: et q̃tũ uis
lata ides: ac delibuta i patella ex liq̃mine aut oleo parũ fri-
ges: Alit hoc: et neruis opitulat: et si tarde cõcoq̃t: ac oppi-
lationes iducit. Frictelle ex pomis. cap.vi.

t Essellas ex pomis mũdis: et excauatis factas i liq̃mi
ne aut oleo parũ frigito: i tabuláq; ut exiccẽt extẽ-
dito. Inuoluta deide i tali cõditura: qualẽ ꝓdixi tũsum frigi
to. Si ex hoc delinges malam rem te esse scito.

Frictelle ex lauro. cap.vii.

f Olia lauri i liq̃mine aut oleo fricta: i orbẽ: ut exic-
cent extẽdito: sicca eo mõ quo saluiã dixi rursũ ex-
coq̃to: atq; edito si tumore alui laboras: nã flatum soluit.

Frictelle amygdaline. cap viii.

a Mygdalas bene mundas et tritas ꝑ setaceũ cũ lacte
et aq̃ ros. trãsmittito. His itẽ pulli elixi: pectus se-
orsum tunsum: addita farina: duobus aut tribus albamentis
ouorũ saccharo bene admiscebis. Cõditurã uti uolens: uel

liquamine uel oleo friges. Multum alent: tarde cōcoquent epar iuuabūt: uenerē excitabūt: corpus succiplenū reddent

Frictelle ex sambuco in ieiunio. cap. ix.

a Mygdalas tunsas aut nucleos pineos ex aqua rosacea: aut iure pisorum dissolutos ꝑ setaceū in catinum mittes: huic parū ferméti: flores sambuci: polinis q̄tū sat erit indes miscebisq;. fieri hæc cōditura: q̄ mane usurus es uesperi oīo debet. Quo frictelle spōgiores fiant Sunt q mane parū sacchari indunt: et frigāt quo uelint modo. Ad tollendum urinæ ardorem ualere putantur.

Frictelle amare. cap. x.

p Olinē et fermētum cum herbis amaris ac minutatim concisis ueniente nocte dissolues. Mane ficos siccas frustulatim concisas: uuā passam indes admiscebisq; Non sit admodum tenera hæc cōditura: frictellas coctas saccharo: et melle suffundes. Alere multū nō putant. Epar tamen iuuant: tumorem ex aluo pellunt. Pituitā cōsumunt.

Frictelle ex riso. cap. xi.

r Isum bene coctum ac in tabulato extensum: ut nimium humorē emittat: si uoles tundito. Amygdalarum itē tunsarum q̄tum sat erit addito: dissoluitoq; cum aqua rosacea: ac iure decocti risi. His postea farinam et saccharum admisceto: mixta uti uoles in oleo friges.

Frictelle ex pomis. cap. xii.

p Omis elixis aut sub cinere coctis ac tunsis ablato cortice: et excauato interiore ꝑduro: modicum fermenti: farinæ: sacchari admiscebis: et frictellas in oleo friges. quas certe ex compositione noxias deꝑhendas.

Frictella ex ficis. cap. xiii.

a Mygdalis aut nucleis pineis bene tunsis: uuã passã cũ duobus ficis cõcisam: parũ petroselini: modicũ uuæ passæ itegre: cũ aromatibus addito: et admisceto. Hãc ĩpensa si durior ac spissior uidebit: cũ aqua ros. dissolues: in desq; i ficos siccas et subter aptas. Farina prio aspgi: ac dei/ceps in oleo coq debent. Bene hoc alit: epar et renes iuuat: genicurã auget: uiuidũ sanguinẽ generat: tarde tamẽ cõco/quit: et pediculos facit.

Frictelle ex piscibus. c. xiiii.

p Vlpa piscis bene elixi: ac tũsi cũ succo amygdalino cũ aqua ros. dissoluito addito saccharo : et poline. Frictellas deide in q̃uis formã redigito. Quæ qdem difficultati mingendi tãtũ medent: in cæteris uero obsunt.

Frictelle in formã piscis. cap. xv.

a Mygdalas bene mundas : uuã passam saccharũ si/mul tundito: tunsis uuã passam: saccharũ: petrose/linũ: parũ amaraci bene cõcisi: parũ croci admisceto. Para/tã hẽbis subactã farinã admodũ subtilẽ et in frustra diuisã: qbus ĩpẽsam piscis formã rediges. Sunt q hoc agãt ligno in formã piscis excauato. Coq hoc pulmentum ex oleo uel se/cus in patella põt. Nec multum a superioribus differt.

a Liter amygdalis tunsis cũ saccharo et ĩ aqua ros. dis/solutis farinã subactã pura aqua et saccharo admi/sceto. Frictellasq; i formã piscis redigito. Verũ hoc sine liquamine uel oleo coqui oĩo debet.

a Liter amygdalis tũsis: aut nucibus aut nucleis pineis cũ uua passa ac ficis siccis ptunsis. Lac pisciũ aut io/cuscula: parũ petroselini: et amaraci minutatim con/cisi. Aromatum aliquid: croci minimum addes.

Mixta hæc in frictellas rediges. cap. xvi.

a Liter risum bene elixū cū amygdalis tundes: ac in catinū p setaceū trāsmittes. Dissolutū ex aqua ros. saccharo et hamilo aspges. His pastilli formā si uoles dato.

Frictelle uentose. cap. xvii.

p Olinē cū aqua salis et saccharo subigito: et i pastā nō nimiū durā: admodū subtilē extendito. Formā deinde ad id fabrefactā: aut ore cyathi cōcidito. Dum turgetur frigescet: nec intus quicq̄ erit.

a Liter ipēse: quā pposuimus: dū de frictellis lactis concreti loqremur. Ramusculos feniculi floridi ides: admiscebisq: ac stati eo mō friges i liqmine aut butyro oleoue.

Pastinace fricte. c. xviii.

b Ene mundas et eneruatas elixabis: inde farina inuolutas friges in oleo uel butyro. Parū he nutriūt: lar de cōcoquunt: urinam puocāt: et menstrua. Hidropicis psunt: tormina sedant.

Oua quo uis mō cocta: ac de agitatis et cōfractis prio. c. xix

o Va cū modico aquæ et lactis bene agitata et confracta aut tudecula aut cochleari caseo trito cōmiscebis. Mixta ex butyro uel oleo coques. Suauiora erūt si et parū cocta: et dū coquunt nunq̄ uoluta fuerint. Herbacei coloris si uoles bis bletæ: petroselini plusculum: succi buglossi: menthæ amaraci: saluiæ parum addes.

a Liter easdē herbas cōcisas: et frictas modicū in butyro: aut oleo: supiori ipēse admiscebis: ac coques. Nutriunt hæc: tarde cōcoqt: epar iuuāt: oppilationes et calculū generant.

Oua frictellata. cap. xx.

i N patellā feruentem oleo aut butyro oua recentia et integra abiecto putamine indes: lentoq; igne de

coques: oleo semꝑ pſertim cochleari aut rudecula suffundē do. Vbi alba esse ceperint: cocta scito. Risum nobis mouet Ceculus dū hæc studiose parat adeo allucinabundus patel/ læ īheret: durioris cōcoctiōis pp fricturā hæc putāt medici.

Oua elixa. cap.xxi.

i N feruentē aquā oua recentia abiecto foliculo in/ des. Cōcreta ubi erunt statim eximes: tenella eē de/ bēt: ac saccharo aqua ros. aromatibus dulcibus: acresta: aut succo malarāci suffundes. Sunt q et tritū caseū insꝑgāt: qđ nec mihi nec Phosphoro placet: q tali edulio pſæpe uesci/ mur. Sine caseo enim optimū: ac suauissimum est.

a Liter oua in lacte aut ī uino dulci coqs eo mō quo ante. Verū de caseo nulla fiat mentio: plus alit hoc et si phlegmonē sanguinē ducit.

Oua fracta. cap.xxii.

o Va recētia diu coquēdo dura facies: ablatis deīde putaminibus: ouū ipsū ita p mediū scīdes: ut nulli bi albamētū cōminuat. Exēpta uitella ꝑtim cū bono caseo tū ueteri: tū recēti et uua passa cōtundes: ꝑtim reseruabis ad pulmētū colorandū. Parū itē petroselini: amaraci: menthæ minuti cōcise addes. Sunt q et duos albores ouorū: aut plu res cū aromatibus indāt. Hæc īpensa albamēta ouorū reple ta et cōclusa: lento igne in oleo friges. Frictis moretū ex re/ liqs uitellis uua passa simul tunsis: ac ex acresta et sapa dis/ solutis addito gīgiberi: cariophilo: cynnamo īfundes: effer/ ueātq; paululū cum ipsis ouis facies. Hoc plus mali in se ha bet q̄ boni.

Oua in craticula. cap.xxiii.

o Va tunsa ī patellā calidā extendes et coques donec cōcreta plicari quadrifariā possint. Hæc in quadre

modū redacta: in craticulā ad focū positā extēdes. Oua deī de recētia ablatis putaminibus huc indes: saccharūq; et cynnamū dū coqt insp̄ges. Cocta cōuiuis appones.

Oua in ueru. cap. xxiiii.

u Eru bene calefacto oua p̄ longū transfiges et ad ignē ac si caro eēt torrebis. Calida sunt edēda Stolidum inuētū: et coquorū ineptie ac ludi.

a Liter: Oua recentia in cinere. calido diligenter ad ignē uolues: ut eq̄liter coquant̄. Exudare ubi ceperint: recētia et cocta putato: ac cōuiuis apponito. Optima hæc sunt: et cuiuis apponi p̄cōmode possunt.

a Liter: oua recētia in ollā cū recēti aqua imposita: ubi parū ebulierit eximito: atq; edito. Optima. n. sunt: et bene alunt.

Oua fricta florentinorum more. cap. xxv.

i N feruētē ex oleo patellā oua recentia ablatis putaminibus sigillatī indes: tudeculaq; aut cochleari circunquaq; restringes in rotūdū redigens. Coloratiora ubi esse ceperint: cocta scito: tenella intus sint necesse ē. Coq difficilius hæc q̄ quæ supra consueuerūt.

a Liter: Oua integra in carbones ardentes coniicito: ac calida donec frangant̄ fuste p̄cutito. Cocta et exempta petroselino et aceto suffundito. Hoc non faceret Pomponius noster: q temere adeo amissis duobus ouis: un de alia emeret et īopiā nō hēret. Oua fricta. c. xxvi

e Aseū pinguē et tritū: parū mēthæ ac petroselini cōcisi: uue passe minimū: modicū piperis tūsi: duo uitella ouorū cruda simul miscebis. Mixta ī oua more florentino fricta: et inde p̄ tenue foramē uitellū exeme

ris indito: ac iterũ frigito: donec farcimẽ coq̃t. Cõuoluẽda ſepius ſũt: et cocta acreſta aut ſucco malarãcii cũ gigiberi ſuffũdẽda ſũt. Oua ĩ paſtilli morẽ. ca. xxvii.

f Arinã ſubactã tenuẽ ad modũ facies: extenſe ĩ ta/bulã oua recẽtia diſtincta ſpaciis addes: ĩſpargendo ſemp̱ unicuiq; parũ ſacchari aromatũ minimũ ſalis Inuoluta deĩde ut paſtillos ſolemus: aut elixabis: aut friges: fricta tamẽ laudabiliora ſunt.. Dura fiant caueto. Oua. n. dura mali alimenti: ac difficillime cõcoctionis habentur.

De boletis et fungis. cap. xxviii.

m Andunt et boleti: multis exẽplis in crimẽ adducti. Hac oportunitate illecta Agrippa Claudiũ prĩcipẽ boletis admixto ueneno necauit. Frigide et humide nature boleti habent: et ob hanc rẽ ueneni uim obtinent. Rimoſa terra a fimo aſp̱ſa naſcũt: quã folliculo primo diſrũpũt. Raro unq̃ ex uno pediculo gemini ſurgũt. Liuidi ac colore fici arboris p̱ſimiles: q q; apd' ferrũ et ſerpẽtũ cauernas naſcũtur mortiferi habent. Tenax quoq; humiditas in ſũmo natans peſtiferũ oſtẽdit. A peritis regionũ boletos legi uelim q̃q̃ et hi quoq; decipiũt. Periiſſe. n. quaſdã familias noſtra etate cognouimus. Non. n. radicibus ut herbe et arbores nitunt ac purgant boleti: ſed putreſcibili ac marcido terræ uapore ad p̱niciẽ hoĩum ſuccreſcũt. Vitãdi ẽt illi ſunt: q apd' oleã et taxũ: nucẽ et alias arbores malã qualitatẽ his p̃bẽtes naſcũt. Boletis (ut ait Plinius) et ortus ẽ et occaſus ĩtra dies ſeptẽ cadentibus hymbribus. Fungorũ lenior ẽ natura: Ex pituita. n. arborũ naſci putant: tutiſſimi q rubent. Mox cãdidi cũ ſuis pediculis nõ ĩprobãt. Tertium genus qd' ſuille uocãt ueneno accomotatiſſimũ. Hoc Anneũ Serenũ p̱fe/

ctum neronis et milites quosdã periisse cõstat. Libet et co/
quendi quãdo ita gulosis placet ratiões aliquas afferre cũ
succusa illa tyrsi pte: qua terræ inherent ĩ aqua primũ cum
excauato pane: cũq; piris aut pirorum surculis ac pediculis
coquendi sunt. Alium qdã ĩdunt ꝙ obstare uenenis putat̃
Elixi ac saliti in oleo aut liquamine frigunt̃. Fricti moreto
uiridi qđ salsam uocãt: aut aliato suffundunt̃. Sunt etiã q
eos ablata pelle: aut supiore folliculo indito sale atq; oleo
sursum uorsum ĩ carbonibus decoquãt pipereq; aut cynna
mo asparsos deuorent. Pessimi (et si gulæ satisfaciunt) quo
uis modo cocti habebunt̃. Difficile. n. concoquunt̃: pnicio
sos generãt humores. Membrorum item stuporem: quem
apoplexiã græci uocãt. uentris tormina: difficultatem mi/
gendi: ac suffocationem minantur.

De tuberibus. cap. xxix.

t Vbera: quæ recte terræ callum dicemus undiq; ter/
ra circundata nullis fibris aut capillamentis nitun/
tur. Extuberante loco ubi nascuntur nulla rima egeruntur.
Siccis hæc fere et sabulosis locis fructicosisq; nascuntur. Ex
cedunt sæpe librali pondere cotonei magnitudinem. Duo
eorum genera: arenosa dentibus inimica: et altera sincera.
Distinguntur colore ruffo nigroq;: ac intus candido. Lau/
datissima crescũt in aphrica: quæ cum Licinius pretor mã/
daret denariis dentem infregit: ex quo patet et terra tu/
bera ipsa conglobari. Carnosiora putantur: quæ in cyre/
naica nascuntur. Suauiora: quæ in Thracia. Nobilissima
quæ circa Damaschum in syria et olympum græciæ putan
tur. Hymbribus autũnalibus et tonitribus crebris nascun/
tur: nec ultra annũ durant. Teneriora habent̃ uerna. Mi/

ra ē Scrophe Nursine solertia: et facile. n. ubi nascāt cogno scit: et inuēta attrectata a rustico aure integra deponit. Vino lota sub cinere calido coquūt. Cocta et mūda saleq; itē ac pipe aspsa calida adhuc cōuiuis post esum carniū apponi debēt Alit hic cibus: ut Galieno placet. et qdē multū ac uenerē ciet. Hinc ē q crebro utāt uenereę delicatorū ac lautorū mēse: quo in uenerē prōptiores sint. Ad geniturā si id fit: laudabile. Si uero ad libidinādū (ut pleriq; ociosi et item perātes solēt) detestādū oio ē.

De cochleis. cap. xxx.

C Ochlee tā terrestres q̄ aq̄tiles exerentes se domicilio: binaq; ueluti cornua ptēdētes retrahētesq; oculis carēt: ideo corniculis ptētare iter putāt: he uulgo limaces uocāt: q̄s Fuluius Lupinus i tarqnēsi agro paulo ante Pōpei ciuile bellū uiuariis ad saginā q̄ ex sapa et farre et lacte dat iclusit. uaria sunt eorū genera. Albe i reatino agro nascūt. Illiris pcipua magnitudo. Aphricanis ubertas. Coq multifariā coclee possunt. Lacte i uas ubi modicū aq̄ insit p noctē: aut diē reponēde copculo addito ne pdeant: purgabunt uehemēter. Sunt q eas lacte p noctē pascant et purgēt. Illatas deinde i cacabū cū recēti aqua ad focū tādiu retineant: quoad semicocte ac bene spumate fuerint. Ex cochleis uero erute: ac primū ex aq̄ calida bene lote subinde ex aceto et sale confricate: rursūq; lote ac farina iuolute in feruēti oleo: aut liq̄mine sunt frigēde: frictas aut mētha siluestri alio pipe croco tunsis et acresta dissolutis: aut salsa uiridi suffundes. Elixe ut mihi qdē uidet: aut aliatū aut moretū reqrunt. Cochlee si sine multo alio aut moreto fuerit boni alimēti sunt. Pectori et pulmoni opitulant. Epar eius

fibras laxãdo iuuãt: ethicis ꝓsunt. De testudie. c xxxi.

i Ndicũ mare testudies tãtas emittit: ut singularũ superficie affirmãte Pli. habitabiles casas itegãt. Aiunt itẽ inter isulas rubri maris hoies his cymbis nauigare. Testudinũ putamine secare i lãinas lectosq; postes ac repositoriũ his uestire. C Iulius polio primus instituit: et ut Maro ait Radiãt testudine postes. Capiunt aũt cũ diutius desiderio respirãdi i supficie cõsistũt: ita sole itoste: ut imergere se supuenietibus uenatoribus nõ possint. Sũt et terrestres in siluis habitãtes: q̃ ut credit herbis et rore uitã ducũt Has canibus iuetas rustici ad cibũ trãsferunt. In cacabũ feruentẽ aq̃ coiiciũt. Semicocte et exempte cõfracta testudine ablatisq; itestinis ac pelle iterũ: donec exacte coquãt i cacabũ ad ignẽ ponunt. Coctas pipe croco uitellis ouorũ dissolutis suffundes. Sunt q ex aliato uel ex salsa comedãt. Boni sunt alimenti: et sine moreto: medele uim habent.

De ranis. cap. xxxii.

r Ane inter pisces nequaq̃ numerãde recte hoc loco ad culinã ueniẽt. Rubetas et sub terra uiuentes: ut noxias reiicio. Aq̃tiles he sunt de qbus loquor. Bolo capite meliores esui putãt: q̃ q̃ fuscina. A serpẽtũ. n. morsu attrectate: ac lese: bolũ attigere nõ putãt. Captarũ coxulas denudatas pelle p noctẽ aut diẽ i recẽti aqua natare sinimus. Inuolutas deide farina i oleo frigimus. Frictas et i patinã trãslatas: palellus meus salsa uiridi suffundit: ac feniculi floribus aromatibusq; inspgit.

Liber. x. de coquendis piscibus.

d Icere de natura et ui pisciũ oium instituerã: nisi me trãsmutata et confusa ipsorũ noia pturl

bassent. Animantiū si quidem nulla species est: quæ indiui duorum suorum magis q̄ piscea nomen: et descriptionem amiserit. Fecit hoc euū: et eorū: q ante nos fuere negligentia atq; inscitia Dicā tamen q̄ accurate fieri poterit de his: q ad mensas ueniunt: quorum p̄sertim noīa integra adhuc extant. De omnibus dicere cum plura uulgo credita sint: quæ in aqua: q̄ quæ in terra nascuntur non esse consilium. Piscium qbus humana cōsuetudo uescitur: natura fere frigida et humida est ad consuetudinem helementi: unde nascunt. Marini tamen minus ob salsedinem aquæ putantur. Saliti unde uis sumpti insalubres habentur. Male. n. alunt: et sitim ingentem excitant. Recentes medie etatis: diu. n. uiuere pisces putant: et nō nimiū pingues nec limum aut cenum sapiētes: nec cito putrescentes nec duriē: aut uligimē p̄seferentes: maximis et minimis ante posuerim semp̱ Meliores itē putant marini secūdū quosdā q̄ fluuiales: rursum fluuiales q̄ q in lacubus nascūt: et hi q̄ q ī paludibus. Probabiliores p̄terea duxerim saxatiles q̄ harenosos: harenosos q̄ cenosos: et palustres. Nō īprobant item et q ex mari flumina innatāt: et q ex fluminibus in maria descendunt: si id eorum natura patit. Pisces tamen oēs q̄lescunq; sint dure ob eorū frigiditatē et uiscositatē concoctionis habēt. Sāguinē p̄terea frigidū ac phlegmaticum generant. unde uarie et graues oriuntur egritudines: neruos molliunt: et ad paralysim præparant: sitim excitant. Humectare tamen uētrem putantur: et genituram augere. Piscium omnium nō eadem est conditura et coctura: quos elixos et frictos uoles fere omnes exquāmato extenterato brāchias euellito: ac bene lauato. Contra uero quos assos optabis integros ad fo-

cum pones: excepta salpa lacia: quorum intestinum per brãchias extrahitur.

De thynno. cap. i.

d E thynno: cuius ꝓcipua magnitudo est dicere primo institui. pependisse enim ethynnum captũ cuius latitudo duo cubita et palmum uolebat quindecim talenta constat. Nascuntur et in amnibus ut in nilo rheno et pado. Thynni mares sub uentre pinnam non habent. Bie̾nium eorum longissima uita. pleniluniis pinguescunt. Verno tempore capiuntur in sinu bizantio: hyberno in ponto latent. Capti ac membratim diuisi ceruice et abdomine commendantur. Sale etiam reseruati pulmentorum uicem ieiuniis subeunt. Salitum eius abdomẽ: et solidum nec molle: quod tarantellum uulgo appellant: aqua et aceto interiectis furfuribus quo melius salsedinem relinquat: bene lotũ: et repurgatum in aqua non multum coques: exemptum: et aceto bene maceratum: ubi uoles edito. Sunt qui aromata dulcia inspargant. Ex eodem tynno fit salsamentum quod thynninam appellant. In aqua tepida horas sex hæc innatet oportet: si purgatam uoles. Elixam parum admodum: ex aceto comedes. Hæc ut omnia alia salsamenta pessimi sunt alimenti. Recentem thynnum pipere cynnamo coriãdro tritis: cepa cocta et concisa aceto melle oleo condies.

De mulo. cap. ii.

m Vlum piscem apud romanos in precio fuisse ubiq̧ fere legiẗ. In mari rubro librarũ octogita qdẽ inuẽti fuerunt. Nã Celerẽ Asiniũ mulũ emisse septem milibus. Capti ac uulnerari ferula: qua aliter ꝓcoq̄ nõ possunt ad eli

xum et assum tēdūt. Elixos eo mō quo et thynnū: assos pi-
pere; ruta nucleis tunsis: et aceto aut acresta ꝑfundes.

De anguillis. cap iii.

o Ctoginta annis uiuere anguille putant. Durāt itē
sine aquis senis diebus aqlone spirāte: austro pau-
cioribus. Tolerare hyemē in parua aqua: aut in turbida ui-
uere nō possunt. Captā anguillā et excorticatā: ac extente-
ratā in frusta satis magna concides: ac ueru ad focū bene co-
ques. Positis inter frusta lauri aut saluiæ foliis humectando
semꝑ cocturā muria: quā isti salimolā uocant. Vbi ꝓpe co-
cturā fuerit: farina aut pane trito addito cinnamo et sale in
spargēdo circūquaq; incrustato. Elixā si uoles: cū petroseli-
no saluia: ac qbusdā lauri foliis percoques: et acresta ac pi-
pere suffundes. Salitā pterea ī frustra concides: maceratā in
aqua horis qttuor aut qnq; in cacabū ad focū pones: semi-
coctā in aquā recētē transferes: sinesq; efferuere: donec oīo
coquat. Coctā: petroselino cōciso et aceto suffundito.

De murena. cap. iiii.

m Vrena oua parit quocūq; mēse: citissime crescūt: cū
reliq pisces statuto tpe id agant. In sicco littore ela-
sas coitu serpētū ipleri uulgus putat. Aristoteles marē q ge
nerat zinirū uocat. Discrimē hoc īter marē et fœminā eē: ꝙ
murena uaria et ifirma sit. zinirus unicolor et robustus den
tes extra os hēre dicūt. Inuenit ī hoc aīali documēta seuitie
uerius Pollio eques romanus ex amicis diui Augusti uiua-
riis earū īmergēs dānata mācipia tāq ad hoc feris terrarū nō
sufficientibus. Ferunt aceti gustu eas in rabiem agi. Mu-
renas apud antiquos in precio fuisse crediderim: et ꝙ Li-
cinio hoc pisce effusissime delectato cognomentū dedit: et

ꝙ.C.Cesar dictator cū triumphales cenas populo daturus esset:sex milia murenarū emisse dicit̃:aut ut Plinio placet mutuo accepisse:et ꝙ Lucius Crassus ꝓduces ille murenā ĩ piscina domus sue mortuā atratus tanq̃ filiā luxit. Hoc idē de Hortensio scribit Plinius. Ex pharo siciliæ optime putā tur:quas illi plotas latini flutas uocant:ꝙ in summo sem per natātes sole torefacte curuare se posse et in aquā mer gere desinunt:atq; ita facilius capiunt̃. Varro sic dictas pu tat:ꝙ in summa aqua pre pinguedine sui fluitent̃. Coquit̃ murena exossata more maiorum:ut anguilla sublato corio capite et cauda:assam moreto uiridi suffundes.

De echino. cap.v.

p Aruus admodum piscis assuetis petris echinus :quod carnis adherente naues tardius ire credunt̃. Cum Plinio sentire Lucanus uidetur. Non proprium retines euro tendente rudentes : In mediis echinus aquis:cuius prima syllaba ab eodem Lucano ꝓdu citur:cū cōtra a Iuuenale corripiat̃:et re uera sit breuis na tura. Obseruare itē græci:ut echinos castanearum follicu los appellarent:quos Martialis hoc disticho imitatus ē. Iste licet digitos testudine pungat acuta. Cortice deposito mol lis echinus erit. Echinos ubi coxeris:pipere et croco aspges.

De sepia. cap.vi.

s Epia inter pisces sanguine carentes numerat̃. Carē tium autem sanguine:tria sunt genera. In primis q̃ mollia appellant̃. Deinde contecta crustis tenuibus. Postre mo testis conclusa duris. Mollia sunt loligo sepia polypus: et cætera generis eius. His caput ter pedes et uenerem collo catum est. Pedes octoni oībus sepie et loligini : ex his duo

pedes longissimi et asperi qbus ad ora cibos admouēt: et in fluctibus se ueluti anchoris stabiliunt: cum cæteris uenant Sepiarum generi mares uarii et nigriores constātiæq; maioris. Fœminis tridēte pcussis exiliant. Contra uero fœmina icto mare fugit. Ambe aūt ut sensere se apphēdi effuso atramento infuscata aqua latebras quærunt. Sepias elixas ab haeno in patinā missas cū pipere lasere cōdies ut uoles. sunt qui ex pipe cynnamo coriandro uiridi mētha uel arida: oui uitello aceto uel acresta: olei modico: ubi bullierit obligēt.

De loligne. cap vii.

S Vnt et loligines et loliguncule: quæ magnitudine potius q̄ qualitate differunt. He extra aquā se offerētes uolitare putant. Cocte in patinam translate pipe: ruta melle: olei guttis condiunt.

De polypo. cap. viii.

P Olypus dictus ē q multos habeat pedes: brachiis ut pedibus et manibus utit. Cauda quæ ē bisulcata et acuta in coitu letant admodū odore. Vescunt cochliorū carne. Oia in domū comportant. Deinde putamine rosa carne egerit. Annatantes quæ ad ea pisciculos uenant. Polypum coctum pipe et lasere condies.

De conchis. cap. ix.

E X genere cōchiliorum conche habent q̄ qdem uisu oīq; sensu alio q̄ cibi et periculi carent. His aptis īsidiant polypi. Imposito. n. lapillo cōtra cōchas ne claudi possint securi carnes extrahūt. Negāt in aqua nullū esse aīal ad cōfidendum hoīem atrocius: cocta pipere: petroselino mentha sicca: cynnamo obligas.

De locustis. cap. x.

l Ocuſte cruſta fragili muniunt. Latent mēſibus q/
nis. Eodem tp̄e et cancri occultantur. Ambo more
anguium ueris initio ſenectutem exuunt renouatione ter/
gorum: cætera in undis natant. Locuſte reptantium modo
fluitant. Vnum hoc animal niſi uiuum feruenti aqua in/
coquatur: bonam carnem non habet. Viuunt petroſis in lo
cis. Aliter ſic coques locuſtas. Aperiuntur locuſte ut aſſolet
cum teſta: et infunditur eis piperatum ac ſi in craticula aſ/
ſantur.

De cancris. cap. xi.

c Ancri hyeme aprica loca ſectantur: eſtate in opaca
purgatum recedunt. Omnia eius generis hyeme le
duntur: autūno et uere pingueſcunt: maxime pleniluniis.
Cancrorum plura ſunt genera: ſed omnibus fere longa eſt
uita. Pedes octoni omnes in obliquo flexi. Fœmine primus
pes duplex: mari ſimplex. Preterea bina brachia denticula/
tis forcipibus. Superior pars in primoribus his mouentur in
inferiore immobili: dexterum brachiū omnibus maius. Vni
uerſi aliquando congregantur: q̄ ex eorum diuerſo ac tri/
to itinere apparet. Sunt et cancri: qui phynotere appel/
lantur: omnium minimi: et ob hanc rem iniurie oportu/
ni. Huic ſolercia eſt inanium oſtrearum teſtis ſe conde/
re: et cum acreuerint migrare in capatiores cancri pauore.
Retrorſum credere cancri pari uelocitate putantur. Demi/
cant inter ſe ut arietes aduerſis cornibus īcurſantes. Cōtra
ſerpentū icus medent. Aiūt ſole cācri ſignū tranſeunte ipſo
rum corpora exinanita p̄ſertim ac ſicca exiſtentia in ſcopio
nes tranſfigurari. Ex hoc genere et echini putantur. Oua
omniū amara ſunt: et q̄na ſimul iuncta. Ora eorū ī medio

corpore in terrã uersa tradunt. Seuitiã maris p̃sagiunt. Hic est q correptis operiunt lapillis: mobilitatéq; pondere sta-
biliunt. Quod ubi uidere naute stati pluribus anchoris na-
uigia firmant. Sunt q et cochlee: tã aquatiles q̃ terrestres i
hoc genere collocẽt. Vngues habẽt i tenebris ẽt uelut igne
lucentes. Coqui hi oẽs ex aqua et aceto: et abundanti sale
debẽt. Ita ferueant oportet: ut bis terue spumã exundanti
haeno emittãt. Cocti et in patinas transl lati ex aceto come-
duntur. Farciri et cambari euacuata testa: tunsa ipsorũ ex
cauda et chelis carne: tunsis amygdalis: uua passa: uitello
oui: trito caseo si tp̃a patient: petroselino amaraco minuti
concisis: et farcti frigi in oleo lento igne debẽt. Cãmarum
ego illum putari: q paruus admodũ et tener tã ex lacubus
q̃ ex marinis litoribus capit. Coqui et hi eo mõ quo supio-
res debẽt. Cancri certe difficillime cõcoquunt: cocti asmati-
cis et ptisicis p̃desse putant. Teste eorum in cinerem reda-
cte: et cum melle ac gentiana pote: morsui rabiososi canis
mederi putantur.

De conchis. cap. xii.

i N conchis magna est et figurae et coloris uarietas: utpote planis: cõcauis: lunatis: lõgis in orbẽ: curua-
tis: dimidio orbe cesis: in dorsum elatis leuibus: ru-
gatis: denticulatis: crinitis crispis. Ex his pectines recõditi: et
ipsi magnis frigoribus: ac magnis estibus saliunt: extra uoli-
tant seq; et ipsi cariãt. Magna uenit romanis luxuria ex cõ-
charum genere. Origo aũt et genitura cõche: unde marga-
rite nascunt ostrearum conchis aut multum differt. Hãc ãt
repleri rosido conceptu tradunt: ubi genitalis anni hora eã
pansam quadã oscitatiõe emisit. Melioresq; margaritas ex
q̃litate roris puri uel secus gingi. In aqua mollis uino exẽ-

ptusprotinus durescit. Concha ipsa cū manum hoīs uidit: comprimit se atq; operit: gnara se ꝓpter opes suas peti: ma numq; si ꝑuenit acie sua abscindit. Capte cōche ac sale ob/ rute in uasis fictilibus erosa carne oī nucleos quosdā corpo rum: hoc est uniones in fundo relinquunt: candore magni tudine inter se distantes: et quia nullibi duo reperiunt̃ indi screti, his merito unionū nomē romanū imposuere delitie. Clarior in rubro mari reperit̃. Duo fuere maximi uniones usq; ad Cleopatre tempora. Quæ Antoniū ad luxū ꝓuo/ cans: insummere se posse una cena sestercium centies affir/ mauit. Hæc ubi mirari uidit Antonium arridēs uesana mu/ lier phyalā poposcit: cui aceti acris nōnihil infundit: atq; il/ luc unionē dēptū ex aure altera festinabunda dimisit: eūq; mature dissolutū (ut eius lapidis natura ē). M. Antonio bi/ bendū apposuit. Hic unio centies sesterciū sine contētione ualebat: cuius aūt magnitudinis fuerit inde colligi poterat ꝙ q̄ supfuit postea uicta regina: et capta egypto, Romam delatus defectusq; ē: et facta ex una margarita due: atq; im positis simulachro Veneris aut monstruose magnitudinis in tēplo qd̾ Pantheon dicitur. Conche igitur si non hac ra tione satis humanis delitiis satisfaciunt: in carbonibus (ut ostrea solemus) coquantur.

De purpura et murice. cap. xiii.

p Vrpura et murex conchiliis annumerantur. Latēt circa causis ortum tricenis diebus. Congregantur uerno tempore. Purpura florem illum tingendi uestibus olim expetitum in mediis habet faucibus nigrantis rose co lorem referens: reliquo tempore fere sterilis uiuas qui eas querunt capere cōtendunt: qui cum uita succum illū amit/

tunt. Conche omnes celerrime crescūt: precipue autem pur pure. Anno. n. magnitudinem implent. Murice tamē pur/ pura colore pstantiorem crediderim. Ab his et ostrum di/ cebatur color ille celeberrimus ꝙ ex ostreis purpura ac mu/ rex erueret. Et sarranū nomen ab Sar urbe Phenicie: quæ postea Tyrus appellata est sūpsisse cōstát ut apđ Virgiliū.

Et gemma bibat et sarrano dormiat ostro.

Coquunt et he eo modo quo cætera conchilia.

De ostreis. cap. xiiii.

d E siliceis tandem conchilibus cū ostreis conclud/ mus: quæ quia demortuam ēt uenerē excitāt apđ lauros et libidinosos in precio sunt. Sergius ille: qui ab Ora ta pisce capto: et auecto cognomentum accepit primus om nium non tantum gulæ quātum auaritiæ gratia ostreis ui/ uaria adinuenit: Luci Crassi oratoris etatem ante Marsicū bellū: quo qdem principio adeo uectigalia: et priuati pro/ uentus ex piscinis creuere: uacantibus etiā huic rei magnis uiris utpote Lucio Phylippo et Hortēsio: quos piscinarios Cicero appellare solitus est: ut Catonem Vticensem. L. Lu culli heredē de piscinis quadraginta quadringētis millibus uendidisse scribant historici. Idem igitur Orata qui primus balneas pensiles habuit. Primus etiam ostrearia in Baiano collocauit: quia limosa regio quæ soleam creat: et passerem: conchiliis quoqꝫ muricibus et ostreis idonea est. Primus ēt optimum saporem ostreis lucrinis adiudicauit. Hæc cocta in carbonibus: atqꝫ ex testis exempta frigi in oleo et aroma tibus: atqꝫ acresta suffundi possunt.

De orata. cap xv.

n On est credēdum oratam ad nos aliunde cū impē

sa aduecta sine causa: quæ in sapore et uoluptate collauda/
ta est. Omniū tamē aurata lucrinam concham depasta no/
bilior habetᷣ: teste Martiale hoc disticho.
Non omnes laudes preciumq; aurata meretur:
Sed cui solus erit concha lucrina cibus.
Si pinguis est orata elixam: si macessit assam facito: ac mo/
reto uiridi suffundito. De accipensere. ca. xvi.

a Ccipenser: quē secundo bello punico romam adue
ctum constat: rari capitis piscis est: magniq; precii.
Squāmam ducit aduersam: cum cæteri secūdā ha/
beant. Hunc piscem coronati ministri cū tibicine ad palati
nas mensas ferebant: quasi ambrosias dapes.

De scauro. cap. xvii.

s Caurus ex Asia in nostrum mare ab Octauio pre/
fecto classis aduectus est: quem piscem inter hosti/
am et campaniæ littus ea lege sparsit: ut quinquēnio donec
multiplicaret intactus relinqueretur. Melior tamen intesti/
nis q̄ carne est: auctoritate Martialis.

De lupo. cap. xviii.

t Alia alibi meliora nasci sententia Varronis: ac Pli/
nii depræhendimus: qui uerbis his lupo inter pi/
sces palmam ascribunt. Ad uictum optima refert
ager campanus frumenta. Falernus uinum. Cassinas ole/
um. Tusculanus ficum. Mel tarentinus. Piscem lupum
maxime qui inter duos pōtes captus est Tyberis. Vt rom/
bum sinus Rauennas: murenam siculus littus. Assa/
tur autem in craticula lupus: si is est quem uulgo laciam
uocant. auulsis brachiis extractoq; per eandem uiam inte/
stino: assum salsa uiridi suffundes. Quod si elixum uoles

leucophago inuolues. Vtroq; modo suauissime editur. Ad hunc Pōponius tyberis accola Martio Aprili et Maio me sæpius inuitabat: satis etiam tuto perditur cum non incon-grue alat. Philippus romanus nostra etate phisicus egregi-us: et discipline ueterum diligentissimus rimator asserit sti-rionem: si saporem inspicimus esse quē ueteres illi captum inter duos pōtes tantopere laudabant. Nec lacie eam lau-dem ascribendā putat. Vter nostrū melius diiudicet liguri-torum sit iudiciū.

De siluro. cap. xix.

s Ilurus masculus omniū edita custodit oua: et sæpe qnquagenis diebus ne absumant̃ ab aliis. At mari-nus mus in terra scrobe effosso parit oua et rursus obruit terra trigesimo die refossa aperit: fetumq; i aquā du cit. Nos pisces esui hoīum nequaq̃ cōmendandos censui.

De rombo. cap xx.

r Ombū in adriatico captū: maxime uero ī sinu Ra-uennate suauissimum esui crediderim: quod apud maiores nō nisi principum mensis apponebatur. Magnitu dinis eius Iuuenalis auctor ē uno carmine Incidit adriatici spacium admirabile rombi: et Martialis: Quāuis lata gerat patella rombū. rombus latior est tamen patella. Rombū in calato uinctum aut pinaci annexum in cacabo coques. Fa-cillime n. si hoc modo coquatur disrumpit̃ Eferueat itē lē-to igne necesse ē. Coctū cū leucophago et aromatibus: et tuto et suauiter edes.

De stirione. cap. xxi

t Radi per tenebras nunc mihi uideor: quando ho-rum de quibus deinceps dicturus sum piscium: nul lus certus uel hoīs uel naturæ existat auctor. Negli gētiæ maiorū et inscitie id magis q̃ mihi ascribendum est.

Vtar ego nouis nominibus ne delicatorum gulæ per me di cant stetisse: quominus integra uterentur uoluptate. Stiriō piscis ē ꝑgrandis: flumina non nisi lata ingreditur. Captū nō statim: sed post paulū in aqua dimidiata uino albo uel aceto coques. Salem indere memēto. Tantū cocture: quantum uitulina caro reqrit. Comedi stiriō ex leucophago ubi multū gingiberis insit uel ex aliato uel ex sinapido debet. Ex stirione fit salitura: quā uulgo scinale uocant: quasi spinale: ꝙ ex dorso et spina fiat. Bonū scito: cū in tessellas cōcisum integrū et rubeū erit. Dū in craticula coquit̃. aceto et oleo crebro īspargito: ne desiccet̃. ubi calorem penetrasse credideris: ab igne eximito: ac suffusum reliquo aceti et olei conuiuis apponito. Hæc sunt potatorum calcharia.

Conditum: quod cauiare uocāt. cap. xxii.

o Va stirionis exēptis qbusdam neruis qui hæc iter erant lota ex aceto aut uino albo in tabulā extendes: ut exsiccent̃. Salita deinde in uase aliquo aut inuoluta sale manu nō tudecula ne frangant̃ in saccū rare texture ut inde humor exeat coniicies. Postremo uero ī seriā ī fundo ꝑforatā: ut si qd humoris inest inde exeat. ad usum repones bene ꝑmendo et opculando. Coq duobus modis cauiare pōt. Nam in bucellas uel frusta panis parū tostas extēsum ad ignē cum fuscina aut gladii cuspide tādiu retinēdū est: donec crustā fecerit coloratiorē: atq statim calidū edendum. Et aut lotū aqua tepida: ne plus q̄ satis ē salitū uideat̃ oleribus bene cōcisis excauato pane ac trito admiscebis: addendo parū cepe minutatim cōcise: ac fricte: minimū piperis. Hanc deinde īpensam in frictate modū coques: et græcos huiuscemodi cibi auidissimos pasces.

l. iii.

Lumbrina. cap.xxiii.

l Vmbrina piscis ē nō cōtēnēdus coruo assimilis. Coqtur aūt et cōdit̃ eo mō quo stirio: minus cocturę: qa tenerior est requirit. Dentale. cap.xxiiii.

d Entale nostra etate dictū: ꝙ dentes fere exertos habeat: qbus et piscatores interdū ledere consueuit. Sensere antiatis cicatrices in digito acceptas a dētali uulneris inspexi. Orate similis est. ut stirio coquitur.

Varrolus. cap.xxv.

u Arrolū paruū utpōte quatuor aut qnq̄ librarum: nec exquāmatū nec exenteratū: aut in craticula. aut in oleo coqto. Si in craticula: aspergere cōtinuo salito oleo et aceto memēto. Multā cocturā amat: ꝑꝑ eius exuberantē humiditatem. Coruus. cap.xxvi.

c Oruus sub niger est ad corui similitudinem: unde nomē accepisse putat̃: pinas ĩ tergū oblōgas gestat Lapidē itē in capite gerit. Affirmat Palladius dolorem laterū sedari: si sub annulo gestatus carnem attigerit. Optimis piscibus ānumerat̃. Coq siue magnus siue: ut uarrolū dixi pōt. Frictū moreto: et cui modicū alii insit: aut sinapido suffundito. Solea. cap.xxvii.

s Olea piscis lautus nec admodū longus: uerū subtilis et solee similitudinem habet: unde nomen accepisse puto. Frictū petroselino minutim conciso: et acresta: aut succo malarancii suffundes. Numeratur et hic inter bonos pisces. Palmita. cap.xxviii.

p Almitas ego paruas lumbrinas crediderim. Neq̄ enim nisi quantitate tantum differūt. Nam et oblonge he sunt: et sub nigre: et caudā habent subti

lem acutam et biſurcatam:Sunt item ſine ſquãmis. Coqui/
tur et cõditur ut ſtirio. Si parua admodum fuerit frigatur:
petroſelino ac ſucco malarancii inſpergatur.

Frauolinus. cap.xxix.

f Vrgit in dorſum frauolinus:inclinatq; caput foris
ruber eſt:intus albigat:ac ſaporem optimum edẽ/
tibus preſtat. Coqui quo uis modo poteſt maior. et elixus
leucophagum:minor et aſſus ſalſam requirit uiridem.

Trillia. cap.xxx.

t Rillia curti capitis piſcis eſt et groſſi:caudam item
in acutum ducit. Integra nec exenterata aſſanda ẽ:
ac muria aſpergenda: Ad dies octo aut decem durabunt: ſi
patina altera ſuper alteram poſita ſalimola cõſperſa fuerit.

Salpa cap.xxxi.

s Alpa piſcis nec magnus nec boni ſaporis eſt. Syl/
ueſtre enim neſcio quid ſapit. Coloratior itẽ in me
dio:et ex tranſuerſo extat. Hic piſcis quia uentrico
ſus admodum eſt:bene exenteratus:ſed parua quantum fie
ri poteſt inciſura:aſſaturam requirit:et moretum.

Scorphion. cap.xxxii.

s Corphion niger eſt: denſas in tergo ſpinas habẽs:
quibus nonnunq̃ piſcatores ledit:Magnum elixũ:
paruum aſſum facies.

Cephalus. cap.xxxiii.

o Ptimi ſaporis eſt cephalus ſeptembri menſe:piſcis
ſubalbus:et ſatis magnus:ĩ dorſo planus:cuius ca/
put et curtum et groſſum eſt. Magnum in cacabo
coques:paruum in craticula:ſalimola continuo inſpgẽdo:
ne deſiccetur. Magnum cũ leucophago: paruũ muria ipſa
comedes.

Paſſer. cap.xxxiiii.

p Asser a passere auicula: cui fere assimilis est: capite enim tantum differunt: nomē accepit: elixo petroselinū: asso malarancii succū indes.

Cāmari marini. cap. xxxv.

c Ammaros marinos paruos admodū: et quorū testa tenella ē: elixos et feniculo et aceto suffundito.

Cappe. cap. xxxvi.

c Appe ex genere conchiliorū sunt: coq in patella sine aqua debēt. Conchas ubi uideris ꝑcalore aperiri acrestam cum modico piperis triti: et petroselini concisi indes: admiscebisq: ac statim in patinas transferes. In aqua bene salita ꝑ noctē aut diē retinēde prius sunt: ut amaritudinem innatam relinquāt. Merlucius cap. xxxvii

Erlucius sine squāmis est: accepit fortasse hoc no-

m men a merula. Lucio tamen ꝑsimilē aiunt. Coctum cū sinapido albo comedes.

Lucius fluuialis. cap. xxxviii.

Vciū fluuialē exenteratū elixabis: cocto squāmam

l cū pelle auferes: ac ex leucophago: aut aliato: aut sinapido comedes. Paruū luciū si uoles assato: hic piscis inter alios minus insalubris habet. Sunt q et eundem licium appellent. Trute. cap. xxxix.

Rutas quasi trusiles a trudēdo nostra uernacula di-

t ctās puto: semp. n. in aduersum et ipetuosum flumē truta nitit: aduenietes undas superare cōtēdēs. Cōcisa truta i frusta ac salita i cacabo ita ut sursum uorsū in cisura uertat: ex aqua et aceto: ita moderate imposito: ut neq sal diluat: neq plus q̄ duobus digitis aqua emineat coqui debet. Vbi despumaueris: deinceps lento quoad fieri po

terit igne efferueat. Coctã et in pinaca extẽsam: ut nõnihil exiccet aromatibus dulcibus ĩsparges: ac cũ leucophago be ne gigiberato comedes. Paruã trutã exẽteratã: et bene squã matã integrã hinc dextra hinc sinistra a capite ad caudã in cides: incisuris salẽ ĩdes: ac p horas duas ĩter duas tabulas op primes. farina deĩde ĩuolutã ĩ oleo plente friges: coctã hoc modo: ad q̃ttuor et qnq; dies seruabis. Quouis mõ edatur grauis cõcoctionis est.

Thinca. cap. xl.

q Vam nũc thincã dicũt: olĩ menã appellatã credide rim. Si grossa erit et lixã uoles: ex acresta: aromãti bus: petroselino minutĩ cõciso: cõditã comedes.

a Liter si grossa erit: eã bene exquãmatã: ac p mediã spinã incisam: ita ĩuertes: ut qd' foris erat intus de/ mũ fiat: ĩfractis ẽt costis: ac cõcisis ĩtraneis inditoq; rursum cũ ouis sex: petroselini cõcisi: piperis tunsi: alii diffracti: cro ci modico: Sunt q damascenas: aut cerasia acria: aut passu/ las cũ pineis mundis cũ ouo diffracto indãt. Coquẽda len/ to igne ĩ craticula ẽ: coctam salimola ex aceto oleo croco sa pa suffundes.

a Liter si parua erit: eo mõ scĩdes: quo supiorẽ. et cõ sparsã farina oleo friges: frictã: aut acresta: aut suc/ co malarãci suffundes. Hoc ẽt quouis mõ cocto nihil peius

Piscis persicinus. cap. xli.

p Ersicũ piscẽ pcipuũ. Vrbanus lacus et padus flu/ uius pducũt: quẽ ideo hãc denoĩationẽ accepisse putãt: q psici saporẽ habeat. Paruus ẽ: uario colore distin ctus. Suauis hic piscis habet: et minus insalubris. Maiorem exẽteratũ nec exquãmatum ex aqua aceto suffusa coques. Coctũ ac mũdũ: ut ĩ lucio diximus: cõuiuis appones. Par/

uum exenteratum: et exequatum in oleo: aut in craticula cũ salimola coques. Lampreda. cap. xlii.

l Ampreda anguillæ multũ assimilis ẽ: breuior tamẽ est: et foramina uti inq̃ sub aure habet. In Cisalpina parue: in Hetruria mediocres: romæ et tyberi p magne capiunt. Sed bene a natura actum ẽ: quãdoq̃ dẽ illic delicatissimũ ac satis magnũ pduxerit piscem: ubi uallate gulæ inter se: auctis rerũ pciis certant. Emi frequenter lampredas qnq̃ sex septẽ aureis: et olim a quodã lacticlauio uiginti: cũ alter secũ auctionaret: scimus. Nec passa est ingenua gula tantã audaciã gratuitã eẽ. Dispensatori. n. q̃ sui ipsius arrogãtiã et fastu: nolo dicere stulticiam imitatus eẽt centũ aureos dono dedit: ne secũdo ad singulare certamen puocatus: timidus ac infractus aĩo succũberet. Nõ hoc uoluit Christus: q uirtutũ nõ flagitiorum et gulæ certamina ad imitationẽ nobis proposuit. Sed ad coquinam redire tutius est: q̃ uulnera recrudescentia attrectare. Offam cerbero obiiciamus: ne in nos caninã rabiẽ exerceat: uel lãpredã cõditam meliorẽ offa. Lampredã erutis dentibus ac lingua: et extracto p obscenas partes solo qd eo tendit ĩtraneo: cũ aqua calida bene lauabis nullibi cõminuta pelle. Colligendus ẽ item sanguis: quo cõdimentum fieri solet. In os eius nucẽ muscatã: in foramĩa quæ circa aures habet: chariophyli integra grana indes. Inuolutã deinde in spirã in tygano ad focum cũ semiũcia optimi olei paruo acreste: uini albi et optimi: salis q̃tum sat erit lento igne pcoques. Vbi feruere occeperit sanguinẽ e capite ĩ tyganũ ipsum exprimito. Idẽ ẽt fieri anteq̃ ferueat potest. Eius moretũ hoc modo facito. Amygdalas aut auellanas cum sua pelle tostas ac tersas

ne cinis insit: bucellam itē panis ustulatam cum passulis cō tundito: tunsa cum acresta defruto aut ī parte cocture dis/ soluito: ac per setaceū in catinū transmittito: indēdo semp parū gingiberis gariophilorū: cinnami: et id sanguinis qd' diximus colligēdū: hanc īpensam in tyganū infundens: do/ nec lampda cocta uidebitur: una efferueat finito.

Liter assam si uoles dū coqtur sanguinē et adipem
a colliges. Hoc itē in eo quo pdiximus mō eduliū cō
dies. Sūt q minimas: quas lāpredocias uocāt in crati/
cula lento igne pcoquant. suffundēdo cōtinuo ex oleo acre
sta sale aromatibus simul mixtis. Barbuli. cap. xliii.

Arbuli fluuiales sunt inter bonos pisces (quouis
b modo cocti) nō cōnumerātur. Eorum oua mense
pfertim maio perniciosa habentur.

Temulus. cap. xliiii.

t Emulus piscis est optimus: et is maxīe: q ex abdua
capit. quouis modo pcōmode coquit. Fricturā ta/
men magis reqrit. Congrum. cap. xlv.

Ongrum: quē Antiates brūchum appellant. in fru
c sta cōcisum: eo modo coquito: quo anguillam: lo/
cato inter frusta saluiæ: aut lauri folia.

Leo marinus. cap. xlvi.

Eonem marinum ideo cancrum a uulgaribus di/
l ctum puto: qp leonis et colorem et similitudinem
quandam habet. Eius os: et id foramen: quod sub
cauda habet: lana occluditur: et in furno admodum calido
sine aqua liquamine ue ullo lente coquitur. Sunt qui eum
carbonibus circūuallent: crebroq; uoluant: ne comburant.
Coq itē ex aqua et aceto pōt: ut cancros fluuiales solemus

Plus tamen cocture requirit : quia groſſior et durior eſt .
Coqui et eo modo laguſte poſſunt:quæ ex genere cãcrorũ
ſed leone maiores habentur. Scarde.cap.xlvii.

Carde quouis modo coquanť inſipide ſunt:et plus
ſ moleſtie ob minutiſſimas ſpinas inter edẽdũ:q̃ uo
luptatis afferunt. Carpani. cap.xlviii

c Arpani groſſi et herbas ubi flumina ob increſcen/
tia ex alueis exeunt depaſti:non inſuaues cum leu
cophago:aut aliato habentur. Parui friguntur . Hos man/
thuani bulbaros lingua uernacula uocant.

Salmoni. cap.xlix.

ſ Almonos quouis modo coxeris optimos iuenies.

Laſche. cap.l.

l Aſcharum magnam uim Tranſimenus producit.
Fricte et in carbõibus:aut in craticula aſſe:ſalſam:
aut acreſtam requirunt.

Lacteolini. cap.li.

q Vos uulgus lacterinos:ego lacteolinos appellaue/
rim a lacte et albido colore:quo etiam tranſ lucen
tem ſpinã ĩtegro et uiuo licet cernere:adeo diaphani ſunt.
Mari et lacubus capiuntur. Fricti moreto uiridi:aut acreſta
ſuffundi debent.

Rouilliones. cap.lii.

r Ouilliones trillie perſimiles in lacu albano:et tybe
ri precipue naſcuntur:parui ſunt et inſuaues. Co/
quuntur:et ſibi accondiuntur:ut lacteolini .

Acicula. cap.liii.

a Ciculas a diminutione acus : eos piſces appellaue/
rim quas uulgus acucellas uocat. Acus enim ſimili/

tudinem habent: et quouis modo cocte: optime habentur.

Turdus marinus. cap. liiii.

t Vrdũ marinũ ideo sic dictum: ꝙ turdi similitudi/
nem habeat: quouis modo coques: assus sinapidõ
requirit. Agoni. cap. lv.

i N lacu albano optimi nascunt̃ Agoni: pisces non
admodũ magni: sed fere sardeliis assimiles. Elixi pe
troselinũ: butyrũ et aromata reqrũt. Fricti malarãcii succũ
aut acrestam. Sardelle. cap. lvi.

s Ardelle ex benaco admodũ laudant̃. Fricte ex acre
sta aut malarãcio suffundũt̃. Polypos. c. lvii.

p Olypũ a multitudine pedũ ut diximus sic appella
tũ: quoquomõ coxeris: malũ dices.
Cancri. cap. lviii.

c Ancri: quos uulgo mutatis et inuersis litteris gran
cos uocãt: tã fluuiales et he lacuna: q̃ maritimi co
cti: aceto suffundi debẽt. Carpiões. c. lix.

m Iror a Plinio cũ de benaco celeberrimo ueronẽsis pa
triæ lacu mẽtionẽ ꝑsæpe fecerit: nil de carpiõe: quo
lacus ille ꝑcipue extollit̃: ab eo scriptũ relictũ eẽ. Coquunt̃
carpiões quouis mõ. Verũ ut diu durẽt captos stati ac ĩ sali
mola biduo recentos ĩ optimo oleo diu friges: ut bene co/
quãt̃. Seruari hoc mõ ꝑ mẽsem: et si minus salubres et ĩsua
ues sint et eo ãplius: si redocti fuerit: seruabũt̃ et alii pisces
nõ tamẽ adeo si hoc mõ fuerint fricti. Cauẽdũ ẽ ne a spina
quã i n capite gestat ledaris: ꝑnitiosa. n. ac si ueneno tincta
esset: habetur. Calamarii. cap. lx.

q Vos isti calamarios uocant melius et magis ꝓprie
attramentarios appellassent: cum et caput ad for/

mam uasculi attramentarii habeant: et attramenta ut sæpe fundant. Magni in frusta concisi ac elixi: et petroselino minutim conciso: et aromatibus parui fricti ex succo malarantium comeduntur.

Pisces in gelu. cap. lxi.

g Elu ex aqua uino et aceto fit: et quo diutius seruetur multa aromata indi oportebit. Ex iure mene: aut lucii ꝑpinguis exenterati tantum: nec exquamati optimum fiet gelu. Sed is piscis lento igne: et in tanta aqua ut uix tegatur bene coquendus est. Cocti et exempti pellem rursum in cacabum pones: ac ebuliat aliq̃diu sines. Reliqua deinde quæ in gelu carnium facienda diximus obseruabis. Congelari ac constringi: et reliqui pisces elixi ꝑsertim tam maritimi q̃ fluuiales hac conditura poterunt.

Oua tarica. cap. lxii.

o Va cephali sale trito consparges: reseruata mēbranula illa in qua oua ipsa tanq̃ in folliculis nascuntur. Post diem a salitura inter duas tabulas per diem et noctem opprimes: inde ad fumum suspendes procul flamma: ne uehementem calorem sentiant. Sicca in uasa lignea cum furfuribus repones. Edi hoc modo nō insuauiter poterūt. Verū si cocta uolueris sub cinere: aut in focolari calido et terso sæpe uoluta concalefacies: ac peredes. Cum sophiano meo hoc nil suauius edisse me memini. Delata e græcia illa putarim: unde optima salitura aduehi solet.

Quid sit edendum in tertia mensa. cap. lxiii.

d Ictum iam satis quid in prima et secūda mensa sit edendum: dicendum deinceps erit et hoc breuiter quidem quid in tertia tanq̃ in conclusione ad fi-

gillum stomachi sit assumendum. Esse carnes si contigerit: tum assas: tum elixas pro tempore anni aut poma aut pira acida presertim quæ exhalationes cibi antecepti a capite propulsent comedes. sunt qui mirum in modum inter quos est nicander raphanum radicibus ascriptum probent: ꝙ post cibum sumptus concoctionem adiuuet: ad ima stomachi penetrando: pituitam extenuet: uapores ad caput elatos deprimat: renes et uesicam purget. Salutaris et contra fungorum uenena: uipere: ac scorpionum morsus habetur. Tanta est eius acrimonia maxime uero siluestris: quem ego amoratium dici crediderim in abraso cortice dorso scorpionis impositum statim necet. In prima mensa sumptum: non adeo probant medici. ꝙ ob eius acrem et calidam uim non patiatur cibum in stomacho quiescere: ructus generet: et concoctionem inducto uomitu impediat. Sigillare stomachum casei præduri modicum putatur: et prohibere: quo minus exalationes caput et cerebrum pertant. Fastidium item exunctuosa cena aut dulci exortum percommode tollit. Comedunt anesum et coriandrum saccharo inuolutum delicatores mensæ ad oris et capitis medelam: feniculum uulgares. Castaneam cuius uis frigida ē et sicca omnes de qua uarie disceptatum est. Hanc alii nucibus: ut Virgilius. Castaneeq; nuces: alii iuglandibus: ut Sardi: qui eas balanos uocant annumeranda censuere. Echinis pungētibus tanq̄ quodā q̄si uallo cortice et mēbranula ut res ꝑciosa inuoluit. In ꝑcio quōdā erat Tarētina quæ et balanitis uocabat. Laudabat et Neapolitana quōdam ut nūc Mediolanenses. Castanee omnes bene dentibus trite: a bonoq; stomacho sumpte: non incōmode alere: obesare:

appetentiam facere putantur. Meliores item habẽtur inter prunas et cineres cocte q̃ quæ elixe: aut in patella perforata ad flãmã toste sunt. Nimia. n. eius turgiditas et stiptica uis decoqtur. Sumpte itẽ cum sacchsaro aut melle pituita extenuare putãtur. Esus p̃terea cotoneorũ malogranati acidi p̃sertim: et oĩa quæ astringũt ut siliquarũ et pistachiorũ non ĩprobatur. Post pisces edende aut amygdale aut auellane: aut nuces sunt: q̲ᵖ piscium frigidã uim et humidã succitate reprimere putãtur.

De uino. cap. lxiiii.

Ena prãdium sine potu nõ solũ insuauis: uerũetiã insalubris habeẗ: cũ haustus sitienti q̃ cibos esuriẽti sit gratior: iucũdior. Humectare cibũ necesse ẽ: et ad refrigerationẽ pulmonis: et quo melius subigatur: et concoquaẗ qd᷑ desumpsimus. Vinum qd᷑ Androchides ad Alexãdrũ scribẽs eius intẽperãtiam cohibiturus sanguinem terræ appellauit: haustum calefaciendi et humectandi foris infusum refrigerandi et desiccandi uim habet. Est enim eius uis calida et humecta: unde Homerus

appellauit: q̲ᵖ semina caloris habeat. Hinc est qd᷑ corporibus fessis nil celerius subuenit: si modeste sumatur: nil item pernitiosius si modus absit. Tremuli enim graues: pallidi fetulenti: obliuiosi: lippi: steriles: et ad genituram tardi: cani calui: senes et ante tempus ob ebrietatem fiunt homines. Quare modus adsit ex hominum etatibus: et anni temporibus necesse est. Vt enim hyeme plus esse Celsi sententia et minus: sed meratius bibere conuenit: ita estate potione q̃ dilutissima et quæ sitim tollat nec corpus incendat: et ut uere cibum demendo diluciori aliquid ad minus: ita autumno cibo paulo pleniore utẽdo minus: sed meracius bi-

bimus. Danda est preterea senibus meracior potio : pueris dilutior: iuuenibus et medie etatis mediocris. Sumenda est item potio ex qualitate regionum corporumue. Frigida loca incolentes meratius: calida dilutius: temperata quod medium quoddam retinent bibant. Sanguine abundantes dilutibile: acuta bile uexati tenue: Atra meracum. Pituita austerum bibant. Vinorum tria esse genera Plinius asserit: austerum: dulce: tenue . Austerum pectus astringit et exasperat. Dulce lenit: sed inutilius: cum ĩ acutam bilem facillime transeat. Tenue omnino inutile: cũ membris omnibus opituletur. Alba uina si tenuia: aut non nimium metaca sunt: facilius q̃ nigra concoquuntur . Hæc enim pectus et fibras astringunt: illa laxant et leniunt. Sub alba uero tutius assumuntur. Conficiendorum uinorum ratio : quæ diuersa ex regionibus colligitur a rusticis peritis regionum petatur. Nobis sit satis breuiter connumerare : quæ uina in precio sunt. Legentes tamen prius adhortor: ne me ob hanc rem: uini appetentissimum putent : quo nemo me instituto et natura dilutius bibat. Vina suorum temporum laudauere ueteres: ut albana prædulcia : Surrentura tenuia salubriaq; Tiberius Cesar. Signino inesse miram austeritatem ad continendam aluum asserebant medici. Laudem magnam attribuit Mamertinis uinis Diuus Lulius publicis epulis. Falernum laudauere omnes: maxime uero Maro continentissimus omnium. Laubabimus et nos sine controuersia et reprehensione: uina ligustrica: et ea mãxime: quæ in littore genuensi nascuntur. Leuia enim sunt et iucũdissimi saporis. nec quicquam obstat quin ea nectas appellẽ. Habet et cortica firmissima uina: et quæ caput facillime tentẽt. Nõ im

m. i.

probatur et græcum: maxime uero quod in oppidum Ge/
minianũ in hetruria nascitur. Accessit et maxima laus seue/
riniano ex lucrinis montibus: quod estate pcipua refrigera
tio est. Romæ potissimum: ubi et calore et ciborum uarie/
tate: ac copia tanq̃ fornaces uoracissimi exestuant stoma/
chi. Nobilitate et elegantia sua me retrahit Trebianũ: quo
Hetruria maxime excellit. Nõ negauerim in Piceno in Ci/
salpina inq; reliquis Italiæ partibus alia et digna esse fama
sed horum tantũ mentionem fecisse sat est: ne etati nostre:
quæ meliora uina q̃ homines producit: non satisfactum di
ci possit.

De sedandis perturbationibus. cap. lxv.

n Il prope ad uoluptatem et ualitudinẽ tot pceptis
erit actum: nisi rationem sedandarum pturbatio/
num: quas græci uocant breui/
ter ostenderimus. He autem ita mentem e propria sede ple
rumq; dimorent: ut pturbato aio fit necesse corpus quoq;
aliquo et plerũq; graui incõmodo angi. Perturbationũ om
nium fontes: unde riuuli prope infiniti noti omnibus esse
debent. Duo enim opinata bona sunt: quorum alterum p/
sens: alterum paulo post affuturum speratur: uoluptas ge/
stiens opinione alicuius magni boni: et presentis: et cupidi
tas quam tandem uel libidinem licet appellare: quæ ẽ imo/
derata appetitio opinati cuiusdam magni boni: ut ait Cice
ro. Duo item opinata mala: quæ pari ratione: qua superio/
ra illa distinguntur: ut metus et egritudo. Appetere. n. ali/
quid cũ rõne est sapientis maxime pprium: cũ id modeste

fiat uoluntas dicetur: quem uero secus fecisse uiderimus: li
bidine proprie commotum dicemus. Superiori gradium:
quod cum ratione excitatur: sequenti leticiam exultantem
effrenata cupiditate ascribimus. At uero ut uoluptati mali
uolentia letans alieno malo. Delectatio per omnes sensus
diffusa iactatio: tanq̃ generi partes subiiciuntur: sic libici
nem ita exscandescentia: odium: inimicitia: discordia: indi
gentia: desiderium sequentur. Egritudo autem quæ est ani
morũ aduersante rõne cõtractio his p̃tibus distinguit̃ inui
dẽtia: emulatiõe: obtrectatiõe: misericordia: langore: luctu:
mœrore: erumna: dolore: lamentatione: sollicitudine: mode
stia: affrictione: desperatione. Quibus p̃turbatiõibus mors
etiam nõnunq̃ oritur suffocato et oppresso corde sangui
nis et spirituum ob metum agitata concursione. Metus p̃
terea qui cum examinatione humili atq; infracta futurorũ
malorum habetur ratione fugendus est: quæ pigriciam: ter
rorem: timorẽ: pauorẽ: exanimationem: conturbationem:
formidinem: mentibus hominum philosophorum manda
tis obtemperantium abstergit. His autẽ egritudinibus ani
mi: quas a similitudine egrotantium corporũ nomen sum
psisse uidemus opportune medebimur: si temperantia: for
titudine: modestia prudentia: immoderatas appetitiões no
stras quasi corruptum sanguinem: aut redundantem pitui
tam: aut acutam bilem: atramue: unde morbi in corpori
bus oriũt̃ diluemus. Nõ obstabũt tũ uoluptati honeste aut
optime ualitudini auaricia: ambitio: mulierositas: p̃uicacia:
liguritio: uiolẽtia: petulãtia: fraudatio: scelus: furor: turpitu
do: temeritas: egestas: amentia: desperatio rerum: quibus
tanq̃ teterrimis futuris agitati: nisi fortes et constantes eri

mus. Equitatem: pudicitiam: bonam rationem: pudorem: fidem: pietatem: constantiam: honestatem: sanam mentem et bonam spem amittentes ab integra uoluptate: quam et bone ualitudini coniunctam dicimus: cum dedecore decli-nabimus. F I N I S.

Laus Deo trino.

Habes splendidissime lector uiri doctissimi Platinæ opu-sculum de obsoniis: de honesta uoluptate ac ualitudine di-ligenterq; Bononiæ Impressum per Ioannē antonium pla tonidem Benedictorum bibliopolam necnō ciuem Bono-niensem sub Anno domini. Mccccxcix. die uero. xi. mensis Maii. Ioanne Bentiuolo fœliciter illustrante.





Tabula huius opusculi.

Libri secundi cap.

Libri tertii cap.

Libri.iiii.cap.

Libri.v.cap.

De obſoniis.

Libri.vi.cap.

Libri septimi cap.

Libri.ix.cap.de offellis q̃s uel frictellas licet appellare.

Hic finis est huius tabulæ.

Ciambelle ordinarie fieni infuse in buon brodo e un trito con oua poni in padella con butiro o lardo.

pro retinenda menstrua quot granos coriandri tot biberit femmina tot dies retinebit

valet etiam coriandrus cum aceto ad conseruandam incorruptam carnem in estate.

Per rempiere un cauolo piglia cauoli con palla soda e pulito di foglie leuali il torso e ben uotalo riempi di carne di uitella cotta ben battuta con prosciutto aglio presemolo et oua e cascio farlo quocere in pentola con brodo

Per fare polpette di magro =
piglia ricotta fior di zambuco e presemolo parti uguali cacio pan grattato oua con parità d'aglio e battuto e ridotto in polpette poni in tegame con butiro fresco e ben notola [illegible] con zucchero odorato e magra.

REGISTRVM.

a	e	i
Libellus pla	a caule dege	tur in ſtro
Platinæ de	tur eo mo	corpus fi
ſtruſarũ di	De conditu	beis ꝑcom
co inherentẽ	deretur. Init	inſꝑgẽdo.
b	f	k
Acida pitui	aſſum uelis	liquamine
ſolum : ſed	annos durá	aliter riſum
nocent: licet	item conco	modum re
ſunt. Hæc	infundes. In	ctum nero
c	g	l
cta: facto	ſale deinde	ptus proti
Imbibitum	uerit. Colo	ſa aduecta
ſed gallina	Quod ſi in	Vtar ego
De omento	preter crocũ	lem acutã
d	h	m
nem deſeca	fabã diſfra	bimus. Dã
ueteres daba	mum cogto	fiat uolun
De cardis	quod intus	Tabula
ſunt. ſemen	exierit indi	De condi

granelli di campagna
fauna frittata con
lardo e ben rasciut
inuolgila e fanno
taglioli e preso
rossi d'ova con
fior di farina
intridi detti
taglioli e ri=
metti in padella
a rosolare e
magna granelli

lo stucco si compon con
terra della [illegible] e matton pesto fatto
[illegible]
[illegible] sarà a perfezion quando [illegible] con
[illegible] rasciutto umido con
non fummicari

... [illegible] ... mazza
di ferro con la punta d'acciaio
che sia con quattro cantonate ~~a punta~~
a forma di diamante ma pero taglienti
e nel mezzo la punta sia forma di scar
pello e con mazza di ferro pesante sia
colpito detto palo et ad ogni battuta
vi sia uno che lo giri e cavato il
buco fora dell'acqua sin tene cavi la
pietra che si lavorerà e ridotto che sia
al dovere la buca ~~[illegible]~~ ben asciutta con
spugna o cenci e metterui la dose
sufficiente e di poi preso un ferro
ad uso di stidione con traversa da mano
da poterlo girare ad effetto di tonderui
il pertuso e poterlo cavare di empiere poi
di stucco il detto buco prima in polvere
e poi in pane battendo tanto che si porti
e in fondo e serri forzatamente di poi
cavato lo stidione e posto in quella uece

con un fil di ottone e nel cavarlo con un cavatura
fa penetrare la dose con un poco di cera ...

Incerate
Il olio de lino una cratia la sta urgere posta
in un pentolo pulito dimenato con un ferro
senza alcuna il bollore et conoscere quando
sia bolito a suficienza uersare una goc
ciola in acqua. Et lolio resta a galla
ua bollito di uantaggio ~~tanto~~ et ua a fond
e falli. di poi pigliare nero di fumo o altra
tinta e macinato con un poco del medesimo
olio incorporarlo e dato con pennello
distenderlo in tela tirata con fuori
sorte et poi posto al sole o altro luogo
et terra asciugarlo dandoli di poi
la seconda untata con il pennello e
uolendolo piu generato con olio di
noce posto in palma di mano darli una
lisignata e spalmarlo
altro segreto.
acquerello di filigna una o due uolte
e asciugato dari il consueto bianco.

